

**KRAKOWSKA SZKOŁA WYŻSZA
IM. ANDRZEJA FRYCZA MODRZEWSKIEGO**

**KARTA
NARODÓW ZJEDNOCZONYCH**

**STATUT
MIĘDZYNARODOWEGO TRYBUNAŁU
SPRAWIEDLIWOŚCI**

**KONWENCJA
WIEDEŃSKA O PRAWIE TRAKTATÓW**

Z ANEKSEM

**OPRACOWANIE
JAN STASZKÓW**

KRAKÓW 2003

Rada Wydawnicza:

Klemens Budzowski, Andrzej Kapiszewski,
Jacek Majchrowski, Zbigniew Maciąg

Materiały dydaktyczne

Krakowskiej Szkoły Wyższej - 1/03

Opieka wydawnicza:

Halina Baszak Jaroń

Copyright© by Krakowska Szkoła Wyższa, Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o.,
Kraków 2003

ISBN 83-918302-6-8

Żadna część tej publikacji nie może być powielana ani magazynowana w sposób umożliwiający ponowne Wykorzystanie, ani też rozpowszechniana w jakiejkolwiek formie za pomocą środków elektronicznych, mechanicznych, kopiujących, nagrywających i innych, bez uprzedniej pisemnej zgody właściciela praw autorskich

Na zlecenie:

Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

Wydawca:

Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o., Kraków 2003

Łamanie:

Tomasz Kulawik

Druk i oprawa:

Zakład Poligraficzny „Cenzus”

Spis treści

Wstęp.....	7
I. Karta Narodów Zjednoczonych.....	9
1. Lista państw członków ONZ (zestawienie alfabetyczne) .	59
2. Chronologiczny wzrost liczby państw członkowskich ONZ (zestawienie wg lat).....	66
II. Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.....	69
III. Konwencja wiedeńska o prawie traktatów.....	87
ANEKS	
• Ustawa z dnia 14 kwietnia 2000 roku o umowach między- narodowych.....	123
• Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 sierpnia 2000 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych	132

Wstęp

Studiowanie źródeł prawa międzynarodowego publicznego jest jednym z niezbędnych elementów uzupełniających studiowanie samego prawa międzynarodowego publicznego.

W prezentowanym zbiorze znajdują się trzy dokumenty z zakresu „twardego” prawa międzynarodowego publicznego: Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz Konwencja wiedeńska o prawie traktatów oraz dwa dokumenty - źródła polskiego prawa wewnętrznego: ustawa o umowach międzynarodowych i rozporządzenie RM w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych. Te pięć dokumentów tworzą spójną całość i są ze sobą wzajemnie powiązane.

Takiego wyboru dokumentów dokonano, ponieważ:

- Karta Narodów Zjednoczonych jest dokumentem, który stał się podstawą uporządkowania świata po drugiej wojnie światowej oraz ustanowienia nowej, uniwersalnej, globalnej i powszechnej organizacji międzynarodowej. Pomimo różnych krytycznych uwag pod adresem Karty, samej organizacji oraz tego porządku, stan ten trwa już prawie pół wieku. Tekst Karty NZ jako jedyny dokument w tym zbiorze został przedstawiony z przypisami, które poszerzają wiedzę o samej Karcie i o ONZ;

- Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości jest dokumentem struktury o zasięgu ogólnosiwiatowym. MTS jest bowiem

jednym z głównych organów ONZ, a przy tym pełni rolę najważniejszego Sądu międzynarodowego. Statut tego Trybunału jest immanentną częścią Karty NZ;

- Konwencja wiedeńska o prawie traktatów jest pierwszym dokumentem (a zarazem świetnym przykładem kodyfikacji jednego z działów prawa międzynarodowego publicznego) o zasięgu globalnym, który reguluje zasady tworzenia i stosowania umów międzynarodowych. Jakkolwiek w swym zamyśle skierowany jest do państw - to sam mówi, że może być stosowany również pomiędzy innymi podmiotami. Zapoznanie się z tym dokumentem daje nie tylko wiedzę o tworzeniu umów międzynarodowych, ale umożliwia tworzenie wszelkich umów;

- dwa dokumenty będące źródłami prawa wewnętrznego (ustawa o umowach międzynarodowych i rozporządzenie RM w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych) pokazują, jak przebiega proces tworzenia umowy międzynarodowej na forum krajowym.

Zbiór dokumentów skierowany jest do studentów prawa, nauk politycznych, zarządzania i komunikacji społecznej studiujących w systemie zarówno dziennym, jak i zaocznym. Ponadto, ze zbioru korzystać mogą wszyscy interesujący się stosunkami międzynarodowymi.

w Krakowie, sierpień 2003

Jan Staszków

I. KARTA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH ¹

(San Francisco, dnia 26 czerwca 1945)

My, Ludy Narodów Zjednoczonych, zdecydowane
uchronić przyszłe pokolenia od klęsk wojny, która dwukrotnie
za naszego życia wyrządziła ludzkości niewypowiedziane cierpie-
nia, przywrócić wiarę w podstawowe prawa człowieka, w godność
i wartość człowieka, w równouprawnienie mężczyzn i kobiet,
w równość narodów dużych i małych,

¹ Tekst Karty opublikowano w Dz.U. z 1947 r., nr: 23, poz.: 90. Konferencja w San Francisco (w audytorium Veteran's Memorial Hall) odbyła się w dniach 24 kwietnia - 26 czerwca 1945 roku; tam wówczas delegaci 50 państw ostatecznie uzgodnili tekst Karty. Jednogłośnie przyjęto tekst Karty w dniu 25 czerwca 1945 roku, oficjalnie podpisano ją w dniu 26 czerwca 1945 roku. Polska podpisała tekst Karty, jako 51 państwo, w dniu 15 października 1945 roku; tak wedle źródeł ONZ-towskich; wedle polskiego oświadczenia rządowego miało to miejsce dzień później tj. 16 października 1945 roku. Datę 16 października 1945 roku nosi polski dokument ratyfikacyjny, złożony rządowi USA 24 października 1945 roku (Dz.U. z 1947 roku, nr 23, poz. 90 i 91). Te 51 państw stanowią grono członków pierwotnych. Karta Narodów Zjednoczonych weszła w życie w stosunku do Polski, w dniu 24 października 1945 roku. W tytule Karty użyto nazwy na nowo powstałą organizację „Narody Zjednoczone” w tekście Karty spotkać można również nazwę „Organizacja Narodów Zjednoczonych”. Tekst opublikowany w niniejszym zbiorze opiera się na tekście opublikowanym w zbiorze „Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego” w opracowaniu K. Kocot, K. Wolfke, PWN, Wrocław-Warszawa, 1969, s. 64-92. W tekście uwzględnione są trzy poprawki do Karty NZ: **pierwsza** do art. 23, 27, 61 (z dnia 17 grudnia 1963 r., która weszła w życie w dniu 31 sierpnia 1965 r.), **druga** do art.: 109 (z dnia 20 grudnia 1965, która weszła w życie w dniu 12 czerwca 1968 r.), **trzecia** do art.: 61 (z dnia 20 grudnia 1971, która weszła w życie w dniu 24 września 1973 r.).

stworzyć warunki umożliwiające utrzymanie sprawiedliwości i poszanowanie zobowiązań, wynikających z traktatów i innych źródeł prawa międzynarodowego, oraz

popierać postęp społeczny i poprawę warunków życia w większej wolności,

i w tym celu

postępować tolerancyjnie i współżyć w pokoju jak dobrzy sąsiedzi, zjednoczyć swe siły dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa,

zapewnić - przez przyjęcie zasad i ustanowienie metod - aby siły zbrojne były używane tylko we wspólnym interesie,

korzystać z urządzeń międzynarodowych w celu popierania gospodarczego i społecznego postępu wszystkich narodów -

POSTANOWILIŚMY ZJEDNOCZYĆ NASZE WYSIŁKI DLA WYPEŁNIENIA TYCH ZADAŃ.

Zgodnie z tym Rządy nasze, za pośrednictwem zebranych w mieście San Francisco Przedstawicieli, którzy okazali swoje pełnomocnictwa, uznane za dobre i sporządzone w należytej formie, zgodziły się przyjąć niniejszą Kartę Narodów Zjednoczonych i utworzyć organizację międzynarodową pod nazwą Organizacji Narodów Zjednoczonych.²

Rozdział I

CELE I ZASADY

Artykuł 1

Cele Organizacji Narodów Zjednoczonych są następujące:

1. Utrzymać międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo, stosując skuteczne środki zbiorowe dla zapobiegania zagrożeniom pokoju i ich

² Organizacja Narodów Zjednoczonych stała się podmiotem prawa międzynarodowego. Ojej podmiotowości świadczy też wyposażenie jej w zdolność prawną na terytorium każdego członka (art. 104 Karty NZ), organizacja i jej przedstawiciele korzystają z przywilejów i immunitetów na terytorium każdego państwa członkowskiego (art. 105, pkt 1 i 2 Karty NZ),

usuwania, tłumienia aktów agresji i innych naruszeń pokoju, łagodzić i załagwiać - w drodze pokojowej, według zasad sprawiedliwości i prawa międzynarodowego - spory lub sytuacje mogące prowadzić do naruszenia pokoju.

2. Rozwijać przyjazne stosunki między narodami, oparte na poszanowaniu zasady równouprawnienia i samostanowienia narodów¹, i stosować inne odpowiednie środki dla wzmocnienia powszechnego pokoju.

3. Doprowadzić do współdziałania międzynarodowego w rozwiązywaniu zagadnień o charakterze gospodarczym, społecznym, kulturalnym lub humanitarnym, jak również popierać i zachęcać do poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez względu na rasę, płeć, język lub wyznanie.

4. Być ośrodkiem uzgadniającym działalność międzynarodową, zmierzającą do osiągnięcia tych wspólnych celów.

Artykuł 2

Dla osiągnięcia celów ustalonych w artykule 1 Organizacja i jej członkowie postępować będą według następujących zasad:³

1. Organizacja opiera się na zasadzie suwerennej równości wszystkich członków.⁴

2. Wszyscy członkowie, w celu zapewnienia sobie praw i korzyści wynikających z członkostwa, wykonywać będą w dobrej wierze zobowiązania przyjęte przez nich zgodnie z niniejszą Kartą.

3. Wszyscy członkowie załatwiać będą swe spory międzynarodowe środkami pokojowymi w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz sprawiedliwości.

³ Wobec braku katalogu zasad prawa międzynarodowego publicznego, zasady wymienione w art. 2 Karty NZ traktowane są przez wielu autorów jako „quasi katalog” tych zasad.

⁴ Zgromadzenie Ogólne NZ w Deklaracji zasad prawa międzynarodowego (z dnia 24 października 1970) uściśliło treść „suwerennej równości państw” w sposób m.in. następujący: równość wobec prawa, każdy ma obowiązek respektowania osobowości innych państw, prawo do integralności terytorialnej, każdy ma prawo do wyboru swego ustroju politycznego, społecznego i kulturalnego, każdy winien działać zgodnie z zasadą „dobrej wiary” w zakresie swych zobowiązań międzynarodowych i pokojowej współpracy z innymi państwami.

4. Wszyscy członkowie powstrzymają się w swych stosunkach międzynarodowych od stosowania groźby lub użycia siły przeciwko całości terytorialnej lub niepodległości któregośkolwiek państwa lub w jakimkolwiek inny sposób niezgodny z celami Narodów Zjednoczonych.⁵

5. Członkowie Organizacji okażącej wszelką pomoc w każdej akcji podjętej zgodnie z niniejszą Kartą i powstrzymają się od udzielenia pomocy jakimkolwiek państwu, przeciwko któremu Organizacja zastosowała akcję prewencji lub przymusu.

6. Organizacja zapewni, aby państwa, które nie są jej członkami, postępowały zgodnie z niniejszymi zasadami w stopniu koniecznym do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

7. Żadne postanowienie niniejszej Karty nie upoważnia Organizacji Narodów Zjednoczonych do interwencji w sprawach, które z istoty swej należą do kompetencji wewnętrznej któregośkolwiek państwa, ani do żądania od członków, aby przekazywali takie sprawy do załatwienia według niniejszej Karty. Powyższa zasada nie dotyczy możliwości zastosowania środków przymusu przewidzianych w rozdziale VII.

⁵ Art. 2 ust.4 Karty NZ jest zakazem użycia siły zbrojnej a zarazem obowiązkiem pokojowego załatwiania sporów międzynarodowych. Wcześniejsze zakazy użycia siły zbrojnej obarczone były różnego rodzaju wadami. W ujęciu historycznym **pierwszym** dokumentem starającym się ograniczyć użycie sił zbrojnych była konwencja haska z 18 października 1907 roku w sprawie ograniczenia użycia siły w celu ściągnięcia długów zawarowanych umową (nazywana w literaturze konwencją Drago-Portera) jednak jej zakres merytoryczny był wąski i zarazem nie pozbawiał państw prawa do użycia siły w innych sprawach niż te, które były przedmiotem tej konwencji; **drugim** dokumentem jest Pakt Ligi Narodów, Paryż 28 czerwca 1919 roku, gdzie prowadzenie wojny ograniczono. Jednak w określonej i opisanej w Pakcie sytuacji wojna jako sposób rozstrzygania sporów była dopuszczalna; **trzecim** dokumentem zmierzającym w kierunku ograniczenia stosowania wojny jako środka załatwiania sporów międzynarodowych był Pakt Brianda-Kelloga (Paryż 1928 rok) wadą tego dokumentu (jakkolwiek niewątpliwie był krokiem w kierunku ograniczenia wojny) było niesprecyzowanie „wojny”, pokojowe środki rozstrzygania sporów nie miały charakteru obligatoryjnego, nie przewidziano żadnej procedury w przypadku naruszenia zakazu stosowania wojny.

Rozdział II

CZŁONKOSTWO

Artykuł 3

Pierwotnymi członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych są państwa, które bądź uczestniczyły w konferencji Narodów Zjednoczonych w San Francisco, bądź uprzednio podpisały Deklarację Narodów Zjednoczonych z dnia 1 stycznia 1942 roku oraz podpiszą niniejszą Kartę i ratyfikują ją zgodnie z artykułem 110.⁶

Artykuł 4

1. Do Organizacji Narodów Zjednoczonych mogą być przyjęte wszystkie inne państwa miłujące pokój, które przyjmą zobowiązania zawarte w niniejszej Karcie i, zdaniem Organizacji, zdolne są i pragną zobowiązania te wykonywać.⁷

2. Przyjęcie takiego państwa do Organizacji Narodów Zjednoczonych nastąpi decyzją Zgromadzenia Ogólnego, powziętą na zalecenie Rady Bezpieczeństwa.⁸

⁶ Tekst art. 3 Karty NZ umożliwił nieobecnej na Konferencji w San Francisco Polsce jej podpisanie w dniu 15 października 1945 roku. W dniu tym tekst Karty podpisał w imieniu Polski ówczesny minister spraw zagranicznych Wincenty Rzymowski. Polska stała się „pierwotnym” członkiem ONZ. Podział państw członkowskich na pierwotne i przyjęte po 15 października 1945 roku ma tylko znaczenie historyczne.

⁷ Tekst art. 4 Karty NZ regulując sprawę członkostwa państw, przez przyjęcie, stawia następujące wymogi dla takiego państwa:

- winno być państwem miłującym pokój,
- winno przyjąć zobowiązania zawarte w Karcie NZ,
- j- winno przejawiać chęć i zdolność (zdaniem Organizacji) wykonywania tych zobowiązań.

W praktyce przyjmowania państw do ONZ powstało pytanie, czy wymogi postawione w art. 4 Karty NZ są wyczerpujące czy też, w jakichś okolicznościach można stawiać inne warunki przez art. 4 Karty NZ nie przewidziane. Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości na tak zadane pytanie jednoznacznie odpowiedział; w opinii doradczej z 28 maja 1948 roku; że warunki przyjęcia nowego państwa do ONZ są wymienione w art. 4 Karty NZ i nie mogą być uzupełnione innymi. Zatem mają nie tylko charakter wyczerpujący, ale zarazem obligatoryjny.

⁸ Tekst Karty NZ regulując zasady przyjmowania nowych członków nie mówi o ustaniu członkostwa czy też o prawie wystąpienia z organizacji. Z materia-

Artykuł 5

Zgromadzenie Ogólne może, na zalecenie Rady Bezpieczeństwa, zawiesić w korzystaniu z praw i przywilejów członkowskich członka Organizacji Narodów Zjednoczonych, przeciwko któremu Rada Bezpieczeństwa zastosowała akcję prewencji lub przymusu. Rada Bezpieczeństwa może korzystanie z tych praw i przywilejów przywrócić.

Artykuł 6

Zgromadzenie Ogólne może, na zalecenie Rady Bezpieczeństwa, wykluczyć z Organizacji Narodów Zjednoczonych członka, który uprzedmiotowił łamie zasady niniejszej Karty.⁹

Rozdział iii**ORGANY****Artykuł 7**

1. Jako główne organy Organizacji Narodów Zjednoczonych ustanawia się: Zgromadzenie Ogólne, Radę Bezpieczeństwa, Radę Gospodarczą i Społeczną, Radę Powierniczą, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości oraz Sekretariat.
2. Wolno tworzyć, zgodnie z niniejszą Kartą, organy pomocnicze, jakie okażą się konieczne.¹⁰

lów źródłowych z konferencji w San Francisco wynika, że członek organizacji może z niej wystąpić, gdy pozostawanie w niej kolidowałoby z jego prawem wewnętrznym. Odnotowany jest jeden przypadek, gdy w 1965 roku Indonezja (w związku z wyborem do Rady Bezpieczeństwa Malezji, z którą toczono spór terytorialny) zaprzestała zjawiać się na forum organizacji. Po pewnym czasie, gdy Indonezja pojawiła się ponownie na forum organizacji, potraktowano jej nieobecność jako zawieszenie działalności na forum organizacji a nie jako wystąpienie z organizacji, z którym wiązałaby się konieczność ponownego przyjęcia w poczet członków.

⁹ Dotychczas nie było przypadku wykluczenia członka ONZ, mimo że podejmowano takie starania. Miały miejsce dwie próby wykluczenia członka ONZ. Pierwsza próba podjęta była przez państwa afrykańskie w stosunku do RPA oraz druga podjęta przez państwa arabskie w stosunku do Izraela. Obie zakończyły się fiaskiem.

¹⁰ Były i są powołane bardzo liczne organy pomocnicze przy wszystkich organach głównych.

Artykuł 8

Wszelkie stanowiska w głównych i pomocniczych organach Organizacji Narodów Zjednoczonych dostępne będą dla mężczyzn i kobiet, bez ograniczeń i na równych warunkach.

Rozdział IV**ZGROMADZENIE OGÓLNE****SKŁAD****Artykuł 9**

1. Zgromadzenie Ogólne składa się z wszystkich członków Organizacji Narodów Zjednoczonych.¹¹
2. Każdy członek może mieć najwyżej pięciu przedstawicieli w Zgromadzeniu Ogólnym.

FUNKCJE I KOMPETENCJE**Artykuł 10**

Zgromadzenie Ogólne może omawiać wszelkie zagadnienia lub sprawy wchodzące w zakres niniejszej Karty albo dotyczące kompetencji i funkcji któregośkolwiek organu przewidzianego w niniejszej Karcie, jak również może ono, z zastrzeżeniem postanowień artykułu 12, udzielać w związku z takimi zagadnieniami i sprawami zaleceń członkom Organizacji Narodów Zjednoczonych albo Radzie Bezpieczeństwa, albo też członkom Organizacji Narodów Zjednoczonych i Radzie Bezpieczeństwa.

Artykuł 11

1. Zgromadzenie Ogólne może rozważać ogólne zasady współdziałania nad utrzymaniem międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, włączając w to zasady rozbrojenia i regulowania zbrojeń, oraz w związku z tymi zasadami może udzielać zaleceń członkom

¹¹ Jest to jedyny z 6 organów głównych ONZ w którym zasiadają wszyscy członkowie. Wedle stanu na koniec czerwca 2003 roku członkami ONZ było 191 państw.

Organizacji Narodów Zjednoczonych albo Radzie Bezpieczeństwa, albo też członkom Organizacji Narodów Zjednoczonych i Radzie Bezpieczeństwa.

2. Zgromadzenie Ogólne może omawiać każdą sprawę dotyczącą utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, wniesioną przez członka Organizacji albo przez Radę Bezpieczeństwa, albo też, zgodnie z ustępem 2 artykułu 35, przez państwo nie będące członkiem Organizacji; może ono, z zastrzeżeniem przewidzianym w artykule 12, udzielać w tych sprawach zaleceń zainteresowanemu państwu lub państwom albo Radzie Bezpieczeństwa, albo jednym i drugim. Każdą sprawę, w związku z którą konieczne jest przeprowadzenie akcji, Zgromadzenie Ogólne przekaże Radzie Bezpieczeństwa przed jej omówieniem lub po omówieniu.

3. Zgromadzenie Ogólne może zwrócić uwagę Rady Bezpieczeństwa na sytuacje, które mogą zagrażać międzynarodowemu pokojowi i bezpieczeństwu.

4. Kompetencje Zgromadzenia Ogólnego, określone w niniejszym artykule, nie ograniczają ogólnego zakresu artykułu 10.

Artykuł 12

1. Gdy Rada Bezpieczeństwa pełni w związku z jakimś sporem lub sytuacją funkcje powierzone jej przez niniejszą Kartę; Zgromadzenie Ogólne nie może udzielać jej żadnych zaleceń odnoszących się do tego sporu lub sytuacji, chyba że Rada Bezpieczeństwa tego zażąda.

2. Sekretarz Generalny za zgodą Rady Bezpieczeństwa zawiadamia Zgromadzenie Ogólne na każdej jego sesji o wszystkich sprawach dotyczących utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, którymi zajmuje się Rada Bezpieczeństwa; gdy tylko Rada Bezpieczeństwa przestanie się zajmować taką sprawą, Sekretarz Generalny zawiadomi o tym niezwłocznie Zgromadzenie Ogólne, a w przerwach między jego sesjami - członków Organizacji.

Artykuł 13

1. Zgromadzenie Ogólne inicjuje badania i udziela zaleceń w celu:

a) rozwijania współdziałania międzynarodowego w dziedzinie politycznej i popierania stopniowego¹² rozwoju prawa międzynarodowego i jego kodyfikacji;¹³

b) popierania współdziałania międzynarodowego w dziedzinach gospodarczej, społecznej, kulturalnej, wychowawczej i zdrowia oraz przyczynienia się do urzeczywistnienia praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkich, bez różnicy rasy, płci, języka i wyznania.¹⁴

2. Dalsze obowiązki, funkcje i zadania Zgromadzenia Ogólnego w sprawach wymienionych powyżej w punkcie 1 b) określone są w Rozdziałach IX i X.

¹² W różnych tłumaczeniach tekstu Karty NZ można spotkać w miejsce wyrazu „stopniowego” wyraz „postępowego”. W literaturze przedmiotu toczy się dyskusja na temat, co jest „postępowym”, a co jest „stopniowym” rozwojem prawa międzynarodowego publicznego.

¹³ Pod auspicjami ONZ opracowano wiele kodyfikacji i konwencji różnych działów prawa międzynarodowego publicznego takich jak: prawo dyplomatyczne (1961), prawo konsularne (1963), konwencja o misjach specjalnych (1969), prawo traktatów (1969), konwencja o stosunkach pomiędzy państwami a organizacjami międzynarodowymi o uniwersalnym charakterze (1975), prawo morza (1982). Prace Komisji Prawa Międzynarodowego (organu eksperckiego Zgromadzenia Ogólnego ONZ) koncentrują się obecnie m.in. wokół: odpowiedzialności państw, zastrzeżeń do umów międzynarodowych oraz międzynarodowej odpowiedzialności państw za szkody powstałe skutkiem działań nie zabronionych przez prawo międzynarodowe.

¹⁴ „Prawa człowieka” termin w sensie prawnym nie zdefiniowany. Jest to określenie na podstawowe prawa przysługujące każdemu człowiekowi - o „podstawowych prawach człowieka” mowa jest w preambule do Karty NZ. Termin ten po raz pierwszy został użyty w 1776 roku w Deklaracji Niepodległości Stanów Zjednoczonych. Pod auspicjami ONZ opracowano wiele dokumentów zmierzających do ochrony praw człowieka. Przede wszystkim należy wymienić Powszechną Deklarację Praw Człowieka z 10 grudnia 1948 roku (Paryż), która jakkolwiek prawnie nie ma obowiązującego charakteru, to wywarła przemożny wpływ na dalsze dokumenty ONZ z tego zakresu i konstytucję wielu państw świata. Z dokumentów prawnie obowiązujących można wskazać: Konwencję o zapobieganiu i karaniu zbrodni ludobójstwa (1948), Konwencję o statusie uchodźcy (1951), Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (1966), Międzynarodowy Pakt Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (1966), Konwencję w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (1979), Konwencję praw dziecka (1989).

Artykuł 14

Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 12 Zgromadzenie Ogólne może zalecać sposoby pokojowego załatwiania wszelkich sytuacji, bez względu na źródło ich powstania, które, zdaniem Zgromadzenia, mogą zaszkodzić powszechnemu dobru lub przyjaznym stosunkom między narodami, nie wyłączając sytuacji wynikających z naruszenia postanowień niniejszej Karty, określających cele i zasady Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 15

1. Zgromadzenie Ogólne otrzymuje roczne i specjalne sprawozdania Rady Bezpieczeństwa; sprawozdania te powinny zawierać zestawienie środków, jakie Rada Bezpieczeństwa postanowiła zastosować lub zastosowała w celu utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.
2. Zgromadzenie Ogólne otrzymuje i bada sprawozdania innych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 16

W zakresie międzynarodowego systemu powiernictwa Zgromadzenie Ogólne pełni funkcje powierzone mu w Rozdziałach XII i XIII, między innymi zatwierdza układy powiernicze dla obszarów nie uznanych za strategiczne.

Artykuł 17

1. Zgromadzenie Ogólne bada i zatwierdza budżet Organizacji.¹⁵
2. Członkowie Organizacji pokrywają jej wydatki w stosunku ustalonym przez Zgromadzenie Ogólne.¹⁶

¹⁵ Budżet ONZ na lata 1998-2000 został zatwierdzony na poziomie 2,53 mld \$ US. Sprawy budżetu zgodnie z postanowieniem art. 18 pkt 2 należą do tych, których uchwalenie wymaga większości 2/3 głosów członków obecnych i głosujących.

¹⁶ Wysokość składek płaconych przez poszczególnych członków ONZ ustala Zgromadzenie Ogólne na podstawie projektu opracowanego przez Komitet Składek, biorący pod uwagę tzw. zasadę zdolności płatniczej za okres ostatnich siedem i pół roku z uwzględnieniem dochodu na jednego mieszkańca, zadłużenia zagranicznego, okoliczności nadzwyczajnych (np. klęski żywiołowe) itp. Wysokość składki

3. Zgromadzenie Ogólne bada i zatwierdza wszelkie układy finansowe i budżetowe z organizacjami wyspecjalizowanymi, wymienionymi w artykule 57, oraz bada budżety administracyjne tych organizacji w celu udzielania im zaleceń.

GŁOSOWANIE

Artykuł 18

1. Każdy członek Zgromadzenia Ogólnego ma jeden głos.
2. Decyzje Zgromadzenia Ogólnego w ważnych sprawach zapadają większością dwóch trzecich głosów członków obecnych i głosujących.¹⁷ Do takich spraw należą: zalecenia dotyczące utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, wybór niestałych członków Rady Bezpieczeństwa, wybór członków Rady Gospodarczej i Społecznej, wybór członków Rady Powierniczej w myśl punktu lc) artykułu 86, przyjmowanie nowych członków do Organizacji, zawieszanie w korzystaniu z praw i przywilejów członkowskich, wykluczanie członków z Organizacji, sprawy dotyczące funkcjonowania systemu powiernictwa i sprawy budżetowe.
3. Decyzje w innych sprawach, włączając w to ustalanie dodatkowych kategorii spraw, wymagających rozstrzygnięcia większością dwóch trzecich głosów, zapadają większością głosów członków obecnych i głosujących.

ustalana jest na trzy lata. Najwyższą składkę płaci USA - 25% budżetu (i jest to maksymalna stawka), Japonia 20%, Niemcy 10%, Federacja Rosyjska 1,5%, Polska 0,19%. Minimalna składka wynosi 0,01% łącznego budżetu i składkę w tej wysokości płaci około 30 państw. Z danych za lata 1998-2000 wynika, że blisko 70 państw członkowskich nie zapłaciło składki w pełnej wysokości lub w przepisany terminie. Trudności finansowe dotyczą ONZ praktycznie od samego początku jej istnienia.

¹⁷ Ograniczenie wymaganego „quorum” do „członków obecnych i głosujących” spotykamy w Karcie NZ ponadto jeszcze w dwu miejscach: w art. 67, ust. 2 (głosowanie w Radzie Gospodarczej i Społecznej) oraz w art. 89, ust. 2 (głosowanie w Radzie Powierniczej).

Artykuł 19

Członek Organizacji Narodów Zjednoczonych, który zalega z opłatą składek na rzecz Organizacji, nie ma prawa głosowania na Zgromadzeniu Ogólnym, jeżeli zaległość wynosi lub przekracza sumę składek należnych za ostatnie dwa lata. Zgromadzenie Ogólne może jednak zezwolić takiemu członkowi na głosowanie, jeżeli uzna, że zaległość wynika z przyczyn od danego członka niezależnych.¹⁸

POSTĘPOWANIE

Artykuł 20

Zgromadzenie Ogólne zbiera się na doroczne sesje zwyczajne,¹⁹ a jeśli wymagają tego okoliczności, również na sesje nadzwyczajne.²⁰ Sekretarz Generalny zwołuje sesje nadzwyczajne na żądanie Rady Bezpieczeństwa lub na żądanie większości członków Organizacji.²¹

¹⁸ Największym dłużnikiem ONZ są Stany Zjednoczone (prawie 60 % całego zadłużenia wszystkich państw wobec ONZ), a w dalszej kolejności m.in. Ukraina, Rosja, Białoruś, Brazylia, Francja. Każdego roku kilkadziesiąt państw nie płaci składki w pełnej wysokości lub też płaci, ale z dużym terminowym opóźnieniem.

¹⁹ Sesje zwyczajne Zgromadzenia Ogólnego ONZ rozpoczynają się każdego roku w trzeci wtorek września i po zawieszeniu ich w połowie grudnia wznawiane są, o ile zachodzi taka merytoryczna potrzeba, w roku następnym. Od 1945 roku odbyło się 57 sesji zwyczajnych. Porządek obrad większości sesji zwyczajnych wynosi przeważnie sto kilkadziesiąt punktów. Nad częścią tego porządku obrad pracuje bezpośrednio Zgromadzenie Ogólne ONZ, większość zaś kierowana jest do Komitetów Głównych Zgromadzenia Ogólnego ONZ. W stosunku do wszystkich punktów porządku obrad opracowywane są rezolucje, które nie są prawnie wiążące, ale jak pisze J. Rydzowski w pracy „Słownik Organizacji Narodów Zjednoczonych”, KiW, Warszawa 2000, s. 210, „...są zaleceniami i wyrażają stanowisko opinii światowej w najważniejszych sprawach międzynarodowych; zawierają element moralnej rekomendacji.”

²⁰ W okresie od powstania ONZ odbyło się 14 sesji nadzwyczajnych ONZ (w tym sześciokrotnie poświęcone były Palestynie: w 1980, w 1997 trzykrotnie, 1998, 1999; oraz takim tematom jak Kanał Sueski 1956, Węgry 1956, Liban 1958, Kongo 1960, Afganistan 1980, Bliski Wschód 1967, Namibia 1981, Wzgórza Golan 1982). Zwołowywane były też sesje specjalne poświęcone jednemu tematowi (26 sesji).

²¹ Ze względu na brak siedziby pierwsza sesja Zgromadzenia Ogólnego ONZ odbyła się poza terytorium USA, w Londynie, kolejne odbyły się w USA

Artykuł 21

Zgromadzenie Ogólne uchwała swój regulamin i wybiera przewodniczącą na każdą sesję.²²

Artykuł 22

Zgromadzenie Ogólne może tworzyć organa pomocnicze, jakie uzna za niezbędne do pełnienia swych funkcji.²³

Rozdział V **RADA BEZPIECZEŃSTWA**

SKŁAD

Artykuł 23

1. Rada Bezpieczeństwa składa się z piętnastu członków Organizacji Narodów Zjednoczonych. Republika Chińska, Francja, Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich²⁴, Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii oraz Stany Zjednoczone Ameryki są stałymi członkami Rady Bezpieczeństwa. Zgromadzenie Ogólne wybiera dziesięciu innych członków Organizacji jako niestałych członków Rady Bezpieczeństwa, mając szczególnie na uwadze przede wszystkim zasługi poszczególnych członków w utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, w realizacji innych celów Organizacji oraz słuszny podział geograficzny.²⁵

w różnych miejscach. Po raz pierwszy w dzisiejszej siedzibie sesja odbyła się w 1952 roku.

²² Raz przewodniczącym sesji zwyczajnej, XXVII z kolei w 1972 roku, był Polak - Stanisław Trepczyński.

²³ Przy Zgromadzeniu Ogólnym NZ funkcjonuje sześć stałych komitetów: Pierwszy do Spraw Rozbrojenia i Bezpieczeństwa Międzynarodowego, Drugi do Spraw Finansowych i Ekonomicznych, Trzeci do Spraw Społecznych, Praw Człowieka i Kulturalnych, Czwarty do Spraw Politycznych i Dekolonizacji, Piąty do Spraw Administracyjnych i Budżetu, Szósty do Spraw Prawnych.

²⁴ Obecnie, po rozpadzie ZSRR, stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa jest Rosyjska Federacja.

²⁵ W skład piętnastoosobowej Rady Bezpieczeństwa wchodzi pięciu członków stałych (Chiny, Francja, Wielka Brytania, Rosyjska Federacja, Stany Zjednoczone), oraz dziesięciu członków niestałych, według stanu na dzień 1 maja 2003

2. Niestalych członków Rady Bezpieczeństwa wybiera się na okres dwóch lat. W pierwszych wyborach niestalych członków, po zwiększeniu składu Rady Bezpieczeństwa z jedenastu do piętnastu członków - czterej dodatkowi członkowie zostaną wybrani na okres jednego roku. Członek ustępujący nie może być ponownie wybrany na następujące bezpośrednio dwulecie.²⁶
3. Każdy członek Rady Bezpieczeństwa ma w Radzie jednego przedstawiciela.

FUNKCJE I KOMPETENCJE

Artykuł 24

1. W celu zapewnienia szybkiej i skutecznej akcji Organizacji Narodów Zjednoczonych członkowie jej nakładają na Radę Bezpieczeństwa główną odpowiedzialność za utrzymanie międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz uznają, że Rada Bezpieczeństwa działa z tytułu tej odpowiedzialności z ich ramienia.
2. Wypełniając te funkcje Rada Bezpieczeństwa kieruje się celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych. Szczególne kompetencje udzielone Radzie w tym zakresie wymienione są w Rozdziałach VI, VII, VIII i XII.
3. Rada Bezpieczeństwa składa Zgromadzeniu Ogólnemu do rozpatrzenia sprawozdania roczne, a w razie potrzeby również sprawozdania specjalne.

Artykuł 25

Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych zgadzają się przyjmować i wykonywać decyzje Rady Bezpieczeństwa zgodnie z niniejszą Kartą.

roku państwami tymi były: Angola (wybrana na kadencję do końca 2004 roku i dalej odpowiednio w kolejności alfabetycznej) - Bułgaria (do końca 2003), Chile (2004), Gwinea (2003), Hiszpania (2004), Kamerun (2003), Meksyk (2003), Niemcy (2004), Pakistan (2004), Syria (2003). Polska była niestałym członkiem Rady Bezpieczeństwa pięciokrotnie (w latach: 1946, 1960, 1970, 1982 i 1996).

²⁶ Niestali członkowie Rady Bezpieczeństwa wybierani są według następującego klucza geograficznego: 5 członków z Azji i Afryki, 2 członków z Ameryki

Artykuł 26

W celu zapewnienia i utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, przy jak najmniejszym zużyciu światowych zasobów ludzkich i gospodarczych na zbrojenia, Rada Bezpieczeństwa obowiązana jest opracować, z pomocą przewidzianego w artykule 47 Wojskowego Komitetu Sztabowego, planów, które będą przedłożone członkom Organizacji Narodów Zjednoczonych celem stworzenia systemu normowania zbrojeń,

GŁOSOWANIE

Artykuł 27

1. Każdy członek Rady Bezpieczeństwa ma jeden głos.
2. Decyzje Rady Bezpieczeństwa w sprawach proceduralnych zapadają jeżeli oświadczą się za nimi głosy dziewięciu członków Rady.²⁷
3. Decyzje Rady Bezpieczeństwa we wszystkich innych sprawach zapadają, jeżeli oświadczą się za nimi głosy dziewięciu członków, włączając w to zgodne głosy wszystkich członków stałych. Przy podejmowaniu decyzji na podstawie Rozdziału VI i ustępu 3 artykułu 52 strona w sporze wstrzymuje się od głosowania.²⁸

Łacińskiej i Karaibów, 1 członek z Europy Wschodniej, 2 członków z Europy Zachodniej i innych krajów.

²⁷ Za proceduralne uznano sprawy wymienione w art. 28 - 32 Karty NZ a nadto m.in. porządek posiedzeń Rady Bezpieczeństwa, zwoływanie posiedzeń nadzwyczajnych.

²⁸ Sformułowanie art. 27 pkt 3 o „*zgodnych głosach wszystkich członków stałych*” było w praktyce funkcjonowania organizacji przedmiotem wielu sporów i dyskusji. Każdy z urzędujących członków Rady Bezpieczeństwa może bowiem podczas zarządzenia głosowania zachować się teoretycznie na pięć różnych sposobów: może głosować „za”, „przeciw”, „wstrzymać się od głosowania”, może wyjść tuż przed głosowaniem (jest dobrowolnie nieobecny), może w końcu nie reagować. Praktyka głosowań na tym forum doprowadziła do uznania, że wstrzymanie się od głosowania, brak reakcji oraz nieobecność podczas głosowania nie wstrzymuje ważności uchwały. W tym kierunku idzie jeden z wyroków Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości mówiący, że dobrowolne wstrzymanie się od głosu stałego członka Rady Bezpieczeństwa nie może być przeszkodą dla podjęcia prawomocnej uchwały.

POSTĘPOWANIE

Artykuł 28

1. Rada Bezpieczeństwa powinna być tak zorganizowana, by mogła pełnić swe funkcje bez przerwy. W tym celu każdy członek Rady Bezpieczeństwa powinien być stale reprezentowany w siedzibie Organizacji.

2. Rada Bezpieczeństwa odbywa periodyczne posiedzenia, na których każdy jej członek może być, stosownie do życzenia, reprezentowany przez członka swojego rządu lub przez specjalnie wyznaczonego przedstawiciela.

3. Rada Bezpieczeństwa może odbywać posiedzenia poza siedzibą Organizacji, jeżeli uzna, że ułatwi to jej pracę.²⁹

Artykuł 29

Rada Bezpieczeństwa może tworzyć organy pomocnicze, jakie uzna za niezbędne do pełnienia swych funkcji.³⁰

Artykuł 30

Rada Bezpieczeństwa uchwała swój regulamin, który określa również sposób wyboru przewodniczącego.

²⁹ Rada Bezpieczeństwa odbywała posiedzenia poza swą siedzibą: np. w 1972 roku w Adis Abebie (Etiopia), w 1973 roku w Panama City (Panama).

³⁰ Rada Bezpieczeństwa utworzyła dwa komitety w których reprezentowani są wszyscy jej członkowie: Komitet Ekspertów ds. Prawa i Procedur oraz Komitet Przyjmowania Nowych Członków. Funkcjonują też trzy komitety „ad hoc”: Komitet Spotkań RB ONZ poza kwaterą główną, Rządowy Komitet ds. Komisji Kompensacyjnej NZ, Komitet powołany Rezolucją 1373 w 2001 roku zajmujący się problemami antyterrorystycznymi. Rada Bezpieczeństwa ONZ powołała też 11 grup roboczych oraz dwa trybunały: Międzynarodowy Trybunał Karny do Spraw byłej Jugosławii i Międzynarodowy Trybunał do Spraw Rwandy.

Art. 29 w związku z art. 27 pkt. 3 wskazywany jest jako podstawa (wobec braku innej bezpośredniej podstawy w tekście Karty NZ) powoływania i działania operacji pokojowych ONZ. Operacje pokojowe rozpoczynały swą działalność skutkiem uchwały Zgromadzenia Ogólnego, Rady Bezpieczeństwa lub decyzji Sekretarza Generalnego. Począwszy od 1948 roku powołano 54 operacje pokojowe, 41 powołano uchwałą Rady Bezpieczeństwa w ostatnich 12 latach, 15 operacji pokojowych ONZ funkcjonuje do chwili obecnej.

Artykuł 31

Każdy członek Organizacji Narodów Zjednoczonych nie będący członkiem Rady Bezpieczeństwa może bez prawa głosowania brać udział w dyskusji nad każdą sprawą wniesioną do Rady Bezpieczeństwa, jeżeli Rada uzna, że sprawa dotyczy szczególnie interesów tego członka.

Artykuł 32

Rada Bezpieczeństwa zaprasza członka Organizacji Narodów Zjednoczonych nie będącego członkiem Rady Bezpieczeństwa lub państwo nie będące członkiem Organizacji, jeśli jest stroną w sporze rozpoznawanym przez Radę Bezpieczeństwa, do wzięcia udziału w dyskusji nad tym sporem bez prawa głosowania. Rada Bezpieczeństwa określi warunki, jakie uzna za słuszne, dopuszczenia do udziału w dyskusji państwa nie będącego członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Rozdział VI**POKOJOWE ZAŁATWIANIE SPORÓW³¹****Artykuł 33**

1. Strony w sporze, którego dalsze trwanie może zagrażać utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, będą przede wszystkim szukały rozwiązania w drodze rokowań, badań, pośrednictwa, pojednania, arbitrażu, rozstrzygnięcia sądowego, odwołania się do

³¹ W literaturze dotyczącej pokojowego rozstrzygania (regulowania) sporów podaje się iż „...Karta zawiera w kolejnych trzech rozdziałach (odpowiednio rozdziały od VI do VIII Karty NZ - przyp. Jan Staszów) trzy *systematycznie odrębne instytucje*. ”, i że „ *Stawiają one do dyspozycji państw członkowskich, a także samej Organizacji, trzy zespoły środków i procedur nadających się do zastosowania w przypadku sporu międzynarodowego.* ” (tak w „Spory międzynarodowe”, M. Iwanek, PWN, Warszawa 1976, s. 126). Te trzy zespoły środków przewidziane w Karcie NZ to: **pierwszy** - środki i procedury przewidziane w rozdziale VI; **drugi** - środki przewidziane w rozdziale VII i tu następuje podział na te, które nie pociągają za sobą użycia siły zbrojnej i te, które użycie takich sił

organizacji lub układów regionalnych, albo w drodze innych środków pokojowych według własnego wyboru.³²

2. Rada Bezpieczeństwa wezwie strony do rozstrzygnięcia sporu takimi środkami, gdy uzna to za konieczne.

Artykuł 34

Rada Bezpieczeństwa może badać każdy spór lub każdą sytuację, która może doprowadzić do nieporozumień międzynarodowych lub wywołać spór, w celu ustalenia, czy dalsze trwanie sporu lub sytuacji może zagrażać utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Artykuł 35

1. Każdy członek Organizacji Narodów Zjednoczonych może zwró-

przewidują oraz na prawo do samoobrony jako „przyrodzone prawo każdego państwa” oraz **trzeci** przewidziany w rozdziale VIII Karty NZ mówiący o układach i organizacjach regionalnych, które mogą stosować swoje środki i sposoby regulowania sporów międzynarodowych, a nawet (art. 53 Karty NZ) stosowanie środków przymusu z upoważnienia Rady Bezpieczeństwa NZ. W tekście Karty NZ znajdujemy również inne artykuły poświęcone pokojowemu załatwianiu sporów międzynarodowych, np. art. 39, 40, 52, 99. Zasada pokojowego załatwiania sporów międzynarodowych znalazła się w początkowych postanowieniach Karty NZ w jej art. 2, pkt 3 gdzie mowa jest o tym, że „wszyscy członkowie załatwiać będą swe spory międzynarodowe środkami pokojowymi w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa oraz sprawiedliwości.”

³²

Wymienione sposoby pokojowego załatwiania sporów międzynarodowych to cztery sposoby dyplomatyczne (rokowania, badania, pośrednictwo, pojednanie) oraz sposób sądowy i arbitrażowy. W literaturze przedmiotu spotkać można zarzut o braku w tekście Karty NZ jeszcze jednego sposobu, pokojowego, załatwiania sporów międzynarodowych: dobrych usług. Interpretacja art. 33 pkt 1 prowadzi jednak do wniosku, że możliwe są inne (nie wymienione) sposoby pokojowego załatwiania sporów międzynarodowych (tekst Karty NZ zresztą sam mówi:..... *albo w drodze innych...*”), które mogą odegrać równorzędną rolę do tych wymienionych w art. 33 Karty NZ. W praktyce państw funkcjonują różne inne pokojowe sposoby załatwiania sporów nie wymienione w art. 33 Karty NZ pośród nich można wymienić konsultacje, działalność „grup kontaktowych” powołanych przez różne państwa, organy powoływane przez dwustronne umowy międzynarodowe, np. pełnomocnicy ds. wód granicznych oraz różne procedury polubowne, które mogą w swych rozwiązaniach zbliżać się do arbitrażu.

cić uwagę Rady Bezpieczeństwa lub Zgromadzenia Ogólnego na wszelkie spory lub sytuacje wymienione w artykule 34.

2. Państwo, które nie jest członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych, może zwrócić uwagę Rady Bezpieczeństwa lub Zgromadzenia Ogólnego na spór, w którym jest stroną, jeśli w zakresie tego sporu przyjmie uprzednio zobowiązania wynikające z postanowień niniejszej Karty o pokojowym załatwianiu sporów.

3. Postępowanie przed Zgromadzeniem Ogólnym w sprawach, na które zwrócono jego uwagę w myśl niniejszego artykułu, podlega przepisom artykułów 11 i 12.

Artykuł 36

1. W każdym stadium sporu o charakterze określonym w artykule 33 lub sytuacji o podobnym charakterze Rada Bezpieczeństwa może zalecić odpowiednią procedurę lub sposób załagodzenia.

2. Rada Bezpieczeństwa weźmie pod uwagę procedurę już przyjętą przez strony dla załagodzenia tego sporu.

3. Przy udzielaniu zaleceń na podstawie niniejszego artykułu Rada Bezpieczeństwa uwzględni również, że spory o charakterze prawnym strony powinny w zasadzie wnosić do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, stosownie do postanowień jego Statutu.

Artykuł 37

1. Strony przekazują Radzie Bezpieczeństwa spór należący do kategorii określonej w artykule 33, którego nie zdołały załatwić sposobami wymienionymi w tym artykule.

2. Jeżeli Rada Bezpieczeństwa uzna, że dalsze trwanie sporu może rzeczywiście zagrozić utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, zdecyduje ona, czy należy zastosować środki przewidziane w artykule 36, czy też zalecić takie warunki załatwienia sporu, jakie Rada Bezpieczeństwa uzna za stosowne.

Artykuł 38

Niezależnie od postanowień artykułów 33-37 Rada Bezpieczeństwa może na żądanie wszystkich stron w sporze czynić stronom zalecenia w celu pokojowego załatwienia sporu.

Rozdział VII

AKCJA W RAZIE ZAGROŻENIA POKOJU, NARUSZENIA POKOJU I AKTÓW AGRESJI³³

Artykuł 39

Rada Bezpieczeństwa stwierdza istnienie zagrożenia lub naruszenia pokoju bądź aktu agresji oraz udziela zaleceń lub decyduje, jakie środki należy zastosować w myśl artykułów 41 i 42 w celu utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju lub bezpieczeństwa.

Artykuł 40

Aby zapobiec zaostrzeniu się sytuacji, Rada Bezpieczeństwa może, przed udzieleniem zaleceń lub wydaniem decyzji o zastosowaniu środków przewidzianych w artykule 39, wezwać strony zainteresowane strony, aby zastosowały się do zarządzeń tymczasowych, jakie Rada uzna za konieczne lub pożądane. Takie zarządzenia tymczasowe nie przesądzają praw, roszczeń lub stanowiska stron. Rada Bezpieczeństwa wyciągnie odpowiednie wnioski z niezastosowania się do takich zarządzeń.

Artykuł 41

Rada Bezpieczeństwa może zadecydować, jakie środki nie wymagające użycia siły zbrojnej należy zastosować dla skutecznego przeprowadzenia jej decyzji, oraz może wezwać członków Organizacji Narodów Zjednoczonych do zastosowania takich środków. Środki te mogą obejmować zupełne lub częściowe przerwanie stosunków gospodarczych oraz komunikacji: kolejowej, morskiej, lotniczej,

³³ Zdefiniowanie pojęcia „agresji” ma swą długą historię, sięgającą okresu dwudziestolecia międzywojennego. Wskazuje się umowę londyńską (konwencja londyńska z 1933 roku o definicji agresji zawarta z inicjatywy ZSRR; tzw. „Protokół Litwinowa”) jako na umowę, która zyskała najwcześniej najszerze ówczesnie poparcie państw świata. Do zdefiniowania pojęcia agresji pod auspicjami ONZ doszło w 1974 roku. Definicja została przyjęta jako rezolucja czyli jest tylko zaleceniem Zgromadzenia Ogólnego i mówi, że agresja jest to „...użycie siły zbrojnej przez państwo przeciwko suwerenności, terytorialnej integralności lub politycznej niezawisłości drugiego państwa...”

pocztowej, telegraficznej, radiowej i innej, jak również zerwanie stosunków dyplomatycznych.³⁴

Artykuł 42

Jeśli Rada Bezpieczeństwa uzna, że środki przewidziane w artykule 41 mogłyby być niedostateczne lub się takimi okazały, może ona przeprowadzić akcję wojskową - siłami powietrznymi, morskimi i lądowymi - jaką uzna za konieczną do utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Akcja ta może obejmować demonstracje, blokadę i inne operacje sił zbrojnych, powietrznych, morskich lub lądowych członków Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 43

1. Aby przyczynić się do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, wszyscy członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych zobowiązują się oddać do dyspozycji Rady Bezpieczeństwa, na jej żądanie i stosownie do specjalnego układu lub specjalnych układów, konieczne do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa siły zbrojne, zapewnić pomoc i ułatwienia, łącznie z prawem przemarszu.

2. Taki układ lub układy określą liczbę i rodzaj sił zbrojnych, stopień ich pogotowia i ogólne rozmieszczenie oraz rodzaj ułatwień i pomocy, jakie należy zapewnić.

3. Rokowania o zawarciu układu lub układów będą podjęte możliwie najprędzej z inicjatywy Rady Bezpieczeństwa. Będą one zawarte między Radą Bezpieczeństwa a członkami Organizacji lub między Radą Bezpieczeństwa a grupami członków i będą podlegały ratyfikacji przez państwa - sygnatariuszy w trybie przewidzianym przez ich konstytucje.

Artykuł 44

Jeżeli Rada Bezpieczeństwa postanowi użyć siły, to przed wezwaniem członka nie reprezentowanego w Radzie do dostarczenia sił zbrojnych, w wykonaniu zobowiązań zaciągniętych na podstawie

³⁴

Sankcje o charakterze gospodarczym miały miejsce kilkakrotnie w dotychczasowej praktyce Organizacji NZ (np.: przeciwko Rodezji, RPA, Irakowi).

artykułu 43, zaprosi tego członka, jeżeli będzie sobie tego życzył, do wzięcia udziału w decyzjach Rady w sprawie użycia kontyngentów jego sił zbrojnych.³⁵

Artykuł 45

W celu umożliwienia Organizacji Narodów Zjednoczonych przedsiębrania pilnych środków wojskowych członkowie Organizacji utrzymywać będą swoje kontyngenty lotnicze w stanie gotowości do natychmiastowego zastosowania wspólnej akcji przymusu. Rada Bezpieczeństwa z pomocą Wojskowego Komitetu Sztabowego ustala, w granicach układu lub układów specjalnych, wymienionych w artykule 43, stan liczebny, stopień gotowości oraz plany użycia tych kontyngentów we wspólnej akcji.

Artykuł 46

Rada Bezpieczeństwa ustala za pomocą Wojskowego Komitetu Sztabowego plany użycia sił zbrojnych.

Artykuł 47

1. Tworzy się Wojskowy Komitet Sztabowy³⁶, którego zadaniem jest służyć Radzie Bezpieczeństwa radą i pomocą we wszystkich sprawach dotyczących wojskowych potrzeb Rady dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, a więc w sprawach użycia i dowodzenia oddanymi do jej dyspozycji siłami zbrojnymi, normowania zbrojeń i ewentualnego rozbrojenia.

2. Wojskowy Komitet Sztabowy składa się z szefów sztabów stałych członków Rady Bezpieczeństwa albo ich przedstawicieli. Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych, którzy nie mają stałych przedstawicieli w Komitecie, zapraszani są do udziału w jego pracach, jeśli udział danego członka jest potrzebny do skutecznego wykonania przez Komitet swoich zadań.

³⁵ Sankcje o charakterze zbrojnym zastosowano m.in. wobec Korei Północnej, Somalii, Ruandy i w Zatoce Perskiej.

³⁶ Utworzony został w 1947 roku jako organ doradczy Rady Bezpieczeństwa. W skład Komitetu wchodzi szefowie sztabów stałych członków Rady Bezpieczeństwa lub ich przedstawiciele. Przewodnictwo w Komitecie przekazywane jest co miesiąc między członkami Komitetu.

3. Wojskowy Komitet Sztabowy, podlegając Radzie Bezpieczeństwa, odpowiada za strategiczne kierownictwo wszelkimi siłami zbrojnymi oddanymi do dyspozycji Rady Bezpieczeństwa. Sprawa dowództwa tych sił będzie ustalona odrębnie.

4. Wojskowy Komitet Sztabowy może z upoważnienia Rady Bezpieczeństwa tworzyć podkomitety regionalne po porozumieniu się z odpowiednimi organizacjami regionalnymi.

Artykuł 48

1. Akcję konieczną do wykonania decyzji Rady Bezpieczeństwa w celu utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa podejmują wszyscy lub niektórzy członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych, według uznania Rady.

2. Takie decyzje wykonują członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych bezpośrednio oraz przez swą działalność w odpowiednich organizacjach międzynarodowych, których są członkami.³⁷

³⁷ Operacje pokojowe ONZ mają charakter prewencyjny. Do przeprowadzenia „operacji pokojowej” konieczna jest zgoda stron konfliktu. Do lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku operacje pokojowe ograniczały się do działań typowo wojskowych, aby następnie rozwinąć się o działania nie tylko wojskowe, ale i humanitarne. Dokumenty ONZ, sumujące operacje pokojowe, podają obecnie aż dziewięć różnych funkcji, które one współcześnie spełniają a to: utrzymanie zawieszenia broni, rozbrojenie stron w konflikcie, demobilizacja, rozminowanie terenów, pomoc humanitarna wespół z innymi organizacjami, organizowanie wyborów, promocja praw człowieka, utrzymanie porządku i ładu na terenach objętych konfliktem, ścisła współpraca z organizacjami regionalnymi w zakresie wszystkich poprzednio wymienionych funkcji. Łącznie, od chwili powstania ONZ, wykonano blisko 100 operacji pokojowych. Wedle stanu na maj 2003 roku trwało 15 operacji pokojowych: w rejonie Afryki trzy (MINURSO - Sahara Zachodnia/Maroko; IJNAMSIL - Sierra Leone; MONUC - Demokratyczne Republika Kongo), w rejonie Bliskiego Wschodu cztery (UNDOF - Wzgórza Golan, Izrael/Syria; UNIKOM - Irak/Kuwejt; UNIFIL - Liban; UNTSO - Bliski Wschód), w Azji trzy (UNMOGIP - Indie/Pakistan; UNMOT - Tadżykistan; UNTAET - Timor Wschodni), w rejonie Europy pięć (UNMIBH - Bośnia i Hercegowina; UNMOP - Półwysep Prevlaka; UNFICYP - Cypr; UNOMIG - Gruzja; UNMIK - Kosowo).

Artykuł 49

Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych jednoczą się w celu udzielania sobie wzajemnej pomocy w stosowaniu środków uchwalonych przez Radę Bezpieczeństwa.

Artykuł 50

Jeżeli Rada Bezpieczeństwa zastosowała w stosunku do jakiegokolwiek państwa środki prewencyjne lub środki przymusu, każde inne państwo - bez względu na to, czy jest, czy nie jest członkiem Organizacji - które z powodu stosowania tych środków znalazło się w obliczu specjalnych trudności gospodarczych, może zwrócić się do Rady Bezpieczeństwa o radę odnośnie do rozwiązywania tych trudności.

Artykuł 51

Nic w niniejszej Karcie nie narusza przyrodzonego prawa każdego członka Organizacji Narodów Zjednoczonych, przeciwko któremu dokonano zbrojnej napaści, do indywidualnej lub zbiorowej samoobrony, zanim Rada Bezpieczeństwa zastosuje środki konieczne do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. Członkowie, którzy zastosowali pewne środki w wykonaniu swego prawa do samoobrony, natychmiast zawiadomią o tym Radę Bezpieczeństwa. Środki te w niczym nie naruszają opartego na niniejszej Karcie prawa i obowiązku Rady Bezpieczeństwa do podejmowania w każdym czasie akcji, jaką uzna ona za konieczną do utrzymania lub przywrócenia międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Rozdział VIII

UKŁADY REGIONALNE³⁸

Artykuł 52

1. Żaden przepis niniejszej Karty nie wyklucza istnienia układów i organizacji regionalnych w zakresie spraw dotyczących utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, a nadających się do akcji regionalnej, pod warunkiem, że takie układy, organizacje i ich działalność są zgodne z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych.
2. Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych, którzy zawierają takie układy lub tworzą takie organizacje, dołożą wszelkich starań w celu pokojowego rozstrzygnięcia sporów o charakterze lokalnym na podstawie tych układów lub przy pomocy tych organizacji, zanim przedstawią takie spory Radzie Bezpieczeństwa.
3. Rada Bezpieczeństwa będzie popierała rozwój instytucji pokojowego załatwiania sporów lokalnych na podstawie układów regionalnych lub przy pomocy organizacji regionalnych bądź z inicjatywy państw zainteresowanych, bądź na skutek przekazania sprawy przez Radę Bezpieczeństwa.
4. Postanowienia niniejszego artykułu w niczym nie przeszkadzają stosowaniu artykułów 34 i 35.

³⁸

Rozdział ósmy Karty NZ należał do tekstów najbardziej kontrowersyjnych podczas redagowania tekstu Karty. Chodziło bowiem o ustalenie wzajemnego stosunku pomiędzy tekstem Karty NZ i płynącymi stąd zobowiązaniami i uprawnieniami a układami zawieranymi w różnych regionach świata. Najwięcej zastrzeżeń zgłaszały państwa związane Aktem z Chapultepec (podpisany 3 marca 1945 w Meksyku, w Pałacu Chapultepec jako akt końcowy Międzyamerykańskiej Konferencji w sprawie Problemów Wojny i Pokoju). Ostatecznie uzgodniono tekst art. 51 Karty NZ z zastrzeżeniami płynącymi z art. 52, 53 i 54. Działania układów regionalnych poddane są kontroli Rady Bezpieczeństwa, która zgodnie z art. 53 jest stale i dokładnie informowana o wszelkich działaniach układów regionalnych.

Artykuł 53

1. W odpowiednich przypadkach Rada Bezpieczeństwa będzie korzystać z układów lub organizacji regionalnych dla stosowania środków przymusu podjętych z mocy jej władzy. Jednakże żadne środki przymusu nie mogą być stosowane na podstawie układów regionalnych ani przez organizacje regionalne bez upoważnienia Rady Bezpieczeństwa, z wyjątkiem środków stosowanych przeciw jakiemuś państwu nieprzyjacielskiemu w rozumieniu ustępu 2 niniejszego artykułu i przewidzianych w artykule 107 lub układach regionalnych, a skierowanych przeciwko powrotowi takiego państwa do polityki agresji, dopóki Organizacja nie będzie mogła na żądanie państw zainteresowanych przyjąć odpowiedzialności za niedopuszczenie do dalszej agresji ze strony takiego państwa.

2. Określenie „państwo nieprzyjacielskie” w rozumieniu ustępu 1 niniejszego artykułu stosuje się do każdego państwa, które podczas drugiej wojny światowej było nieprzyjacielem któregośkolwiek sygnatariusza niniejszej Karty.³⁹

Artykuł 54

Rada Bezpieczeństwa będzie stale i dokładnie informowana o wszelkich działaniach dokonanych lub zamierzonych na podstawie układów regionalnych lub przez organizacje regionalne dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

³⁹ Określenie „państwo nieprzyjacielskie” (w dorozumieniu z okresu drugiej wojny światowej czyli Niemcy i Japonia) jest w chwili obecnej dość archaiczne. Oba państwa stały się członkami ONZ a nadto uważają, iż są kandydatami do stałego członkostwa w Radzie Bezpieczeństwa - co jest przedmiotem dyskusji w różnych organach ONZ i organizacjach współpracujących z ONZ.

Rozdział IX

MIĘDZYNARODOWA WSPÓŁPRACA GOSPODARCZA I SPOŁECZNA

Artykuł 55

W celu stworzenia warunków stabilizacji i dobrobytu, koniecznych do utrzymania między narodami pokojowych i przyjaznych stosunków, opartych na poszanowaniu zasady równouprawnienia i samostanowienia narodów, Organizacja Narodów Zjednoczonych popiera:

- a) podniesienie stopy życiowej, pełne zatrudnienie oraz warunki postępu i rozwoju gospodarczego i społecznego;⁴⁰
- b) rozwiązywanie międzynarodowych zagadnień gospodarczych, społecznych, zdrowia i pokrewnych, jak również międzynarodową współpracę na polu kulturalnym i wychowawczym;⁴¹
- c) powszechne poszanowanie i przestrzeganie praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez względu na rasę, płeć, język lub wyznanie.⁴²

⁴⁰ Rozwój społeczny i gospodarczy jest jednym z priorytetowych zadań ONZ. Zadania te w większości realizowane są poprzez organizacje wyspecjalizowane Narodów Zjednoczonych (vide przypis nr. 44). Zgromadzenie Ogólne proklamowało 4 dekady rozwoju (1961–1970; 1971–1980; 1981–1990; 1991–2000). Na forum Zgromadzenia Ogólnego przyjęto wiele dokumentów mających na celu pomoc krajom rozwijającym się: Deklaracja i Program Działania w sprawie Nowego Międzynarodowego Ładu Ekonomicznego - 1974; Karta Ekonomicznych Praw i Obowiązków Państw - 1974; Deklaracja Międzynarodowej Współpracy Gospodarczej - 1980.

⁴¹ Współpraca w zakresie rozwiązywania podstawowych problemów gospodarczych, społecznych i zdrowia świata uświadomiła państwom członkowskim ONZ konieczność „globalnego” podejścia i rozwiązywania tych problemów. Są one podstawą organizowania spotkań i konferencji: Światowy Szczyt Rozwoju Społecznego (1995 - Kopenhaga); Światowy Szczyt w sprawie Dzieci (Nowy Jork - 1990); Ludność i Rozwój (Kair - 1994); Światowa Konferencja w sprawie Kobiet (Pekin - 1995). Niezależnie od pojawiających się słów krytyki na temat tych spotkań i konferencji bezdyskusyjną sprawą jest, że stały się one forum spotkań i uzgadniania współpracy państw, nawet takich, które nie utrzymują ze sobą stosunków dyplomatycznych czy konsularnych.

⁴² Problematyka ochrony praw człowieka na forum ONZ realizowana jest w dwu systemach: **w systemie opartym na postanowieniach Karty Narodów**

Artykuł 56

Wszyscy członkowie zobowiązują się współpracować z Organizacją, indywidualnie i zbiorowo, dla osiągnięcia celów wskazanych w artykule 55.⁴³

Artykuł 57

1. Różnego rodzaju organizacje wyspecjalizowane, utworzone na podstawie umów między rządami i posiadające z mocy swych statutów rozległe kompetencje międzynarodowe w dziedzinach: gospodarczej, społecznej, kulturalnej, wychowawczej, zdrowia i innych dziedzinach pokrewnych, będą związane z Organizacją Narodów Zjednoczonych stosownie do postanowień artykułu 63.

2. Organizacje tak związane z Organizacją Narodów Zjednoczonych będą w dalszych postanowieniach niniejszej Karty nazywane organizacjami wyspecjalizowanymi.⁴⁴

Zjednoczonych (powołanie Komisji Praw Człowieka; Podkomisji do spraw Promocji i Ochrony Praw Człowieka; tworzenie specjalnych procedur - badanie i informowanie o ciężkich naruszeniach podstawowych praw człowieka; procedura związana z rezolucją 1503 - jest to system rozpatrywania skarg w związku z naruszeniem praw człowieka) **oraz w systemie traktatowym** (umów międzynarodowych) obejmujących: Międzynarodowy Pakt Praw Ekonomicznych, Społecznych i Kulturalnych (z 1966, Polska ratyfikowała Pakt w 1977), Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (z 1966, Polska ratyfikowała Pakt w 1977), Międzynarodową Konwencję o Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Rasowej (z 1959, Polska ratyfikowała konwencję w 1968), Konwencję Przeciwko Torturom i Innemu Okrutnemu, Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu lub Karaniu (z 1984, Polska ratyfikowała konwencję w 1989), Konwencję w sprawie Likwidacji Wszelkich Form Dyskryminacji Kobiet (z 1979, Polska ratyfikowała konwencję w 1980), Konwencję o Prawach Dziecka (z 1989, Polska ratyfikowała konwencję w 1991). Do wymienionych dokumentów, w różnym czasie, opracowywano protokoły dodatkowe. Status prawny tych dokumentów i protokołów dodatkowych (ratyfikacje, wejście w życie) jest za każdym razem inny a omawianie go wykracza poza ramy niniejszego opracowania.

⁴³ Powstałe w Europie Zachodniej Wspólnoty podjęły i prowadzą szeroką współpracę z ONZ w zakresie utrzymania rozwoju i bezpieczeństwa świata, pomocy humanitarnej, praw człowieka, przemysłu, kultury, statystyki.

⁴⁴ Rada Gospodarcza i Społeczna zawarła 16 układów z następującymi organizacjami międzyrządowymi wyspecjalizowanymi: Powszechny Związek Pocz-

Artykuł 58

Organizacja będzie udzielała zaleceń w celu uzgodnienia polityki i działalności organizacji wyspecjalizowanych.

Artykuł 59

W razie potrzeby Organizacja zainicjuje podjęcie rokowań między państwami zainteresowanymi w sprawie utworzenia nowych organizacji wyspecjalizowanych, potrzebnych do osiągnięcia celów wskazanych w artykule 55.

Artykuł 60

Za pełnienie funkcji Organizacji Narodów Zjednoczonych przewidzianych w rozdziale niniejszym odpowiada Zgromadzenie Ogólne i, pod jego zwierzchnictwem, Rada Gospodarcza i Społeczna, która posiada w tym celu kompetencje, przysługujące jej na podstawie Rozdziału X.

towy (skrót nazwy w języku angielskim: UPU - data podpisania statutu organizacji - 1874), Międzynarodowa Organizacja Pracy (ILO - 1919), Międzynarodowy Związek Telekomunikacyjny (ITU - 1932), Międzynarodowy Fundusz Walutowy (1944 - IMF), Organizacja Międzynarodowego Lotnictwa Cywilnego (ICAO - 1944), Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (IBRD - 1944), Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa (FAO - 1945), Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO - 1945), Światowa Organizacja Zdrowia (WHO - 1946), Światowa Organizacja Meteorologiczna (WMO - 1947), Międzynarodowa Organizacja Morska (IMO - 1948), Międzynarodowe Towarzystwo Finansowe (IFC - 1955), Międzynarodowa Organizacja Energii Atomowej (IAEA - 1956), Międzynarodowe Stowarzyszenie Rozwoju (IDA - 1960), Światowa Organizacja Własności Intelektualnej (WIPO - 1967), Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Rozwoju Przemysłowego (UNIDO - 1979).

Rozdział X

RADA GOSPODARCZA I SPOŁECZNA

SKŁAD

Artykuł 61

1. Rada Gospodarcza i Społeczna składa się z pięćdziesięciu czterech członków Organizacji Narodów Zjednoczonych, wybranych przez Zgromadzenie Ogólne.⁴⁵
2. Z zastrzeżeniem postanowień ustępu 3, co roku będzie dokonywany wybór osiemnastu członków Rady Gospodarczej i Społecznej na okres trzech lat. Każdy z ustępujących członków będzie mógł być natychmiast wybrany ponownie.
3. W pierwszych wyborach - po zwiększeniu liczby członków Rady Gospodarczej i Społecznej z dwudziestu siedmiu do pięćdziesięciu

⁴⁵ Wedle stanu na 1 czerwca 2003 roku w skład Rady Gospodarczej i Społecznej wchodziły następujące państwa: ze strefy afrykańskiej 14 państw (Benin z kadencją do 2005, Burundi do 2004, Kongo'o do 2005, Egipt do 2003, Etiopia do 2003, Ghana do 2004, Kenia do 2005, Libia do 2004, Mozambik do 2005, Nigeria do 2003, Senegal do 2005, Afryka Południowa do 2003, Uganda do 2003, Zimbabwe do 2004); ze strefy azjatyckiej 11 państw (Bhutan do 2004, Chiny do 2004, Indie do 2004, Iran do 2003, Japonia do 2005, Malesja do 2005, Nepal do 2003, Pakistan do 2003, Katar do 2004, Republika Korei do 2003, Arabia Saudyjska do 2005); ze strefy Europy Wschodniej 6 państw (Azerbejdżan do 2005, Gruzja do 2003, Węgry do 2004, Rumunia do 2003, Federacja Rosyjska do 2004, Ukraina do 2004); ze strefy Ameryki Łacińskiej i państw morza Karaibskiego 10 państw (Argentyna do 2003, Brazylia do 2003, Chile do 2004, Kuba do 2005, Ekwador do 2005, Salvador do 2004, Gwatemala do 2004, Jamajka do 2005, Nikaragua do 2005, Peru do 2003); ze strefy państw Europy Zachodniej i innych państw - 13 państw (Andora do 2003, Australia do 2004, Finlandia do 2004, Francja do 2005, Niemcy do 2005, Grecja do 2005, Irlandia do 2005, Włochy do 2003, Holandia do 2003, Portugalia do 2005, Szwecja do 2004, Wielka Brytania do 2004, Stany Zjednoczone do 2003). Członkowie Rady Gospodarczej i Społecznej wybierani są przez Zgromadzenie Ogólne zwykłą większością głosów według zasady „sprawiedliwości geograficznej”. Co roku wybieranych jest 18 państw na okres trzech lat. Stali członkowie Rady Bezpieczeństwa zawsze znajdowali się w składzie Rady Gospodarczej i Społecznej.

czterech - oprócz członków wybranych na miejsce dziewięciu członków, których kadencja upływa z końcem danego roku - zostanie wybranych dodatkowo dwudziestu siedmiu nowych członków. Kadencja dziewięciu członków, spośród dwudziestu siedmiu wybranych dodatkowo, będzie trwała jeden rok, a kadencja dziewięciu innych - dwa lata, zgodnie z postanowieniami Zgromadzenia Ogólnego.

4. Każdy z członków Rady Gospodarczej i Społecznej będzie miał jednego przedstawiciela.

FUNKCJE I KOMPETENCJE

Artykuł 62

1. Rada Gospodarcza i Społeczna może badać zagadnienia gospodarcze, kulturalne, wychowawcze, zdrowia i pokrewne oraz opracowywać sprawozdania w tym zakresie, inicjować takie badania i sprawozdania oraz udzielać we wszelkich tego rodzaju sprawach zaleceń Zgromadzeniu Ogólnemu, członkom Organizacji i odpowiednim organizacjom wyspecjalizowanym.

2. Może ona również udzielać zaleceń w celu zapewnienia poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich.

3. W sprawach należących do jej kompetencji może ona przygotowywać projekty konwencji w celu przedłożenia ich Zgromadzeniu Ogólnemu.

4. W sprawach należących do jej kompetencji może ona zwoływać konferencje międzynarodowe w trybie ustalonym przez Organizację.

Artykuł 63

Rada Gospodarcza i Społeczna może zawierać z organizacjami wymienionymi w artykule 57 porozumienia określające warunki, na jakich odnośna organizacja ma być związana z Organizacją Narodów Zjednoczonych. Takie porozumienia podlegają zatwierdzeniu przez Zgromadzenie Ogólne. Może ona uwzględniać działalność organizacji wyspecjalizowanych w drodze odbywania z nimi narad i udzielania im zaleceń, jak również w drodze udzielania zaleceń

Zgromadzeniu Ogólnemu i członkom Organizacji Narodów Zjednoczonych.⁴⁶

Artykuł 64

1. Rada Gospodarcza i Społeczna może poczynić odpowiednie kroki w celu stałego otrzymywania sprawozdań od organizacji wyspecjalizowanych. W sprawach należących do jej kompetencji może ona porozumieć się z członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych i organizacjami wyspecjalizowanymi co do otrzymywania sprawozdań o czynnościach podjętych w wykonaniu jej zaleceń, jak również zaleceń Zgromadzenia Ogólnego.

2. Może ona podawać do wiadomości swoje uwagi o tych sprawozdaniach Zgromadzeniu Ogólnemu.

Artykuł 65

Rada Gospodarcza i Społeczna może udzielać Radzie Bezpieczeństwa informacji, a na żądanie Rady Bezpieczeństwa służyć jej będzie pomocą.

Artykuł 66

1. Rada Gospodarcza i Społeczna pełni wszystkie funkcje należące do jej kompetencji w związku z wykonaniem zaleceń Zgromadzenia Ogólnego.

2. Może ona za zgodą Zgromadzenia Ogólnego wykonywać prace, o które zwrócą się do niej członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych lub organizacje wyspecjalizowane.

3. Pełni ona inne funkcje, wymienione w innych częściach niniejszej Karty lub zlecone jej przez Zgromadzenie Ogólne.

GŁOSOWANIE

Artykuł 67

1. Każdy członek Rady Gospodarczej i Społecznej ma jeden głos.

⁴⁶ Rada Gospodarcza i Społeczna pełniąc rolę koordynatora działalności międzynarodowych organizacji wyspecjalizowanych zawarła w imieniu ONZ wiele umów z takimi organizacjami.

2. Uchwały Rady Gospodarczej i Społecznej zapadają większością głosów członków obecnych i głosujących.

POSTĘPOWANIE

Artykuł 68

Rada Gospodarcza i Społeczna wyłoni komisje do spraw gospodarczych, społecznych, do popierania praw człowieka i inne, potrzebne do spełniania jej funkcji.⁴⁷

Artykuł 69

Rada Gospodarcza i Społeczna zaprasza członka Organizacji Narodów Zjednoczonych, którego dana sprawa szczególnie dotyczy, do udziału w obradach nad tą sprawą, bez prawa głosowania.

Artykuł 70

Rada Gospodarcza i Społeczna może zawierać porozumienia w sprawie udziału przedstawicieli organizacji wyspecjalizowanych w obradach Rady i jej komisji bez prawa głosowania oraz w sprawie udziału jej przedstawicieli w obradach organizacji wyspecjalizowanych.

Artykuł 71

Rada Gospodarcza i Społeczna może zawierać odpowiednie porozumienia w sprawie zasięgania opinii organizacji pozarządowych, które zajmują się sprawami wchodzącymi w zakres jej kompetencji. Takie porozumienia mogą dotyczyć organizacji międzynarodowych, a w odpowiednich przypadkach, po porozumieniu się z właściwym

⁴⁷

Powołano 9 komisji funkcjonalnych: Statystyczną, Ludności i Rozwoju, Rozwoju Społecznego, Praw Człowieka, Statusu Kobiet, Środków Odurzających, Zapobiegania Przemocy i Wymiaru Sprawiedliwości, Nauki i Technologii dla Rozwoju, Trwałego Rozwoju; 5 komisji regionalnych: Gospodarczą do Spraw Afryki, Gospodarczą do Spraw Europy, Gospodarczą do Spraw Ameryki Łacińskiej i Karaibów, Gospodarczą i Społeczną do Spraw Azji i Pacyfiku, Gospodarczą i Społeczną do Spraw Azji Zachodniej. Powołano także dwa komitety stałe: Komitet Programowania i Koordynacji, Komitet Osiedli Ludzkich oraz wiele organów eksperckich.

członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych, również organizacji narodowych.⁴⁸

Artykuł 72

1. Rada Gospodarcza i Społeczna uchwała swój regulamin, który określa również sposób wyznaczania przewodniczącego.
2. Rada Gospodarcza i Społeczna odbywa sesje w miarę potrzeby zgodnie ze swym regulaminem, który będzie zawierał postanowienia o zwoływaniu sesji Rady na żądanie większości członków.⁴⁹

Rozdział XI

DEKLARACJA W SPRAWIE OBSZARÓW NIESAMODZIELNYCH⁵⁰

Artykuł 73

Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych, którzy odpowiadają lub podejmują się odpowiedzialności za administrację obszarów, których ludność jeszcze nie osiągnęła pełnego samorządu, uznają zasadę, że najważniejsze są interesy mieszkańców tych obszarów, i jako święte posłannictwo przyjmują swój obowiązek popierania w najwyższym stopniu dobrobytu ludności tych obszarów w ramach

⁴⁸ Różny status organizacji pozarządowych, które współpracują z ONZ (a nie są podmiotami prawa międzynarodowego publicznego) posiada blisko 1600 organizacji.

⁴⁹ Rada Gospodarcza i Społeczna odbywa corocznie jedną sesję pięciodniową (przemennie w Nowym Jorku i w Genewie) oraz przeciętnie dwie sesje organizacyjne. W ciągu roku prace RG-S przebiegają w organach pomocniczych. Skład RG-S zmieniał się - od momentu powstania ONZ, kiedy liczyła 18 członków poprzez zwiększenie liczby członków do 27 (od 1965 roku) do obecnych 54 członków (od 1973 roku).

⁵⁰ Rozdział dotyczy tych obszarów niesamodzielnych, których nie dotyczą rozdziały XII (Międzynarodowy System Powiernictwa) i XII (Rada Powiernicza) Karty Narodów Zjednoczonych. Deklaracja zawarta w tym rozdziale skierowana jest do państw administrujących takimi obszarami. Liczba terytoriów uznanych za niesamodzielne zmieniała się od ponad 70, wskazanych przez państwa nimi administrujące w latach 1946 - 1950 do około 20 w latach 1980 - 1990. Precyzyjne

systemu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, ustanowionego przez niniejszą Kartę, i w tym celu zobowiązują się:

a) zapewnić tym ludom, przy należytych poszanowaniu ich rodzimej kultury, postęp polityczny, gospodarczy, społeczny i wychowawczy, sprawiedliwe ich traktowanie i ochronę przed nadużyciami;

b) rozwijać samowładność, należycie uwzględniać dążenia polityczne ludności i pomagać jej w stopniowym rozwoju własnych wolnych instytucji politycznych, stosownie do specyficznych warunków każdego obszaru i jego ludności i różnych stopni ich rozwoju;

c) umacniać międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo;

wskazanie ich liczby jest trudne z tego względu, że państwa administrujące tymi obszarami zdając sprawozdania (w trybie art. 73 lit. E, Karty NZ) same decydowały (czasem w drodze jednostronnego oświadczenia woli) o samodzielności lub nie dotychczas administrowanego obszaru. I tak np. Hiszpania administrująca terytorium Sahary Zachodniej poinformowała w 1976 roku Sekretarza Generalnego NZ, że kończy swą obecność na tym obszarze a w związku z tym nie czuje się odpowiedzialna za przyszłe skutki międzynarodowe w odniesieniu do tego obszaru. Lech Antonowicz w pracy „ONZ: bilans dekolonizacji i perspektywy jej zakończenia” podaje, *„że w czasie ukonstytuowania się Organizacji Narodów Zjednoczonych na początku roku 1946 było 119 terytoriów, które powinny podlegać dekolonizacji, aczkolwiek w stosunku do kilku z nich można mieć wątpliwości, czy miały one wtedy lub nawet kiedykolwiek charakter kolonialny.”*

Obszarami, które uzyskały samodzielność były m.in.: Afryka Środowa, Algeria, Angola, Antigua i Barbuda, Bahamy, Bahrajn, Barbados, Belize, Benin, Birma, Bostwana, Brunei, Burkina Faso, Burundi, Cypr, Czaad, Dominikana, Dżibuti, Erytrea, Fidżi, Gabon, Gambia, Ghana, Grenada, Gujana, Gwinea, Gwinea-Bissau, Gwinea Równikowa, Indonezja, Izrael, Jamajka, Jordania, Kambodża, Katar, Kenia, Kiribati, Kongo, Komory, Korea Południowa, Korea Północna, Kuwejt, Laos, Lesotho, Libia, Madagaskar, Malawi, Malediwy, Malezja, Mali, Malta, Maroko, Mauretania, Mauritius, Mozambik, Mikronezja, Namibia, Niger, Nigeria, Oman, Senegal, Seszele, Sierra Leone, Singapur, Sri Lanka, Suazi, Sudan, Surinam, Tanzania, Tonga, Trinidad i Tobago, Tunezja, Tuvalu, Uganda, Vanuatu, Wietnam, Wybrzeże Kości Słoniowej, Wyspy Marshalla, Wyspy Salomona, Wyspy Świętego Tomasza i Książęca, Zair, Zambia, Zielony Przylądek, Zimbabwe, Zjednoczone Emiraty Arabskie (nazwy państw z momentu uzyskania niepodległości. Następnie ulegały, nieraz wielokrotnym, zmianom).

d) popierać konstruktywne metody rozwoju i zachęcać do badań naukowych, współpracować między sobą, a w odpowiednich przypadkach z międzynarodowymi organizacjami wyspecjalizowanymi, nad realizowaniem w praktyce celów społecznych, gospodarczych i naukowych, określonych w niniejszym artykule;

e) regularnie przekazywać Sekretarzowi Generalnemu, z zastrzeżeniem ograniczeń ze względów bezpieczeństwa i konstytucyjnych; informacje statystyczne i inne o charakterze technicznym, dotyczące gospodarczych, społecznych i wychowawczych warunków na obszarach za które ponoszą oni odpowiedzialność, a do których nie stosują się Rozdziały XII i XIII.

Artykuł 74

Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych zgadzają się również, że ich polityka w dziedzinie społecznej, gospodarczej i handlowej na obszarach, do których stosuje się niniejszy rozdział, będzie się opierać - podobnie jak na innych obszarach metropolitalnych - na ogólnej zasadzie dobrego sąsiedztwa z należytym uwzględnieniem interesów i pomyślności reszty świata.

Rozdział XI **MIĘDZYNARODOWY** **SYSTEM POWIERNICTWA⁵¹**

Artykuł 75

Organizacja Narodów Zjednoczonych tworzy pod swoim kierownictwem międzynarodowy system powiernictwa w celu administracji i kontroli obszarów, które mogą być tym systemem objęte na mocy późniejszych układów, zawartych osobno co do każdego z tych obszarów. Obszary te będą odtąd nazywane obszarami powierniczymi.

⁵¹ Międzynarodowy System Powiernictwa - stworzony Kartą Narodów Zjednoczonych - zastąpił, powstałą po pierwszej wojnie światowej Paktem Ligi Narodów (art. 22 Paktu) instytucję mandatu międzynarodowego. Międzynarodowy System

Artykuł 76

Zgodnie z celami Organizacji Narodów Zjednoczonych, wskazanymi w artykule 1, międzynarodowy system powiernictwa ma następujące główne zadania:

a) umacniać międzynarodowy pokój i bezpieczeństwo;

b) popierać polityczny, gospodarczy, społeczny i wychowawczy postęp ludności obszarów powierniczych oraz jej stopniowy rozwój w kierunku samowładności lub niepodległości, z uwzględnieniem specyficznych warunków każdego obszaru i jego ludów, ich swobodnie wyrażonych życzeń oraz stosownie do poszczególnych układów powierniczych;

c) popierać poszanowanie praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich, bez względu na różnicę rasy, płci, języka lub wyznania, oraz rozwijać świadomość współzależności ludów świata;

d) zapewnić, bez przeszkody dla wykonania wyżej wskazanych zadań i z zastrzeżeniem postanowień artykułu 80, równe traktowanie członków Organizacji i ich obywateli w dziedzinie społecznej, gospodarczej i handlowej, jak również równe traktowanie tych ostatnich w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości.

Artykuł 77⁵²

1. System powierniczy stosuje się do obszarów następujących kategorii, które mogą być nim objęte na podstawie układów powierniczych:

Powiernictwa ONZ poprzez układy powiernicze, zawarte przez ONZ z państwami sprawującymi zarząd powierniczy miał obszarom niesamodzielnym stworzyć warunki do usamodzielnienia się i stać na ich straży. Systemem tym objęte były terytoria: Kamerunu (powiernictwo Francji i Wielkiej Brytanii), Nauru (Australia), Nowej Gwinei (Australia), Ruandy-Urundi (Belgia), Samoa Zachodnie (Nowa Zelandia), Somali (Włochy), Tanganiki (Wielka Brytania), Togo (Francja i Wielka Brytania), Powiernicze Wyspy Pacyfiku stworzone z byłego mandatu Japońskiego z wyjątkiem wyspy Guam (USA). Wszystkie wymienione obszary niesamodzielne uzyskały samodzielność.

⁵²

Art. 77 Karty NZ stworzył trzy kategorie obszarów niesamodzielnych:

obszary mandatowe w ówczesnym czasie; obszary jakie mogą być odłączone od

- a) obecne obszary mandatowe;
- b) obszary, jakie mogą być odłączone od państwa nieprzyjacielskiego w wyniku drugiej wojny światowej;
- c) obszary dobrowolnie poddane temu systemowi przez państwa odpowiedzialne za ich administrację.

2. Późniejszy układ ustali, które obszary należące do wymienionych kategorii zostaną poddane systemowi powiernictwa i na jakich warunkach.

Artykuł 78

System powiernictwa nie stosuje się do krajów, które zostały członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych i których wzajemny stosunek opiera się na poszanowaniu zasady suwerennej równości.

Artykuł 79

Warunki powiernictwa dla każdego obszaru, który ma być objęty tym systemem, jak również wszelkie ich zmiany i poprawki, będą uzgodnione przez państwa bezpośrednio zainteresowane, w ich liczbie przez państwa mandatowe, jeżeli ten obszar znajduje się pod mandatem członka Organizacji, i wymagają zatwierdzenia zgodnie z artykułami 83 i 85.

Artykuł 80

1. Z wyjątkiem przypadków uzgodnionych w poszczególnych układach powierniczych, zawartych na podstawie artykułów 77, 79 i 81, poddających poszczególne obszary systemowi powiernictwa, i do czasu zawarcia takich układów żadne postanowienie niniejszego Rozdziału nie może być tłumaczone jako zmieniające w czymkolwiek prawa jakichkolwiek państw i ludów lub warunki istniejących aktów międzynarodowych, których stronami są członkowie Organizacji.

państwa nieprzyjacielskiego w drugiej wojnie światowej; oraz obszary dobrowolnie poddane systemowi powierniczemu przez państwa administrujące obszarami niesamodzielnymi. Systemem powierniczym objęto jedynie pierwszą kategorię. Żaden obszar nie odłączył się ani nie został odłączony od państwa nieprzyjacielskiego w drugiej wojnie światowej i żadne państwo dobrowolnie nie poddało temu systemowi obszaru niesamodzielnego, którym do tego czasu administrowało.

2. Ustępu 1 niniejszego artykułu nie należy interpretować jako uzasadniającego zwłokę lub odroczenie rokowań i zawarcia układów w sprawie objęcia obszarów mandatowych i innych systemem powiernictwa, jak przewidziano w artykule 77.

Artykuł 81

Każdy układ powierniczy powinien zawierać warunki, na jakich obszar powierniczy będzie administrowany, oraz określić władzę, która ma w nim sprawować administrację. Taką władzą, która odtąd będzie nazywana władzą zarządzającą, może być jedno lub więcej państw lub sama Organizacja.

Artykuł 82

Każdy układ powierniczy może wyznaczyć okręg lub okręgi strategiczne, które mogą obejmować całość lub część obszaru powierniczego, którego ten układ dotyczy, co nie narusza postanowień żadnego specjalnego układu lub specjalnych układów, zawartych w wykonaniu artykułu 43.

Artykuł 83

1. Wszystkie funkcje Organizacji Narodów Zjednoczonych w stosunku do okręgów strategicznych, włącznie z zatwierdzaniem warunków układów powierniczych oraz ich zmian i poprawek, pełni Rada Bezpieczeństwa.
2. Podstawowe zadania, określone w artykule 76, dotyczą również ludności każdego okręgu strategicznego.
3. Z zastrzeżeniem postanowień układów powierniczych oraz względów bezpieczeństwa, Rada Bezpieczeństwa korzysta z pomocy Rady Powierniczej przy wypełnianiu funkcji Organizacji Narodów Zjednoczonych w zakresie systemu powiernictwa, dotyczących spraw politycznych, gospodarczych, społecznych i wychowawczych w okręgach strategicznych.

Artykuł 84

Władza zarządzająca obowiązana jest zapewnić, aby obszar powierniczy przyczyniał się do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa. W tym celu władza zarządzająca, dla wykonania swych zobowiązań wobec Rady Bezpieczeństwa, jak również w celu

miejscowej obrony obszaru powierniczego i utrzymania w nim porządku publicznego, może korzystać z dostarczonych przez obszar powierniczy wojsk ochotniczych, pomocy i ułatwień.

Artykuł 85

1. Zgromadzenie Ogólne pełni funkcje Organizacji Narodów Zjednoczonych w związku z układami powierniczymi dotyczącymi obszarów nie uznanych za strategiczne, włączając w to zatwierdzanie warunków układów powierniczych oraz ich zmian i poprawek.
2. Rada Powiernicza, działając pod zwierzchnictwem Zgromadzenia Ogólnego, pomaga Zgromadzeniu Ogólnemu w wykonywaniu tych funkcji.

Rozdział XIII

RADA POWIERNICZA⁵³

SKŁAD

Artykuł 86

1. Rada Powiernicza składa się z następujących członków Organizacji Narodów Zjednoczonych:
 - a) członków zarządzających obszarami powierniczymi;
 - b) tych spośród członków imiennie wyliczonych w artykule 23, którzy nie zarządzają obszarami powierniczymi;
 - c) tylu innych członków, wybranych przez Zgromadzenie Ogólne na okres trzech lat, ilu trzeba, aby ogólna liczba członków Rady Powierniczej składała się po połowie z członków Organizacji, którzy zarządzają obszarami powierniczymi i członków, którzy takimi obszarami nie zarządzają.

⁵³

Rada powołana została w celu nadzorowania obszarów powierniczych znajdujących się w Międzynarodowym Systemie Powierniczym. Do 1995 roku wszystkie terytoria powiernicze uzyskały niepodległość w drodze stworzenia samodzielnego państwa lub połączenia się z państwem sąsiadem. Akty te zostały zaaprobowane przez Radę Bezpieczeństwa. Sekretarz Generalny ONZ działając w trybie z art. 108 Karty NZ zaproponował likwidację tego organu.

2. Każdy członek Rady Powierniczej wyznaczy jedną osobę, posiadającą szczególne kwalifikacje, jako swego przedstawiciela w Radzie.

FUNKCJE I KOMPETENCJE

Artykuł 87

Wykonując swe funkcje, Zgromadzenie Ogólne i pod jego zwierzchnictwem Rada Powiernicza mogą:

- a) badać sprawozdania złożone przez władzę zarządzającą;
- b) przyjmować petycje, badać je i w związku z nimi porozumiewać się z władzą zarządzającą;
- c) urządzać periodyczne wizytacje obszarów powierniczych w terminach uzgodnionych z władzą zarządzającą;
- d) podejmować wyżej wymienione oraz inne czynności zgodnie z warunkami układów powierniczych.

Artykuł 88

Rada Powiernicza ułoży kwestionariusz, dotyczący politycznego, gospodarczego, społecznego i wychowawczego postępu mieszkańców każdego obszaru powierniczego, a władza zarządzająca każdego obszaru powierniczego, podlegającego kompetencji Zgromadzenia Ogólnego składać będzie Zgromadzeniu Ogólnemu roczne sprawozdania na podstawie tego kwestionariusza.

GŁOSOWANIE

Artykuł 89

1. Każdy członek Rady Powierniczej ma jeden głos.
2. Uchwały Rady Powierniczej zapadają większością głosów członków obecnych i głosujących.

POSTĘPOWANIE

Artykuł 90

1. Rada Powiernicza uchwała swój regulamin, który określa również sposób wyznaczania przewodniczącego.
2. Rada Powiernicza odbywa sesje w miarę potrzeby zgodnie ze swym regulaminem, który ma również zawierać postanowienia o zwoływaniu posiedzeń na żądanie większości członków.

Artykuł 91

Rada Powiernicza korzysta w razie potrzeby z pomocy Rady Gospodarczej i Społecznej i organizacji wyspecjalizowanych w sprawach wchodzących w zakres ich właściwości.

Rozdział XIV**MIĘDZYNARODOWY TRYBUNAŁ
SPRAWIEDLIWOŚCI****Artykuł 92**

Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości jest głównym organem sądowym Organizacji Narodów Zjednoczonych.⁵⁴ Trybunał działa według załączonego Statutu, który opiera się na Statucie Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej⁵⁵ i stanowi integralną część niniejszej Karty.

Artykuł 93

1. Wszyscy członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych są *ipso facto* stronami Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości.⁵⁶
2. Państwo nie należące do Organizacji Narodów Zjednoczonych może przystąpić do Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości na warunkach, które w każdym przypadku określi Zgromadzenie Ogólne na zalecenie Rady Bezpieczeństwa.

Artykuł 94

1. Każdy członek Organizacji Narodów Zjednoczonych zobowiązuje się wykonać wyrok Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości w każdej sprawie, w której jest stroną.⁵⁷

⁵⁴ Jest to zarazem jedyny organ główny ONZ mający swą siedzibą poza siedzibą główną ONZ. Siedzibą MTS jest Haga (Holandia).

⁵⁵ Statut Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej był dokumentem, wedle którego w czasie funkcjonowania Ligi Narodów działał Sąd powołany przez tę organizację (Stały Trybunał Sprawiedliwości Międzynarodowej).

⁵⁶ Wedle stanu na 1 czerwca 2003 roku stronami Statutu MTS byli wszyscy członkowie ONZ czyli 191 państw.

⁵⁷ Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości nie ma wpływu na wykona-

2. Jeżeli strona w sprawie nie wykona zobowiązań ciążyących na niej z mocy wyroku Trybunału, druga strona może odwołać się do Rady Bezpieczeństwa, która, jeśli uzna za konieczne, zaleci lub zadecyduje, jakie środki należy zastosować w celu zapewnienia wyrokowi skuteczności.

Artykuł 95

Nic w niniejszej Karcie nie stoi na przeszkodzie, by członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych oddawali swe spory do rozstrzygnięcia innym trybunałom na mocy umów, które już istniały lub mogą być zawarte w przyszłości.⁵⁸

Artykuł 96

1. Zgromadzenie Ogólne lub Rada Bezpieczeństwa mogą zwrócić się do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości o wydanie opinii doradczej w każdej kwestii prawnej.

2. Inne organy Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz organizacje wyspecjalizowane, którym Zgromadzenie Ogólne może w każdym czasie udzielić do tego upoważnienia, mogą również zwracać się do Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości o wydanie opinii doradczych w kwestiach prawnych, wyłaniających się w toku ich działalności.⁵⁹

nie wydanego przez siebie wyroku z wyjątkiem jednego przypadku uregulowanego w art. 61 Statutu MTS, kiedy to może domagać się wykonania uprzednio wydanego wyroku zanim zostanie rozpatrzona złożona od niego rewizja. Wniosek o rewizję musi być postawiony najpóźniej w ciągu sześciu miesięcy od odkrycia nowego faktu i nie później niż po upływie dziesięciu lat od daty wyroku.

⁵⁸ Powołano wiele trybunałów o zasięgu regionalnym lub też zajmujących się merytorycznie określonymi sporami, m.in.: Międzynarodowy Trybunał Morza, Trybunał Wspólnot Europejskich, Europejski Trybunał Praw Człowieka, Komisję Mediacyjną (przy Organizacji Jedności Afrykańskiej), Pakt Bogotański z 1948 roku, załatwiający spory w ramach Organizacji Państw Amerykańskich, Konwencja o koncyliacji i Arbitrażu w Ramach KBWE.

⁵⁹ Poczynwszy od 1946 roku Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości wydał 24 opinie doradcze.

Rozdział XV

SEKRETARIAT

Artykuł 97

Sekretariat składa się z Sekretarza Generalnego⁶⁰ i personelu, jaki może być Organizacji potrzebny. Sekretarza Generalnego wybiera Zgromadzenie Ogólne na zalecenie Rady Bezpieczeństwa. Jest on najwyższym funkcjonariuszem administracyjnym Organizacji.

Artykuł 98

Sekretarz Generalny działa w tym charakterze na wszystkich posiedzeniach Zgromadzenia Ogólnego, Rady Bezpieczeństwa, Rady Gospodarczej i Społecznej i Rady Powierniczej oraz pełni funkcje zlecone mu przez te organy. Sekretarz Generalny składa Zgromadzeniu Ogólnemu roczne sprawozdanie z działalności Organizacji.

Artykuł 99

Sekretarz Generalny może zwrócić uwagę Rady Bezpieczeństwa na każdą sprawę, która jego zdaniem może zagrażać utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Artykuł 100

1. Przy wykonywaniu swych obowiązków Sekretarz Generalny i jego personel nie mogą żądać ani przyjmować instrukcji od żadnego rządu ani żadnej innej władzy poza Organizacją. Nie podejmują oni żadnych czynności, które mogłyby rzucić cień na ich stanowisko jako funkcjonariuszy międzynarodowych, odpowiedzialnych tylko przed Organizacją.

⁶⁰ W kolejności chronologicznej Sekretarzami Generalnymi ONZ byli: Trygve H. Lee z Norwegii (1946-1953), Dag Hammarskjöld ze Szwecji (1953-1961), U Thant z Birmy (1961-1971), Kurt Waldheim z Austrii (1972-1981), Javier Pérez de Cuellar z Peru (1982-1991), Butros Butros Ghali z Egiptu (1992-1996), Kofi Annan z Ghany (od 1997). Tekst Karty NZ nie podaje długości kadencji Sekretarza Generalnego, Zgromadzenie Ogólne NZ określiło, że jest to pięć lat. Z wyjątkiem Butrosa Butrosa Ghali pozostali Sekretarze Generalni wybierani byli na drugie kadencje.

2. Członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych zobowiązują się szanować wyłącznie międzynarodowy charakter funkcji Sekretarza Generalnego i personelu oraz nie starać się o wywieranie na nich wpływu w zakresie powierzonej im pracy.

Artykuł 101

1. Sekretarz Generalny mianuje personel na podstawie regulaminu, uchwalonego przez Zgromadzenie Ogólne.⁶¹

2. Odpowiedni personel będzie na stałe przydzielony do Rady Gospodarczej i Społecznej, Rady Powierniczej i w razie potrzeby do innych organów Organizacji Narodów Zjednoczonych. Personel ten wchodzi w skład Sekretariatu.

3. Przy mianowaniu personelu i ustalaniu warunków służby należy przede wszystkim mieć na uwadze konieczność zapewnienia najwyższego poziomu sprawności, kwalifikacji zawodowych i nieskazitelności. Należy również w należyтым stopniu uwzględnić znaczenie doboru personelu na możliwie najszerzej podstawie geograficznej.

Rozdział XVI

POSTANOWIENIA RÓŻNE

Artykuł 102⁶²

1. Każdy traktat i każdy układ międzynarodowy zawarty przez członka Organizacji Narodów Zjednoczonych po wejściu w życie niniejszej Karty będzie możliwie najprędzej zarejestrowany w Sekretariacie i przezeń ogłoszony.

⁶¹ Wedle stanu na koniec 2000 roku ONZ wraz z organizacjami współpracującymi zatrudniała ponad 30 tysięcy osób.

⁶² Artykuł o rejestracji umów międzynarodowych dwu- i wielostronnych zawierał też Pakt Ligi Narodów jednak ze stwierdzeniem, że umowy nie zarejestrowane nie zyskują mocy obowiązującej. Postanowienie to było przedmiotem krytyki, co m.in. spowodowało, że w Karcie Narodów Zjednoczonych mowa jest o niemożliwości powoływania się - przed organami ONZ - na umowy niezarejestrowane. Intencją tekstów i Paktu, i Karty było też zlikwidowanie „tajnej dyplomacji”, co jednak się nie udało. ■

2. Jeżeli traktat lub układ międzynarodowy nie został zarejestrowany stosownie do ustępu 1 niniejszego artykułu, żadna ze stron, które traktat lub układ zawarły, nie może się nań powoływać wobec jakiegokolwiek organu Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 103

W razie sprzeczności między zobowiązaniami członków Organizacji Narodów Zjednoczonych wynikającymi z niniejszej Karty a ich zobowiązaniami wynikającymi z jakiegokolwiek innego porozumienia międzynarodowego przeważają zobowiązania wynikające z niniejszej Karty.⁶³

Artykuł 104

Organizacja posiada na terytorium każdego swojego członka zdolność prawną, konieczną do wykonywania swych funkcji i osiągnięcia swych celów.

Artykuł 105⁶⁴

1. Organizacja korzysta na terytorium każdego swojego członka z przywilejów i immunitetów, koniecznych do osiągnięcia swych celów.
2. Przedstawiciele członków Organizacji Narodów Zjednoczonych i funkcjonariusze Organizacji również korzystają z przywilejów i immunitetów, koniecznych do niezależnego wykonywania swych funkcji związanych z Organizacją.
3. Zgromadzenie Ogólne może udzielić zaleceń w celu określenia szczegółów zastosowania ustępu 1 i 2 niniejszego artykułu lub proponować członkom Organizacji konwencje w tym celu.

⁶³ Jakkolwiek uważa się, że źródła prawa międzynarodowego publicznego nie są zhierarchizowane, tożak gdyby quasi hierarchizacją tych źródełjest obowiązująca zasada niesprzeczności umów międzynarodowych z postanowieniami Karty NZ oraz z *ius cogens* (normami powszechnie obowiązującymi) i ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego publicznego.

⁶⁴ Na forum Zgromadzenia Ogólnego NZ uchwalono konwencję o przywilejach i immunitetach dyplomatycznych ONZ, na jej pierwszej sesji w 1946 roku; w tym też roku podpisano porozumienie między Sekretarzem Generalnym ONZ a Szwajcarską Radą Generalną w sprawie przywilejów i immunitetów ONZ w związku z ustanowieniem europejskiej siedziby ONZ w Szwajcarii.

Rozdział XVII

POSTANOWIENIA PRZEJŚCIOWE W SPRAWIE BEZPIECZEŃSTWA

Artykuł 106

Zanim wejdą w życie specjalne układy wymienione w artykule 43, które zdaniem Rady Bezpieczeństwa umożliwią jej rozpoczęcie wykonywania obowiązków przewidzianych w artykule 42, strony Deklaracji Czterech Mocarstw, podpisanej w Moskwie dnia 30 października 1943 roku, oraz Francja będą zgodnie z postanowieniami paragrafu 5 tej Deklaracji porozumiewały się ze sobą, a w razie potrzeby również z innymi członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych, w celu podejmowania w imieniu Organizacji wspólnych działań, jakie mogą być konieczne do utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa.

Artykuł 107

Nic w niniejszej Karcie nie pozbawia mocy prawnej ani nie przeszkadza podejmowaniu wobec jakiegokolwiek państwa, które podczas drugiej wojny światowej było nieprzyjacielem któregośkolwiek z sygnatariuszy niniejszej Karty, akcji, podjętych lub zezwolonych w wyniku tej wojny przez rządy, które za te działania odpowiadają.⁶⁵

Rozdział XVIII

POPRAWKI

Artykuł 108

Poprawki niniejszej Karty uzyskują moc wiążącą w stosunku do wszystkich członków Organizacji Narodów Zjednoczonych, jeżeli zostały uchwalone większością dwóch trzecich członków Zgromadzenia Ogólnego i ratyfikowane w trybie przewidzianym w ich od-

⁶⁵ W związku z sytuacją, że wszystkie państwa „... które podczas drugiej wojny światowej były nieprzyjacielem któregośkolwiek z sygnatariuszy niniejszej Karty...” stały się członkami ONZ, artykuł ten stracił na swej wymowie i ostrości.

nośnych konstytucjach przez dwie trzecie członków Organizacji, włączając w to wszystkich stałych członków Rady Bezpieczeństwa.⁶⁶

Artykuł 109

1. Ogólna Konferencja członków Organizacji, w celu rewizji⁶⁷ niniejszej Karty, może się odbyć w miejscu i czasie, jakie będą wyznaczone uchwałą dwóch trzecich członków Zgromadzenia Ogólnego oraz uchwałą którychkolwiek dziewięciu członków Rady Bezpieczeństwa. Każdy członek Organizacji będzie posiadał na Konferencji jeden głos.

⁶⁶ Do tekstu Karty NZ wniesiono trzy poprawki - patrz przypis nr 1 do niniejszego dokumentu.

⁶⁷ W 1955 roku Zgromadzenie Ogólne NZ powołało Komitet Przygotowujący Konferencję Ogólną celem przeprowadzenia rewizji Karty NZ. Komitet przedkładał roczne raporty ze swej pracy. Do zwołania Konferencji zgodnie z art. 109 jednak nie doszło. Schyłek dwudziestego wieku przyniósł szereg propozycji w zakresie reform ONZ. Na stronie <http://www.un.org/> z dnia 1 maja 2003 roku - oficjalnej stronie ONZ - problem reform pogrupowano w siedem działów: reorganizacja samej struktury ONZ, problem operacji pokojowych, prawa człowieka, informacja publiczna, ONZ a społeczeństwo, personel, finanse. W zakresie reorganizacji samej organizacji dyskutowany jest problem zmiany składu członkowskiego Rady Bezpieczeństwa (skład Rady Bezpieczeństwa jest powszechnie uważany za niereprezentatywny dla aktualnego układu gospodarczego świata. Do czołówki mocarstw gospodarczych świata dołączyły Niemcy i Japonia. Państwa afrykańskie uważają, że przedstawiciel tego kontynentu winien być również stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa) oraz zmiany metod jej pracy. Z kolei w zakresie zmian w łonie Zgromadzenia Ogólnego propozycje zmierzają do skoordynowania jej prac z pracami Rady Gospodarczej i Społecznej, większej przejrzystości prac poprzez wyeliminowanie spraw drobnych, mogących być opracowywanych przez organy współpracujące. W łonie Rady Gospodarczej i Społecznej proponowane zmiany idą w kierunku ograniczenia jej rozbudowanej struktury organizacyjnej, aby ograniczyć „... chaos kompetencyjny...”. Sekretariat ONZ zatrudnia (jest jednym z najbardziej rozbudowanych organów) około osiem i pół tysiąca pracowników. Proponowane zmiany to powołanie zespołu ds. zarządzania zasobami ludzkimi, który zajmie się redukcją zatrudnienia, opracuje lepszą koordynację zadań i wymiany informacji, doprowadzi do zlikwidowania niepotrzebnych spotkań i ograniczenia nadmiernej liczby różnych raportów.

2. Każda zmiana niniejszej Karty zalecona przez Konferencję większością dwóch trzecich głosów uzyska moc prawną, jeżeli będzie ratyfikowana w trybie przewidzianym w ich odnośnych konstytucjach przez dwie trzecie członków Organizacji, włączając w to wszystkich stałych członków Rady Bezpieczeństwa.

3. Jeżeli taka Konferencja nie odbędzie się przed dziesiątą doroczną sesją Zgromadzenia Ogólnego, licząc od wejścia w życie niniejszej Karty, wniosek o zwołanie takiej Konferencji zamieszczony będzie na porządku obrad tej sesji Zgromadzenia Ogólnego i konferencja odbędzie się na mocy uchwały zwykłej większości członków Zgromadzenia Ogólnego oraz uchwały którychkolwiek siedmiu członków Rady Bezpieczeństwa.

Rozdział XIX

RATYFIKACJA I PODPISANIE

Artykuł 110

1. Niniejsza Karta będzie ratyfikowana przez państwa, które ją podpisały, w trybie przewidzianym w ich odnośnych konstytucjach.

2. Dokumenty ratyfikacyjne będą złożone Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki, który o każdym złożeniu zawiadomi wszystkich sygnatariuszy oraz Sekretarza Generalnego Organizacji, kiedy ten zostanie mianowany.

3. Niniejsza Karta wchodzi w życie z chwilą złożenia dokumentów ratyfikacyjnych przez Republikę Chińską, Francję, Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich,⁶⁸ Zjednoczone Królestwo Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii, Stany Zjednoczone Ameryki oraz większość innych sygnatariuszy. Protokół o złożeniu dokumentów ratyfikacyjnych sporządzony będzie przez Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki, który odpisy tego protokołu doręczy wszystkim sygnatariuszom.

⁶⁸

Obecnie, po rozpadzie ZSRR, stałym członkiem Rady Bezpieczeństwa jest Rosyjska Federacja.

4. Sygnatariusze niniejszej Karty, którzy ją ratyfikowali po jej wejściu w życie, stają się pierwotnymi członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych w dniu złożenia przez każdego z nich dokumentu ratyfikacyjnego.

Artykuł 111

Niniejsza Karta, której teksty chiński, francuski, rosyjski, angielski i hiszpański są jednakowo autentyczne, zostanie złożona na przechowanie w archiwach Rządu Stanów Zjednoczonych Ameryki. Rząd ten prześle należycie uwierzytelnione odpisy Rządom innych sygnatariuszy.

W dowód czego przedstawiciele Rządów Narodów Zjednoczonych podpisali niniejszą Kartę.

Sporządzono w mieście San Francisco, dnia dwudziestego szóstego czerwca tysiąc dziewięćset czterdziestego piątego roku.

1. Lista państw członków Organizacji Narodów Zjednoczonych

(Stan na dzień 31 sierpnia 2003 roku, źródło: UN Press Release
ORG/1317, List of Member States, www.unhomepage)

Lp.	Nazwa państwa w j. angielskim	Rok przystąpienia
1.	Afghanistan	1946
2.	Albania	1955
3.	Algeria	1962
4.	Andorra	1976
5.	Angola	1976
6.	Antigua and Barbuda	1981
7.	Argentina	1945
8.	Armenia	1992
9.	Australia	1945
10.	Austria	1955
11.	Azerbaijan	1992
12.	Bahamas	1973
13.	Bahrain	1971
14.	Bangladesh	1974
15.	Barbados	1966
16.	Belarus	1945
17.	Belgium	1945
18.	Belize	1981
19.	Benin	1960
20.	Bhutan	1971
21.	Bolivia	1945
22.	Bosnia and Herzegovina	1992
23.	Botswana	1966
24.	Brazil	1945
25.	Brunei Darussalam	1984
26.	Bulgaria	1955
27.	Burkina Faso	1960

Lp.	Nazwa państwa w j. angielskim	Rok przystąpienia
28.	Burundi	1962
29.	Cambodia	1955
30.	Cameroon	1960
31.	Canada	1945
32.	Cape Verde	1975
33.	Central African Republic	1960
34.	Chad	1960
35.	Chile	1945
36.	China	1945
37.	Colombia	1945
38.	Comoros	1975
39.	Congo	1960
40.	Costa Rica	1945
41.	Cote d'Ivoire	1960
42.	Croatia	1992
43.	Cuba	1945
44.	Cyprus	1960
45.	Czech Republic	1993
46.	Democratic People's Republic of Korea	1991
47.	Democratic Republic of the Congo	1960
48.	Denmark	1945
49.	Djibouti	1977
50.	Dominica	1978
51.	Dominican Republic	1945
52.	Ecuador	1945
53.	Egypt	1945
54.	El Salvador	1945
55.	Equatorial Guinea	1968
56.	Eritrea	1993
57.	Estonia	1991
58.	Ethiopia	1945
59.	Fiji	1970

Lp.	Nazwa państwa w j. angielskim	Rok przystąpienia
60.	Finland	1955
61.	France	1945
62.	Gabon	1960
63.	Gambia	1965
64.	Georgia	1992
65.	Germany	1973
66.	Ghana	1957
67.	Greece	1945
68.	Grenada	1974
69.	Guatemala	1945
70.	Guinea	1958
71.	Guinea-Bissau	1974
72.	Guyana	1966
73.	Haiti	1945
74.	Honduras	1945
75.	Hungary	1955
76.	Iceland	1946
77.	India	1945
78.	Indonesia	1950
79.	Iran	1945
80.	Iraq	1945
81.	Ireland	1955
82.	Israel	1949
83.	Italy	1955
84.	Jamaica	1962
85.	Japan	1956
86.	Jordan	1955
87.	Kazakhstan	1992
88.	Kenya	1963
89.	Kiribati	1999
90.	Kuwait	1963
91.	Kyrgyzstan	1992
92.	Lao People's Democratic Republic	1955

Lp.	Nazwa państwa w j. angielskim	Rok przystąpienia
93.	Latvia	1991
94.	Lebanon	1945
95.	Lesotho	1966
96.	Liberia	1945
97.	Libyan Arab Jamahiriya	1955
98.	Liechtenstein	1990
99.	Lithuania	1991
100.	Luxembourg	1945
101.	Madagascar	1960
102.	Malawi	1964
103.	Malaysia	1957
104.	Maldives	1965
105.	Mali	1960
106.	Malta	1964
107.	Marshall Islands	1991
108.	Mauritania	1961
109.	Mauritius	1968
110.	Mexico	1945
111.	Micronesia	1991
112.	Monaco	1993
113.	Mongolia	1961
114.	Morocco	1956
115.	Mozambique	1975
116.	Myanmar	1948
117.	Namibia	1990
118.	Nauru	1999
119.	Nepal	1955
120.	Netherlands	1945
121.	New Zealand	1945
122.	Nicaragua	1945
123.	Niger	1960
124.	Nigeria	1960
125.	Norway	1945

Lp.	Nazwa państwa w j. angielskim	Rok przystąpienia
126.	Oman	1971
127.	Pakistan	1947
128.	Palau	1994
129.	Panama	1945
130.	Papua New Guinea	1975
131.	Paraguay	1945
132.	Peru	1945
133.	Philippines	1945
134.	Poland	1945
135.	Portugal	1955
136.	Qatar	1971
137.	Republic of Korea	1991
138.	Republic of Moldova	1992
139.	Romania	1955
140.	Russian Federation	1945
141.	Rwanda	1962
142.	Saint Kitts and Nevis	1983
143.	Saint Lucia	1979
144.	Saint Vincent and the Grenadines	1980
145.	Samoa	1976
146.	San Marino	1992
147.	Sao Tome and Principe	1975
148.	Saudi Arabia	1945
149.	Senegal	1960
150.	Serbia and Montenegro	2000
151.	Seychelles	1976
152.	Sierra Leone	1961
153.	Singapore	1965
154.	Slovakia	1993
155.	Slovenia	1992
156.	Solomon Islands	1978
157.	Somalia	1960
158.	South Africa	1945

Lp.	Nazwa państwa w j. angielskim	Rok przystąpienia
159.	Spain	1955
160.	Sri Lanka	1955
161.	Sudan	1956
162.	Suriname	1975
163.	Swaziland	1968
164.	Sweden	1946
165.	Switzerland	2002
166.	Syrian Arab Republic	1945
167.	Tajikistan	1992
168.	Thailand	1946
169.	The former Yugoslav Republic of Macedonia	1993
170.	Togo	1960
171.	Tonga	1999
172.	Trinidad and Tobago	1962
173.	Tunisia	1956
174.	Turkey	1945
175.	Turkmenistan	1992
176.	Tuvalu	2000
177.	Uganda	1962
178.	Ukraine	1945
179.	United Arab Emirates	1971
180.	United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland	1945
181.	United Republic of Tanzania	1961
182.	United States of America	1945
183.	Uruguay	1945
184.	Uzbekistan	1992
185.	Vanuatu	1981
186.	Venezuela	1945
187.	Viet Nam	1977
188.	Yemen	1947
189.	Yugoslavia	2000

Lp.	Nazwa państwa w j. angielskim	Rok przystąpienia
190.	Zambia	1964
191.	Zimbabwe	1980

UWAGI:

1. Nazwy państw wymieniono w j. angielskim (i zgodnie z alfabetem angielskim) ponieważ nie wszystkie posiadają urzędowe nazwy polskie. Pisownia i kolejność państw jest zgodna z oficjalnymi dokumentami ONZ.

2. Pominięto Wyjaśnianie:

- zmian nazw państw (np. w związku z podziałem czy też łączeniem się państw) oraz
- roku, od którego zarachowywane jest członkostwo państwa w przypadku dzielenia się państw członkowskich lub łączenia się państw, które przystąpiły do ONZ w różnym czasie.

2. Chronologiczny wzrost liczby państw członkowskich Organizacji Narodów Zjednoczonych

(Stan na dzień 31 sierpnia 2003 roku, źródło: UN Press Release

ORG/1317, List of Member States, www.unhomepage)

Rok	Liczba członków	Nazwa państwa członkowskiego
1945	1-51	Argentina, Australia, Belgium, Bolivia, Brazil, Belarus, Canada, Chile, China, Colombia, Costa Rica, Cuba, Czechoslovakia, Denmark, Dominican Republic, Ecuador, Egypt, El Salvador, Ethiopia, France, Greece, Guatemala, Haiti, Honduras, India, Iran, Iraq, Lebanon, Liberia, Luxembourg, Mexico, Netherlands, New Zealand, Nicaragua, Norway, Panama, Paraguay, Peru, Philippines, Poland, Russian Federation, Saudi Arabia, South Africa, Syrian Arab Republic, Turkey, Ukraine, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, United States of America, Uruguay, Venezuela, Yugoslavia
1946	52-55	Afghanistan, Iceland, Sweden, Thailand
1947	56-57	Pakista, Yemen
1948	58	Myanmar
1949	59	Israel
1950	60	Indonesia
1955	61-76	Albania, Austria, Bulgaria, Cambodia, Finland, Hungary, Ireland, Italy, Jordan, Lao People's Democratic Republic, Libyan Arab Jamahiriya, Nepal, Portugal, Romania, Spain, Sri Lanka
1956	77-80	Japan, Morocco, Sudan, Tunisia
1957	81-82	Ghana, Malaysia
1958	82	Guinea
1961	100-104	Mauritania, Mongolia, Sierra Leone, United Republic of Tanzania
1962	105-110	Algeria, Burundi, Jamaica, Rwanda, Trinidad and Tobago, Uganda

Rok	Liczba członków	Nazwa państwa członkowskiego
1963	111 - 112	Kenya, Kuwait
1964	113- 115	Malawi, Malta, Zambia
1965	116-117	Gambia, Maldives, Singapore
1966	118- 122	Barbados, Botswana, Guyana, Lesotho
1967	123	Democratic Yemen
1968	124-126	Equatorial Guinea, Mauritius, Swaziland
1970	127	Fiji
1971	128- 132	Bahrain, Bhutan, Oman, Qatar, United Arab Emirates
1973	133 - 135	Bahamas, German Democratic Republic, Germany Federal Republic
1974	136- 138	Bangladesh, Grenada, Guinea-Bissau
1975	139- 144	Cape Verde, Comoros, Mozambique, Papua New Guinea, Sao Tome and Principe, Suriname
1976	145 - 147	Angola, Samoa, Seychelles
1977	148- 149	Djibouti, Viet Nam
1978	150- 151	Dominica, Solomon Islands
1979	152	Saint Lucia
1980	153 - 154	Saint Vincent and the Grenadines, Zimbabwe
1981	155 - 157	Antigua and Barbuda, Belize, Vanuatu
1983	158	Saint Kitts and Nevis
1984	159	Brunei Darussalam
1990	159	Liechtenstein, Namibia
1991	160- 166	Democratic People's Republic of Korea, Estonia, Federated States of Micronesia, Latvia, Lithuania, Marshall Islands, Republic of Korea
1992	167- 179	Armenia, Azerbaijan, Bosnia and Herzegovina, Croatia, Georgia, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Moldova, San Marino, Slovenia, Tajikistan, Turkmenistan, Uzbekistan

Rok	Liczba członków	Nazwa państwa członkowskiego
1993	180- 184	Andorra, Czech Republic, Eritrea, Monaco, Slovak Republic, The former Yugoslav Republic of Macedonia
1994	185	Palau
1999	186-188	Kiribati, Nauru, Tonga
2000	190	Serbia and Montenegro, Tuvalu, Yugoslavia
2002	191	Switzerland

UWAGI:

W kilku przypadkach, w tabelach podających chronologiczny wzrost liczby państw członkowskich ONZ suma państw, wynikająca z rubryki „*Nazwa państwa członkowskiego*” nie jest równa sumie z rubryki „*Liczba członków*”. Stan taki wynika z faktu, że np. w danym roku przyjęto dwa nowe państwa, ale równocześnie w tym samym roku dwa dotychczasowe państwa — członkowie Narodów Zjednoczonych - połączyły się, tworząc jedno nowe państwo.

II. STATUT MIĘDZYNARODOWEGO TRYBUNAŁU SPRAWIEDLIWOŚCI¹

(San Francisco, dnia 24 czerwca 1945 r.)

Artykuł 1

Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, ustanowiony Kartą Narodów Zjednoczonych, jako główny organ sądowy Organizacji Narodów Zjednoczonych, jest zorganizowany i funkcjonuje według przepisów niniejszego Statutu.

Rozdział I. ORGANIZACJA TRYBUNAŁU

Artykuł 2

Trybunał składa się z grupy niezależnych sędziów, wybranych bez względu na obywatelstwo spośród osób o wysokim poziomie moralnym, które posiadają kwalifikacje wymagane w odnośnych krajach do mianowania na najwyższe stanowiska sędziowskie, albo są uczonymi w prawie o uznanej biegłości w zakresie prawa międzynarodowego.

Artykuł 3

1. Trybunał składa się z piętnastu sędziów, z których żadnych dwóch nie może być obywatelami tego samego państwa.²

¹ Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, stanowiący integralną część Karty Narodów Zjednoczonych został wraz z nią przyjęty w dniu 26 czerwca 1945 roku, w San Francisco. Wszedł w życie w dniu 24 października 1945 roku. Stronami Trybunału są wszyscy członkowie Organizacji Narodów Zjednoczonych. Tekst Statutu opublikowano w Dz.U. z 1947 r., nr 23, poz. 90-91. Tekst w niniejszym zbiorze opiera się w przeważającej mierze na tekście opublikowanym w zbiorze „Wybór dokumentów do nauki prawa międzynarodowego” w opracowaniu K. Kocot, K. Wolfke, PWN, Wrocław-Warszawa, 1969, s. 320-334.

² Wedle stanu na dzień 31 sierpnia 2003 roku skład sędziowski MTS był następujący (w kolejności podawanej przez oficjalne dokumenty MTS): przewodniczący: Shi Jiuyong (Chiny), wiceprzewodniczący: Raymond Ranjeva (Madagaskar), Gilbert Guillaume (Francja), Abdul G. Koroma (Sierra Leone), Vladlen

2. Osoba, która dla celów członkostwa Trybunału mogłaby być uważana za obywatela więcej niż jednego państwa, uznana będzie za obywatela tego państwa, w którym zwyczajnie wykonuje prawa cywilne i polityczne.

Artykuł 4

1. Członkowie Trybunału wybierani są przez Zgromadzenie Ogólne i przez Radę Bezpieczeństwa z listy osób przedstawionych przez grupy narodowe w Stałym Trybunale Rozjemczym, zgodnie z następującymi postanowieniami.

2. Co się tyczy członków Organizacji Narodów Zjednoczonych nie reprezentowanych w Stałym Trybunale Rozjemczym, kandydaci przedstawiani są przez grupy narodowe, mianowane w tym celu przez odnośne rządy pod tymi samymi warunkami, jakie przepisane są dla członków Stałego Trybunału Rozjemczego przez artykuł 44 Konwencji Haskiej z 1907 roku o pokojowym załatwianiu sporów międzynarodowych.³

3. Warunki, pod jakimi państwo, które jest stroną niniejszego Statutu, ale nie jest członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych, może brać udział w wyborze członków Trybunału, określa w braku osobnego układu, Zgromadzenie Ogólne na zalecenie Rady Bezpieczeństwa.

S. Vereshchetin (Federacja Rosyjska), Rosalyn Higgins (Wielka Brytania), Gonzalo Parra-Aranguren (Wenezuela), Pieter H.Kooijmans (Holandia), Francisco Rezek (Brazylia), Awn Shawkat Al-Khasawneh (Jordania), Thomas Buergenthal (Stany Zjednoczone), Nabil Elaraby (Egipt), Hisashi Owada (Japonia), Bruno Simma (Niemcy), Peter Tomka (Słowacja).

³ Art. 44 Konwencji o pokojowym załatwianiu sporów międzynarodowych (Haga, 18 października 1907 roku) brzmi: „Każda z Umawiających się Stron wyznacza najwyżej cztery osoby o powszechnie uznanej kompetencji w dziedzinie prawa międzynarodowego, cieszące się najwyższym szacunkiem moralnym i gotowe podjąć się czynności arbitra. Osoby tak wyznaczone wpisane są jako członkowie Trybunału na listę, która podana będzie staraniem Biura do wiadomości wszystkich Umawiających się Mocarstw. Dwa lub więcej Mocarstw może porozumieć się w celu wspólnego mianowania jednego lub kilku członków. Jedna i ta sama osoba może być wyznaczona przez różne Mocarstwa. ... ”

Artykuł 5

1. Co najmniej na trzy miesiące przed datą wyboru Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych wystosuje do członków Stałego Trybunału Rozjemczego, należących do państw które są stronami niniejszego Statutu, i do członków grup narodowych mianowanych na podstawie artykułu 4 ustęp 2 pisemne wezwanie, zapraszając ich do przedstawienia w oznaczonym terminie, grupami narodowymi, osób mogących przyjąć obowiązki członka Trybunału.

2. Żadna grupa nie może przedstawić więcej niż cztery osoby, z których nie więcej niż dwie mogą posiadać to samo obywatelstwo, co grupa.

W żadnym razie liczba kandydatów przedstawionych przez grupę nie może wynosić więcej niż podwójną liczbę miejsc, które należy obsadzić.

Artykuł 6

Zaleca się, aby każda grupa narodowa przed przedstawieniem listy kandydatów poprosiła o radę najwyższy w państwie trybunał sprawiedliwości, wydziały prawa i szkoły prawa oraz państwowe akademie i państwowe oddziały akademii międzynarodowych, które poświęcone są studiom prawa.

Artykuł 7

1. Sekretarz Generalny układa listę alfabetyczną wszystkich osób w ten sposób przedstawionych. Z wyjątkiem wypadku przewidzianego w artykule 12 ustęp 2, te tylko osoby są wybieralne.

2. Sekretarz Generalny przedkłada tę listę Zgromadzeniu Ogólnemu i Radzie Bezpieczeństwa.

Artykuł 8

Zgromadzenie Ogólne i Rada Bezpieczeństwa przystępują, jedno niezależnie od drugiej, do wybom członków Trybunału.

Artykuł 9

Przy każdym wyborze wyborcy winni pamiętać nie tylko, że osoby, które mają być wybrane, powinny osobiście posiadać wymagane kwalifikacje, ale także, że w Trybunale jako całości należy zapew-

nić przedstawicielstwo głównych form cywilizacji i najważniejszych systemów prawnych świata.

Artykuł 10

1. Za wybranych uważa się tych kandydatów, którzy otrzymali absolutną większość głosów w Zgromadzeniu Ogólnym i w Radzie Bezpieczeństwa.

2. Głosowanie w Radzie Bezpieczeństwa, czy w celu wyboru sędziów, czy w celu mianowania członków konferencji przewidzianej w artykule 12, odbywa się bez rozróżniania między stałymi i nie-stałymi członkami Rady Bezpieczeństwa.

3. Jeżeli więcej niż jeden obywatel tego samego państwa uzyska absolutną większość głosów i w Zgromadzeniu Ogólnym, i w Radzie Bezpieczeństwa, tylko najstarsza spośród tych osób uznana będzie za wybraną.

Artykuł 11

Jeżeli po pierwszym posiedzeniu odbytym w celu wyboru pozostaje do obsadzenia jedno lub więcej miejsc, następuje drugie, a w razie potrzeby - trzecie posiedzenie.

Artykuł 12

1. Jeżeli po trzecim posiedzeniu pozostaje jeszcze jedno lub więcej miejsc nie obsadzonych, można urządzić w każdej chwili, na żądanie bądź Zgromadzenia Ogólnego, bądź Rady Bezpieczeństwa, konferencję wspólną, złożoną z sześciu członków, z których trzech mianuje Zgromadzenie Ogólne, a trzech Rada Bezpieczeństwa, w celu wybrania absolutną większością na każde miejsce jeszcze wakujące jednego nazwiska, które przedłożone będzie Zgromadzeniu Ogólnemu i Radzie Bezpieczeństwa do przyjęcia przez jedno i drugą.

2. Jeżeli wspólna konferencja jednomyślnie godzi się na kogoś odpowiadającego przepisanyemu warunkom, można zamieścić go na jej liście, choć nie był zamieszczony na liście kandydatów, o której mowa w artykule 7.

3. Jeżeli wspólna konferencja dojdzie do przekonania, że nie uda jej się doprowadzić do wyboru, ci członkowie Trybunału, którzy już zostali wybrani, przystępują w terminie, który ustala Rada Bezpie-

czeństwa, do obsadzenia wakujących miejsc w drodze doboru spośród tych kandydatów, którzy otrzymali głosy bądź w Zgromadzeniu Ogólnym, bądź w Radzie Bezpieczeństwa.

4. W wypadku równości głosów pośród sędziów rozstrzyga głos najstarszego sędziego.

Artykuł 13

1. Członkowie Trybunału wybierani są na dziewięć lat i mogą być wybierani ponownie; jednakże z sędziów wybranych przy pierwszym wyborze okres urzędowania pięciu sędziów kończy się z upływem trzech lat, a okres urzędowania dalszych pięciu sędziów kończy się z upływem sześciu lat.

2. Sędziowie, których okresy urzędowania skończą się z upływem wyżej wspomnianych początkowych okresów trzech, względnie sześciu lat, wyznaczeni będą losowo, który wyciągnie Sekretarz Generalny bezpośrednio po dokonaniu pierwszego wyboru.

3. Członkowie Trybunału pełnią obowiązki w dalszym ciągu, aż stanowiska ich zostaną obsadzone. Choć w ich miejsce wybrano innych, kończą jednak sprawy, które rozpoczęli.

4. W wypadku rezygnacji członka Trybunału rezygnację kieruje się do Prezydenta Trybunału w celu przesłania do Sekretarza Generalnego. To ostatnie zawiadomienie sprowadza wakat stanowiska.

Artykuł 14

Stanowiska wakujące obsadza się tą samą metodą, jaka obowiązuje przy pierwszym wyborze, z następującym zastrzeżeniem: Sekretarz Generalny przystępuje w ciągu miesiąca od zaistnienia wakatu do wysyłania zaproszeń przewidzianych w artykule 5, a datę wyboru ustala Rada Bezpieczeństwa.

Artykuł 15

Członek Trybunału wybrany w miejsce członka, którego okres urzędowania nie upłynął, piastuje urząd przez resztę okresu poprzednika.

Artykuł 16

1. Członek Trybunału nie może sprawować żadnej funkcji politycznej ani administracyjnej ani oddawać się żadnemu innemu zajęciu o charakterze zawodowym.

2. Wątpliwości w tej mierze rozstrzyga decyzja Trybunału.

Artykuł 17

1. Członek Trybunału nie może występować w żadnej sprawie jako pełnomocnik, doradca czy adwokat.

2. Członek Trybunału nie może uczestniczyć w rozstrzyganiu sprawy, w której poprzednio brał udział jako pełnomocnik, doradca czy adwokat jednej ze stron lub jako członek trybunału wewnątrz państwowego lub międzynarodowego albo komisji badawczej, lub w jakimkolwiek innym charakterze.

3. Wątpliwości w tej mierze rozstrzyga decyzja Trybunału.

Artykuł 18

1. Członek Trybunału nie może być usunięty, chyba że jednomyślnym zdaniem innych członków przestał odpowiadać przepisany warunek.

2. Urzędowe zawiadomienie o tym przesyła Sekretarzowi Generalnemu Sekretarz Trybunału.

3. To zawiadomienie oznacza wakat stanowiska.

Artykuł 19

Członkowie Trybunału podczas oddawania się pracom Trybunału korzystają z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych.

Artykuł 20

Każdy członek Trybunału przed objęciem obowiązków składa na jawnym posiedzeniu Trybunału uroczyste oświadczenie, że wykonywać będzie swe kompetencje bezstronnie i sumiennie.

Artykuł 21

1. Trybunał wybiera Prezydenta i Wiceprezydenta na trzy lata; dopuszczalny jest wybór ponowny.

2. Trybunał mianuje swego Sekretarza, a w miarę potrzeby może postanawiać mianowanie innych urzędników.

Artykuł 22

1. Siedzibą Trybunału ustanawia się Hagę. Nie przeszkadza to jednak Trybunałowi w zasiadaniu i wykonywaniu funkcji gdzie indziej, jeżeli Trybunał uzna to za pożądane.

2. Prezydent i Sekretarz muszą mieszkać w siedzibie Trybunału.

Artykuł 23

1. Trybunał funkcjonuje bez przerwy, z wyjątkiem ferii sądowych, których daty i czas trwania ustala Trybunał.
2. Członkowie Trybunału mają prawo do periodycznych urlopów, których daty i czas trwania ustala Trybunał, uwzględniając odległość między Hagą a ojczyzną każdego sędziego.
3. Członkowie Trybunału obowiązani są stale pozostawać do dyspozycji Trybunału, jeśli nie są na urlopie lub jeśli ich nieobecność nie jest spowodowana chorobą lub inną poważną przyczyną, należycie wyjaśnioną Prezydentowi.

Artykuł 24

1. Jeżeli członek Trybunału uważa, że z jakiegoś specjalnego powodu nie powinien uczestniczyć w rozstrzyganiu poszczegółnej sprawy, zawiadamia o tym Prezydenta.
2. Jeżeli Prezydent uważa, że któryś z członków Trybunału z jakiegoś specjalnego powodu nie powinien uczestniczyć w sądeniu poszczegółnej sprawy, zawiadamia go o tym.
3. Jeżeli w takim wypadku różnią się zdania członka Trybunału i Prezydenta, sprawę rozstrzyga decyzja Trybunału.

Artykuł 25

1. Trybunał działa w pełnym składzie, wyjąwszy wypadki, w których niniejszy Statut wyraźnie postanawia inaczej.
2. Regulamin Trybunału może postanowić, że można pozwolić, aby jeden lub więcej sędziów, stosownie do okoliczności i po kolei, zwalnianych było od udziału w posiedzeniach, pod warunkiem, że liczba sędziów pozostających do dyspozycji w celu zebrania się Trybunału na posiedzenie nie obniży się przez to poniżej jedenastu.
3. Komplet dziewięciu sędziów wystarcza do ważności posiedzenia Trybunału.

Artykuł 26

1. Trybunał może od czasu do czasu tworzyć jedną lub więcej Izb, złożonych z trzech lub więcej sędziów, według uchwały Trybunału, w celu załatwiania szczególnych kategorii spraw: na przykład spraw dotyczących pracy i spraw dotyczących tranzytu i komunikacji.

2. Trybunał może w każdym czasie utworzyć Izbę w celu załatwienia poszczególnej sprawy. Liczbę sędziów tworzących tę Izbę ustala Trybunał za zgodą stron.

3. Izby przewidziane w niniejszym artykule przeprowadzają rozprawy i wydają orzeczenia na żądanie stron.

Artykuł 27

Wyrok wydany przez jedną z Izb przewidzianych w artykule 26 i 29 uważany będzie za wydany przez Trybunał.

Artykuł 28

Izby przewidziane w artykułach 26 i 29 mogą za zgodą stron zasiadać i pełnić swe funkcje poza Hagą.

Artykuł 29

W celu szybkiego załatwiania spraw Trybunał tworzy corocznie Izbę złożoną z pięciu sędziów, która na żądanie stron może przeprowadzać rozprawy i rozstrzygać sprawy w drodze procedury sumarycznej. Ponadto dwaj sędziowie wybierani są w celu zastąpienia sędziów, którzy nie mogą zasiadać w Izbie.

Artykuł 30

1. Trybunał układa regulamin pełnienia swych funkcji. W szczególności stanowi normy postępowania.

2. Regulamin Trybunału może postanawiać, że w Trybunale lub w którejkolwiek z jego Izb zasiadają asesorowie, bez prawa głosowania.

Artykuł 31

1. Sędziowie będący obywatelami każdej ze stron zachowują prawo zasiadania w Trybunale przy sądzeniu tej sprawy.

2. Jeżeli w komplecie Trybunału rozpatrującym sprawę zasiada sędzia będący obywatelem jednej ze stron, każda inna strona może wyznaczyć kogoś do zasiadania w charakterze sędziego. Osoba ta wyznaczona będzie najlepiej spośród osób, które zostały przedstawione jako kandydaci według artykułów 4 i 5.

3. Jeżeli w komplecie Trybunału rozpatrującym sprawę nie zasiadają sędziowie będący obywatelami stron, każda z tych stron może wyznaczyć sędziego w myśl ustępu 2 niniejszego artykułu.

4. Postanowienia niniejszego artykułu stosują się w wypadku artykułów 26 i 29. W tych wypadkach Prezydent prosi jednego lub w razie potrzeby dwu członków Trybunału wchodzących w skład Izby o ustąpienie miejsca członkom Trybunału będącym obywatelami odnośnych stron, a w braku takich, lub gdyby nie mogli być obecni, sędziom specjalnie wyznaczonym przez strony.

5. Gdyby kilka stron występowало we wspólnym interesie, uważa się je odnośnie do powyższych postanowień za jedną stronę. Wątpliwości w tej mierze rozstrzyga decyzja Trybunału.

6. Sędziowie wyznaczeni według postanowień ustępów 2, 3 i 4 niniejszego artykułu muszą odpowiadać warunkom przepisany w artykułach 2, 17 (ustęp 2), 20 i 24 niniejszego Statutu. Biorą oni udział w rozstrzyganiu na warunkach zupełnej równości ze swymi kolegami.

Artykuł 32

1. Każdy członek Trybunału pobiera płacę roczną.

2. Prezydent pobiera specjalny dodatek roczny.

3. Wiceprezydent pobiera specjalny dodatek za każdy dzień, w którym pełni obowiązki Prezydenta.

4. Sędziowie wyznaczeni na podstawie artykułu 31, a nie będący członkami Trybunału, otrzymują wynagrodzenie za każdy dzień, w którym pełnią swe funkcje.

5. Te płace, dodatki i wynagrodzenia ustala Zgromadzenie Ogólne. Nie wolno ich zmniejszać podczas trwania okresu urzędowania.

6. Płace Sekretarza ustala Zgromadzenie Ogólne na propozycję Trybunału.

7. Normy, uchwalone przez Zgromadzenie Ogólne, ustalają warunki, na których można przyznawać emeryturę członkom Trybunału i Sekretarzowi, i warunki, na jakich zwraca się koszty podróży członkom Trybunału i Sekretarzowi.

8. Powyższe płace, dodatki i wynagrodzenia są wolne od wszelkiego opodatkowania.

Artykuł 33

Koszty Trybunału ponoszą Narody Zjednoczone w sposób, jaki określili Zgromadzenia Ogólne.

Rozdział II.

KOMPETENCJA TRYBUNAŁU

Artykuł 34

1. Tylko państwa mogą być stronami w sprawach przed Trybunałem.
2. Trybunał, w granicach swego regulaminu i zgodnie z nim, może prosić publiczne organizacje międzynarodowe o informacje, mające znaczenie dla spraw przed nim zawisłych, a przyjmuje informacje tego rodzaju przedstawione przez te organizacje z ich własnej inicjatywy.
3. Ilekroć w sprawie przed Trybunałem wchodzi w grę interpretacja aktu ustanawiającego publiczną organizację międzynarodową lub konwencji międzynarodowej przyjętej na jego podstawie, Sekretarz zawiadamia o tym odnośną publiczną organizację międzynarodową i komunikuje jej odpisy całej procedury pisemnej.

Artykuł 35

1. Trybunał dostępny jest dla państw będących stronami niniejszego Statutu.
2. Warunki, pod którymi Trybunał dostępny jest dla innych państw ustala Rada Bezpieczeństwa w granicach postanowień specjalnych, zawartych w obowiązujących traktatach, w żadnym jednak wypadku warunki te nie mogą stawiać strony w położeniu nierówności przed Trybunałem.
3. Jeżeli państwo nie będące członkiem Organizacji Narodów Zjednoczonych jest stroną sprawy, Trybunał ustala sumę, którą strona ta ma się przyczynić do pokrycia kosztów Trybunału. Postanowienia niniejszego nie stosuje się, gdy to państwo ponosi część kosztów Trybunału.

Artykuł 36

1. Kompetencja Trybunału obejmuje wszelkie sprawy, które strony mu przedłożą i wszelkie materie specjalne, przewidziane w Karcie Narodów Zjednoczonych albo w obowiązujących traktatach i konwencjach.
2. Państwa będące stronami niniejszego Statutu mogą w każdym czasie oświadczyć, że uznają za obowiązującą *ipso facto* i bez specjalnego układu, w stosunku do każdego innego państwa, przyjmu-

jącego to samo zobowiązanie, kompetencję Trybunału we wszystkich sporach prawnych, dotyczących:

a) interpretacji traktatu;

b) jakiegokolwiek zagadnienia prawa międzynarodowego;

c) zaistnienia faktu, który, gdyby był stwierdzony, stanowiłby naruszenie zobowiązania międzynarodowego;

d) charakteru lub rozmiarów odszkodowania, należnego z tytułu naruszenia zobowiązania międzynarodowego;

3. Oświadczenie powyższe można złożyć bezwarunkowo albo pod warunkiem wzajemności ze strony kilku lub pewnych państw lub na oznaczony czas.

4. Oświadczenia takie składane będą u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych, który prześle ich odpisy stronom Statutu i Sekretarzowi Trybunału.

5. Oświadczenia złożone na podstawie artykułu 36 Statutu Stałego Trybunału Sprawiedliwości Międzynarodowej, a pozostające jeszcze w mocy, uważane będą między stronami niniejszego Statutu za stanowiące przyjęcie przymusowej kompetencji Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości na okres, przez który jeszcze mają obowiązywać, i zgodnie z ich postanowieniami.

6. W razie sporu, czy Trybunał jest kompetentny, sprawę rozstrzyga decyzja Trybunału.

Artykuł 37

Jeżeli obowiązujący traktat lub konwencja postanawia oddanie materii Trybunałowi, który miała ustanowić Liga Narodów, albo Stałemu Trybunałowi Sprawiedliwości Międzynarodowej, materia ta między stronami niniejszego Statutu oddana będzie Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości.

Artykuł 38⁴

1. Trybunał, którego funkcją jest rozstrzygać zgodnie z prawem międzynarodowym przedłożone mu spory, stosuje:

⁴

Wobec braku katalogu źródeł prawa międzynarodowego publicznego, art. 38 Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości - jakkolwiek mówi

a) konwencji międzynarodowe, bądź ogólne, bądź partykularne, ustanawiające normy wyraźnie uznane przez państwa spór wiodące;

b) zwyczaj międzynarodowy, jako dowód ogólnej praktyki przyjętej za prawo;

c) ogólne zasady prawa, uznane przez narody cywilizowane;

d) z zastrzeżeniem postanowień artykułu 59, orzeczenia sądowe i poglądy posiadających najwyższe kwalifikacje pisarzy różnych narodów w zakresie prawa międzynarodowego, jako pomocniczy środek ustalania norm prawa.

2. Przepis niniejszy nie uwłacza prawu Trybunału rozstrzygnięcia sprawy *ex aequo et bono*, jeżeli strony na to się zgodzą.⁵

Ko/dział III.

POSTĘPOWANIE

Artykuł 39

1. Językami urzędowymi Trybunału są: francuski i angielski. Jeżeli strony godzą się, aby sprawę prowadzono w języku francuskim, wyrok ogłoszony będzie po francusku. Jeżeli strony godzą się, aby sprawę prowadzono w języku angielskim, wyrok ogłoszony będzie po angielsku.

2. W braku umowy co do tego, który język będzie używany, każda strona może w wywodach używać języka, który woli; decyzja Trybunału wydana będzie w językach francuskim i angielskim. W tym wypadku Trybunał równocześnie zadecyduje, który z obu tekstów będzie uważany za autentyczny.

3. Na prośbę którejkolwiek strony Trybunał upoważnia tę stronę do używania języka innego niż francuski czy angielski.

o podstawach, na jakich opierać się będzie Trybunał orzekając w sprawach - traktowany jest jako odzwierciedlenie katalogu źródeł prawa międzynarodowego publicznego.

⁵ *Ex aequo et bono* - zasada słuszności. W dotychczasowej praktyce MTS-u nie było przypadku rozstrzygania sporu wedle zasad słuszności.

Artykuł 40

1. Sprawy przedkłada się Trybunałowi, zależnie od wypadku, bądź w drodze zawiadomienia o układzie specjalnym, bądź w drodze pisemnego pozwu skierowanego do Sekretarza. W obu wypadkach należy wskazać przedmiot sporu i strony.

2. Sekretarz natychmiast komunikuje pozew wszystkim zainteresowanym.

3. Zawiadamia też członków Organizacji Narodów Zjednoczonych za pośrednictwem Sekretarza Generalnego, a takie wszystkie inne państwa uprawnione do występowania przed Trybunałem.

Artykuł 41

1. Trybunał ma prawo wskazania, jeśli uzna, że tego wymagają okoliczności, środków tymczasowych, które należy przedsięwziąć dla zabezpieczenia praw jednej lub drugiej strony.

2. Zanim zapadnie decyzja ostateczna, zawiadamia się natychmiast strony i Radę Bezpieczeństwa o proponowanych środkach.

Artykuł 42

1. Strony są reprezentowane przez pełnomocników.

2. Mogą one korzystać przed Trybunałem z pomocy doradców i adwokatów.

3. Pełnomocnicy, doradcy i adwokaci stron przed Trybunałem korzystają z przywilejów i immunitetów koniecznych do niezależnego pełnienia obowiązków.

Artykuł 43

1. Postępowanie składa się z dwóch części: pisemnej i ustnej.

2. Postępowanie pisemne składa się z przedstawiania Trybunałowi i stronom memoriałów, kontrmemoriałów i, w razie potrzeby, replik; nadto wszelkich pism i dokumentów popierających.

3. Przedstawianie to odbywa się za pośrednictwem Sekretarza, w porządku i w terminie oznaczonym przez Trybunał.

4. Uwierzytelniony odpis każdego dokumentu przedłożonego przez stronę daje się stronie drugiej.

5. Postępowanie ustne składa się ze słuchania przez Trybunał świadków, biegłych, pełnomocników, doradców i adwokatów.

Artykuł 44

1. O doręczenie jakichkolwiek zawiadomień osobom innym niż pełnomocnicy doradcy i adwokaci Trybunał zwraca się bezpośrednio do rządu państwa, na którego terytorium zawiadomienie należy doręczyć.
2. Ten sam przepis stosuje się w wypadku, gdy należy przedsięwziąć kroki w celu zebrania dowodów na miejscu.

Artykuł 45

Rozprawa pozostaje pod kierownictwem Prezydenta, albo, jeżeli on nie może przewodniczyć, Wiceprezydenta; jeżeli żaden z nich nie może przewodniczyć, przewodniczy najstarszy sędzia obecny.

Artykuł 46

Rozprawa przed Trybunałem jest jawna, chyba że Trybunał postanowi inaczej, albo że strony zażądają, aby publiczności nie dopuszczono.

Artykuł 47

1. Na każdym posiedzeniu spisuje się protokół, który podpisują Sekretarz i Prezydent.
2. Jedyne ten protokół jest autentyczny.

Artykuł 48

Trybunał wydaje zarządzenia co do prowadzenia sprawy, decyduje o formie i terminie, w którym każda strona ma podsumować swe wywody, i wydaje wszelkie postanowienia w związku z postępowaniem dowodowym.

Artykuł 49

Trybunał może nawet przed rozpoczęciem rozprawy zażądać od pełnomocników przedłożenia jakiegokolwiek dokumentu lub dania jakichkolwiek wyjaśnień. Ewentualną odmowę konstatuje się urzędowo.

Artykuł 50

Trybunał może, w każdym czasie, powierzyć wyznaczonej przez siebie osobie, ciału, biuru, komisji lub innej organizacji zadanie przeprowadzenia badania lub wydania ekspertyzy.

Artykuł 51

Podczas rozprawy zadaje się świadkom i biegłym wszelkie potrzebne pytania pod warunkami ustanowionymi przez Trybunał w regulaminie, o którym mowa w artykule 30.

Artykuł 52

Po otrzymaniu w terminie na to wyznaczonym dowodów i zeznań Trybunał może odmówić przyjęcia wszelkich dalszych ustnych lub pisemnych dowodów, które jedna ze stron chciałaby przedstawić, chyba że druga strona się zgadza.

Artykuł 53

1. Jeżeli jedna ze stron nie stawia się przed Trybunałem albo sprawy swej nie broni, druga strona może wezwać Trybunał do zadecydowania na rzecz jej roszczenia
2. Przed postąpieniem w ten sposób Trybunał musi przekonać się, że nie tylko jest kompetentny, zgodnie z artykułem 36 i 37, ale także, że roszczenie jest uzasadnione faktycznie i prawnie.

Artykuł 54

1. Kiedy pod kierownictwem Trybunału pełnomocnicy, doradcy i adwokaci ukończą przedstawianie sprawy, Prezydent ogłasza rozprawę za zamkniętą.
2. Trybunał przystępuje do zastanowienia się nad wyrokiem.
3. Narady Trybunału odbywają się niejawnie i pozostają tajemnicą.

Artykuł 55

1. Wszystkie zagadnienia rozstrzygane są większością głosów sędziów obecnych.
2. W wypadku równości głosów rozstrzyga głos Prezydenta, względnie sędziego, który działa zamiast niego.

Artykuł 56

1. Wyrok podaje motywy, na których się opiera.
2. Wymienia on nazwiska sędziów, którzy uczestniczyli w decyzji.

Artykuł 57

Jeżeli wyrok w całości albo w części nie przedstawia jednomyślnej opinii sędziów, każdy z sędziów ma prawo ogłosić opinię odrębną.

Artykuł 58

Wyrok podpisują Prezydent i Sekretarz. Odczytuje się go na jawnym posiedzeniu Trybunału, zawiadomiwszy pełnomocników w należyty sposób.

Artykuł 59

Decyzja Trybunału ma moc obowiązującą tylko między stronami i odnośnie do tej właśnie sprawy.

Artykuł 60

Wyrok jest ostateczny i bezapelacyjny. W razie sporu co do znaczenia lub zakresu wyroku Trybunał interpretuje go na wniosek którejkolwiek ze stron.

Artykuł 61

1. Wniosek o rewizję wyroku postawić można tylko wtedy, gdy uzasadnia się go odkryciem faktu takiej natury, że stanowi czynnik decydujący, a nie znanego w chwili wydawania wyroku Trybunałowi, a także stronie żądającej rewizji, z zastrzeżeniem, że ta nieznanomość nie wynika z niedbalstwa strony.

2. Postanowienie w celu rewizji otwiera wyrok Trybunału, wyraźnie stwierdzający istnienie nowego faktu, uznający, że jest on tego rodzaju, iż uzasadnia rewizję sprawy, i oświadczający, że na tej podstawie wniosek jest dopuszczalny.

3. Trybunał, zanim pozwoli na postępowanie rewizyjne, może żądać uprzedniego wykonania postanowień wyroku.⁶

4. Wniosek o rewizję musi być postawiony najpóźniej w ciągu sześciu miesięcy od odkrycia nowego faktu.

5. Nie można stawiać wniosku o rewizję po upływie dziesięciu lat od daty wyroku.

Artykuł 62

1. Gdyby jakieś państwo uważało, że ma interes prawnej natury, który mógłby być narażony przez decyzję w danej sprawie, może ono przedstawić Trybunałowi prośbę o pozwolenie na interwencję.

2. Do Trybunału należy rozstrzygnięcie o tej prośbie.

Artykuł 63

1. Ilekroć wchodzi w grę interpretacja konwencji, której stronami są państwa inne niż te, których dotyczy sprawa, Sekretarz natychmiast zawiadamia wszystkie te państwa.

⁶ Jest to jedyny przypadek, gdy MTS może domagać się wykonania swego wyroku.

2. Każde państwo, które otrzymało takie zawiadomienie, ma prawo interwencji w postępowaniu; jeżeli jednak skorzysta z tego prawa, to interpretacja dana w wyroku jest dla niego również wiążąca.

Artykuł 64

Jeśli Trybunał nie postanowi inaczej, każda strona ponosi własne koszty.

Rozdział IV. OPINIE DORADCZE

Artykuł 65

1. Trybunał może wydać opinię doradczą o jakimkolwiek zagadnieniu prawnym na żądanie jakiegokolwiek ciała upoważnionego przez Kartę Narodów Zjednoczonych albo też zgodnie z nią do przedstawienia takiego żądania.

2. Zagadnienia, co do których prosi się Trybunał o opinię doradczą przedkłada się Trybunałowi w drodze żądania pisemnego, zawierającego dokładne sformułowanie zagadnienia, co do którego żąda się opinii, a zaopatrzonego we wszystkie dokumenty, które mogłyby rzucić światło na to zagadnienie.

Artykuł 66

1. Sekretarz natychmiast zawiadamia wszystkie państwa uprawnione do występowania przed Trybunałem o żądaniu opinii doradczej.

2. Ponadto Sekretarz w drodze specjalnego i bezpośredniego pisma zawiadamia każde państwo uprawnione do występowania przed Trybunałem lub międzynarodową organizację, o których Trybunał lub - gdyby on nie odbywał sesji - Prezydent sądzi, że istnieje prawdopodobieństwo, iż będą mogły dostarczyć informacji o danym zagadnieniu, że Trybunał gotów będzie przyjąć w terminie, który wyznaczy Prezydent, pisemne wywody albo wysłuchać na publicznym posiedzeniu, które odbędzie się w tym celu, ustnych wywodów odnoszących się do tego zagadnienia.

3. Jeśli państwo takie, uprawnione do występowania przed Trybunałem, nie otrzymało specjalnego pisma według ustępu 2 niniejszego artykułu, może wyrazić życzenie przedłożenia wywodu pisemnego lub wypowiedzenia się ustnie; Trybunał zadecyduje.

4. Państwa i organizacje, które przedstawiły wywody pisemne lub ustne, albo jedno i drugie, mogą wypowiedzieć się co do wywodów przedstawionych przez inne państwa lub organizacje w formie, w zakresie i w terminach, które w każdym poszczególnym wypadku ustali Trybunał, lub - gdyby on nie odbywał sesji - Prezydent. Wszystkie zatem takie pisemne wywody Sekretarz we właściwym czasie komunikuje państwom i organizacjom, które przedstawiły podobne wywody.

Artykuł 67

Trybunał ogłasza opinie doradcze na jawnym posiedzeniu po zawiadomieniu Sekretarza Generalnego i przedstawicieli członków Organizacji Narodów Zjednoczonych, innych państw i organizacji międzynarodowych bezpośrednio zainteresowanych.

Artykuł 68

Wykonując funkcje doradcze, Trybunał kieruje się nadto postanowieniami mniejszego Statutu, które dotyczą spraw spornych, w granicach, w jakich uznaje, że dadzą się zastosować.

Rozdział V.

ZMIANA

Artykuł 69

Zmiany mniejszego Statutu następują w drodze tego samego postępowania, jakie przewiduje Karta Narodów Zjednoczonych dla poprawek tejże Karty, ale z uwzględnieniem postanowień, jakie powziąć może Zgromadzenie Ogólne na zalecenie Rady Bezpieczeństwa w przedmiocie udziału państw, które są stronami niniejszego Statutu, a nie są członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 70

Trybunał może proponować zmiany niniejszego Statutu, jakie uzna za konieczne, w drodze pisemnych zawiadomień pod adresem Sekretarza Generalnego, w celu rozważenia ich zgodnie z postanowieniami artykułu 69.

III. KONWENCJA WIEDEŃSKA O PRAWIE TRAKTATÓW ¹

(Wiedeń, dnia 22 maja 1969 r.)

Państwa-Strony niniejszej Konwencji,

- zważywszy na doniosłą rolę traktatów w historii stosunków międzynarodowych,

- uznając nieustannie wzrastające znaczenie traktatów jako źródła prawa międzynarodowego i jako środka rozwoju pokojowej współpracy między narodami, niezależnie od ich systemów konstytucyjnych i społecznych,

- stwierdzając, że zasady dobrowolnej zgody i dobrej wiary oraz *pacta sunt servanda* są powszechnie uznane,

- potwierdzając, że spory dotyczące traktatów, podobnie jak inne spory międzynarodowe, powinny być załatwiane środkami pokojowymi oraz zgodnie z zasadami sprawiedliwości i prawa międzynarodowego,

- przypominając zdecydowanie ludów Narodów Zjednoczonych stworzenia warunków, w których będzie można utrzymać sprawiedliwość i poszanowanie zobowiązań wypływających z traktatów,

- mając na uwadze zasady prawa międzynarodowego zawarte w Karcie Narodów Zjednoczonych, takie jak zasady równych praw i samostanowienia ludów, suwerennej równości i niepodległości wszystkich państw, nieingerencji w sprawy wewnętrzne państw, zakazu groźby lub użycia siły oraz powszechnego poszanowania i przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności dla wszystkich,

- przeświadczone, że kodyfikacja i postępowy rozwój prawa traktatów, osiągnięte w niniejszej Konwencji, będą sprzyjały celom

¹ Tekst Konwencji opublikowany jest w Dz.U. z 1990 r., nr 74, poz. 439, załącznik. Konwencja weszła w życie w dniu 27 stycznia 1980 roku, a w stosunku do Polski w dniu 1 sierpnia 1990 r.

Organizacji Narodów Zjednoczonych, określonym w Karcie, a mianowicie utrzymaniu międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, rozwojowi przyjaznych stosunków i osiągnięciu współpracy między narodami,

- potwierdzając, że normy międzynarodowego prawa zwyczajowego będą regulowały kwestie nie unormowane postanowieniami niniejszej Konwencji, uzgodniły, co następuje:

CZĘŚĆ I WSTĘP

Artykuł 1

Zakres niniejszej Konwencji

Niniejsza Konwencja ma zastosowanie do traktatów między państwami.

Artykuł 2

Używane wyrażenia

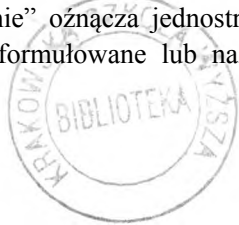
1. W rozumieniu niniejszej Konwencji:

a) „traktat” oznacza międzynarodowe porozumienie między państwami, zawarte w formie pisemnej i regulowane przez prawo międzynarodowe, niezależnie od tego, czy jest ujęte w jednym dokumencie, czy w dwóch lub więcej dokumentach, i bez względu na jego szczególną nazwę;

b) „ratyfikacja”, „przyjęcie”, „zatwierdzenie” i „przystąpienie” oznaczają każdorazowo tak nazwany akt międzynarodowy, przez który państwo wyraża na płaszczyźnie międzynarodowej swą zgodę na związanie się traktatem;

c) „pełnomocnictwo” oznacza dokument wystawiony przez kompetentną władzę państwową, wyznaczający pewną osobę lub osoby do reprezentowania państwa w negocjowaniu, przyjęciu lub ustalaniu autentycznego tekstu traktatu, w wyrażeniu zgody państwa na związanie się traktatem lub dokonywaniu jakiegokolwiek innej czynności związanej z traktatem;

d) „zastrzeżenie” oznacza jednostronne oświadczenie, jakkolwiek byłoby ono sformułowane lub nazwane, złożone przez pań-

stwo przy podpisaniu, ratyfikacji, przyjęciu, zatwierdzeniu lub przystąpieniu do traktatu, mocą którego zmierza ono do wykluczenia lub modyfikacji skutku prawnego pewnych postanowień traktatu w ich zastosowaniu do tego państwa;

e) „państwo negocjujące” oznacza państwo, które brało udział w opracowaniu i przyjęciu tekstu traktatu;

f) „państwo umawiające się” oznacza państwo, które wyraziło zgodę na związanie się traktatem, bez względu na to, czy traktat wszedł w życie, czy też nie;

g) „strona” oznacza państwo, które wyraziło zgodę na związanie się traktatem i w stosunku do którego traktat wszedł w życie;

h) „państwo trzecie” oznacza państwo, które nie jest stroną traktatu;

i) „organizacja międzynarodowa” oznacza organizację międzynarodową.

2. Postanowienia ustępu 1 dotyczące wyrażen używanych w niniejszej Konwencji nie przesądzają ani sposobu używania tych wyrażen, ani znaczeń, jakie mogą im być nadawane w prawie wewnętrznym któregoś państwa.

Artykuł 3

Porozumienia międzynarodowe nie objęte zasięgiem niniejszej Konwencji

Fakt, że niniejszej Konwencji nie stosuje się ani do porozumień międzynarodowych, zawartych między państwami a innymi podmiotami prawa międzynarodowego lub między takimi innymi podmiotami prawa międzynarodowego, ani do porozumień międzynarodowych zawieranych w formie innej niż pisemna, nie wpływa na:

a) moc prawną takich porozumień;

b) zastosowanie do nich którejkolwiek z norm sformułowanych w niniejszej Konwencji, którym podlegałyby one na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od tej Konwencji;

c) zastosowanie Konwencji do wzajemnych stosunków między państwami, opartych na porozumieniach międzynarodowych, których stronami są również inne podmioty prawa międzynarodowego.

Artykuł 4***Niniejsza Konwencja nie działa wstecz***

Bez uszczerbku dla stosowania jakichkolwiek norm sformułowanych w niniejszej Konwencji, którym traktaty podlegałyby na podstawie prawa międzynarodowego, niezależnie od Konwencji, Konwencję stosuje się jedynie do traktatów zawartych przez państwa po wejściu niniejszej Konwencji w życie w odniesieniu do tych państw.

Artykuł 5***Traktaty konstytuujące organizacje międzynarodowe oraz traktaty przyjęte w ramach organizacji międzynarodowej***

Niniejsza Konwencja ma zastosowanie do każdego traktatu, który jest aktem konstytucyjnym organizacji międzynarodowej, oraz do każdego traktatu przyjętego w ramach organizacji międzynarodowej, jednakże bez uszczerbku dla jakichkolwiek odpowiednich reguł organizacji.

CZĘŚĆ II**ZAWARCIE I WEJŚCIE W ŻYCIE TRAKTATÓW****Dział 1. Zawieranie traktatów****Artykuł 6*****Zdolność traktatowa państw***

Każde państwo ma zdolność do zawierania traktatów.

Artykuł 7***Pełn omocnictwa***

1. Daną osobę uważa się za reprezentującą państwo, gdy chodzi o przyjęcie lub poświadczenie autentyczności tekstu traktatu lub wyrażenie zgody państwa na związanie się traktatem, jeżeli:

a) przedstawi ona odpowiednie pełnomocnictwo albo

b) z praktyki odnośnych państw lub z innych okoliczności wynika, że miały one zamiar uważać daną osobę za reprezentującą państwo w tych celach i zwolnić z przedkładania pełnomocnictw.

2. Ze względu na ich funkcje i bez potrzeby przedkładania pełnomocnictw, następujące osoby uważa się za reprezentujące swoje państwo:

a) głowy państw, szefów rządów i ministrów spraw zagranicznych- dla dokonania wszelkich czynności związanych z zawarciem traktatu;

b) szefów misji dyplomatycznych - dla przyjęcia tekstu traktatu między państwem wysyłającym a państwem przyjmującym;

c) przedstawiciele akredytowanych przez państwa bądź na konferencji międzynarodowej, bądź przy organizacji międzynarodowej lub przy jednym z jej organów - dla przyjęcia tekstu traktatu na tej konferencji, w tej organizacji lub w tym organie.

Artykuł 8

Późniejsze zatwierdzenie czynności dokonanej bez upoważnienia

Czynność dotycząca zawarcia traktatu, dokonana przez osobę, która według artykułu 7 nie może być uważana za upoważnioną do reprezentowania państwa w odnośnych celach, jest prawnie bezskuteczna, chyba że zostanie później zatwierdzona przez to państwo.

Artykuł 9

Przyjęcie tekstu

1. Z wyjątkiem wypadków przewidzianych w ustępie 2 przyjęcie tekstu traktatu następuje w wyniku zgody wszystkich państw uczestniczących w jego opracowaniu.

2. Przyjęcie tekstu traktatu na konferencji międzynarodowej następuje, w drodze głosowania, większością dwóch trzecich państw obecnych

i biorących udział w głosowaniu, chyba że taką samą większością postanowią one zastosować inną regułę.

Artykuł 10

Ustalenie autentyczności tekstu

Tekst traktatu jest ustalony jako autentyczny i definitywny:

a) w drodze procedury, jaka może być przewidziana w tekście lub uzgodniona przez państwa uczestniczące w jego opracowaniu, albo

b) w braku takiej procedury - przez podpisanie, podpisanie ad **referendum** lub parafowanie przez przedstawicieli tych państw tekstu traktatu lub aktu końcowego konferencji, obejmującego ten tekst.

Artykuł 11***Sposoby wyrażania zgody na związanie się traktatem***

Zgoda państwa na związanie się traktatem może być wyrażona przez podpisanie, wymianę dokumentów stanowiących traktat, ratyfikację, przyjęcie, zatwierdzenie lub przystąpienie albo w jakikolwiek inny uzgodniony sposób.

Artykuł 12***Zgoda na związanie się traktatem, wyrażona przez podpisanie***

1. Zgoda państwa na związanie się traktatem zostaje wyrażona w drodze podpisania przez jego przedstawiciela, gdy:

- a) traktat postanawia, że podpis będzie miał taki skutek;
- b) w inny sposób ustalono, że państwa negocjujące uzgodniły, iż podpis ma mieć taki skutek, lub
- c) zamiar państwa nadania podpisaniu takiego skutku wynika z pełnomocnictw jego przedstawiciela lub został wyrażony w czasie negocjacji.

2. W rozumieniu ustępu 1:

- a) parafowanie tekstu stanowi podpisanie traktatu, gdy ustalono, że państwa negocjujące tak się umówiły;
- b) podpisanie traktatu ad **referendum** przez przedstawiciela państwa uważa się za ostateczne podpisanie traktatu w wypadku potwierdzenia tego przez jego państwo.

Artykuł 13***Zgoda na związanie się traktatem, wyrażona przez wymianę dokumentów stanowiących traktat***

Zgoda państw na związanie się traktatem, który stanowią wymienione między nimi dokumenty, jest wyrażona przez tę wymianę, gdy:

- a) odnośne dokumenty przewidują, że wymiana ich będzie miała taki skutek, lub
- b) w inny sposób ustalono, że dane państwa uzgodniły, iż wymiana dokumentów będzie miała taki skutek.

Artykuł 14***Zgoda na związanie się traktatem, wyrażona przez ratyfikację, przyjęcie lub zatwierdzenie***

1. Zgoda państwa na związanie się traktatem jest wyrażona przez ratyfikację, gdy:

a) traktat postanawia, że zgoda taka będzie wyrażona w drodze ratyfikacji;

b) w inny sposób ustalono, że państwa negocjujące uzgodniły, że ratyfikacja będzie wymagana;

c) przedstawiciel państwa podpisał traktat z zastrzeżeniem ratyfikacji lub

d) zamiar państwa podpisania traktatu z zastrzeżeniem ratyfikacji wynika z pełnomocnictw jego przedstawiciela lub został wyrażony w czasie negocjacji.

2. Zgoda państwa na związanie się traktatem jest wyrażona przez przyjęcie lub zatwierdzenie w warunkach podobnych do tych, które się stosuje do ratyfikacji.

Artykuł 15

Zgoda na związanie się traktatem, wyrażona przez przystąpienie

Zgoda państwa na związanie się traktatem jest wyrażona przez przystąpienie, gdy:

a) traktat postanawia, że zgoda taka może być wyrażona przez to państwo w drodze przystąpienia;

b) w inny sposób ustalono, że państwa negocjujące uzgodniły, iż zgoda taka może być wyrażona przez to państwo w drodze przystąpienia, lub

c) wszystkie strony później zgodziły się, że taka zgoda może być przez to państwo wyrażona w drodze przystąpienia.

Artykuł 16

Wymiana lub złożenie dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia

Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, dokumenty ratyfikacyjne, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia ustanawiają zgodę państwa na związanie się traktatem z chwilą:

a) wymiany ich między umawiającymi się państwami;

b) złożenia ich depozytariuszowi lub

c) notyfikowania ich umawiającym się państwom lub depozytariuszowi, jeśli tak uzgodniono.

Artykuł 17

Zgoda na związanie się częścią traktatu oraz wybór między różnicymi się postanowieniami

1. Bez uszczerbku dla artykułów 19-23, zgoda państwa na związanie się częścią traktatu jest skuteczna tylko wówczas, gdy traktat na to pozwala lub gdy pozostałe umawiające się państwa na to się zgodzą.

2. Zgoda państwa na związanie się traktatem, który zezwala na wybór między różnymi postanowieniami, jest skuteczna tylko w razie jasnego określenia, których postanowień ta zgoda dotyczy

Artykuł 18

Obowiązek nieudaremniania przedmiotu i celu traktatu przed jego wejściem w życie

Państwo jest obowiązane powstrzymać się od działań, które udaremniałyby przedmiot i cel traktatu, gdy:

a) podpisało traktat lub dokonało wymiany dokumentów stanowiących traktat z zastrzeżeniem ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia, dopóki nie ujawni, że nie zamierza stać się stroną tego traktatu, lub

b) wyraziło zgodę na związanie się traktatem w ciągu okresu poprzedzającego wejście traktatu w życie, jeśli takie wejście w życie zbytnio się nie odwleka.

Dział 2. Zastrzeżenia

Artykuł 19

Zgłaszanie zastrzeżeń

Przy podpisaniu, ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu traktatu oraz przy przystąpieniu do niego państwo może zgłosić zastrzeżenie, chyba że:

a) zastrzeżenie to jest zakazane przez traktat;

b) traktat postanawia, że mogą być składane tylko określone zastrzeżenia, a dane zastrzeżenie do nich nie należy, lub

c) chodzi o przypadki nie objęte literami a) i b), a zastrzeżenie jest niezgodne z przedmiotem i celem traktatu.

Artykuł 20***Przyjęcie zastrzeżeń i sprzeciwów wobec zastrzeżeń***

1. Zastrzeżenie wyraźnie dopuszczone przez traktat nie wymaga żadnego późniejszego przyjęcia przez pozostałe umawiające się państwa, chyba że traktat tak postanawia.

2. Gdy z ograniczonej liczby państw negocjujących oraz z przedmiotu i celu traktatu wynika, że stosowanie traktatu w całości między wszystkimi stronami jest istotnym warunkiem zgody każdego z nich na związanie się traktatem, zastrzeżenie wymaga przyjęcia przez wszystkie strony

3. Gdy traktat jest aktem konstytucyjnym organizacji międzynarodowej, zastrzeżenie wymaga przyjęcia przez kompetentny organ tej organizacji, chyba że traktat postanawia inaczej.

4. W przypadkach nie objętych poprzednimi ustępami i jeśli traktat nie postanawia inaczej:

a) przyjęcie zastrzeżenia przez inne umawiające się państwo czyni państwo zgłaszające zastrzeżenie stroną traktatu w stosunku do tego innego państwa, jeżeli traktat dla tych państw wszedł już w życie bądź z chwilą jego wejścia w życie;

b) sprzeciw innego umawiającego się państwa wobec zastrzeżenia nie stanowi przeszkody dla wejścia traktatu w życie między państwem sprzeciwiającym się a państwem zgłaszającym zastrzeżenie, chyba że zamiar przeciwny zostanie stanowczo wyrażony przez sprzeciwiające się państwo;

c) akt wyrażający zgodę państwa na związanie się traktatem, lecz zawierający zastrzeżenie, staje się skuteczny z chwilą, gdy przynajmniej jedno spośród innych umawiających się państw przyjmie to zastrzeżenie.

5. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, zastrzeżenie, w rozumieniu ustępów 2 i 4, uważa się za przyjęte przez państwo, gdy nie sprzeciwiło się ono zastrzeżeniu w ciągu dwunastu miesięcy od notyfikowania mu zastrzeżenia albo do dnia wyrażenia zgody na związanie się traktatem, w zależności od tego, która z tych dat jest późniejsza.

Artykuł 21***Skutki prawne zastrzeżeń oraz sprzeciwów wobec zastrzeżeń***

1. Zastrzeżenie skuteczne względem innej strony zgodnie z artykułami 19, 20 i 23:

a) modyfikuje dla państwa czyniącego zastrzeżenie, w jego stosunkach z tą inną stroną, postanowienia traktatu, do których zastrzeżenie się odnosi, w zakresie tego zastrzeżenia, oraz

b) modyfikuje te postanowienia w tym samym zakresie dla tej innej strony w jej stosunkach z państwem czyniącym zastrzeżenie.

2. Zastrzeżenie nie modyfikuje postanowień traktatu dla pozostałych stron traktatu w ich wzajemnych stosunkach.

3. Jeżeli państwo sprzeciwiające się zastrzeżeniu nie sprzeciwiło się wejściu traktatu w życie między nim a państwem czyniącym zastrzeżenie, postanowienia, do których zastrzeżenie się odnosi, nie mają zastosowania między tymi dwoma państwami w zakresie przewidzianym przez to zastrzeżenie.

Artykuł 22***Wycofanie zastrzeżeń oraz sprzeciwów wobec zastrzeżeń***

1. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, zastrzeżenie może być wycofane w każdej chwili, a do jego wycofania zgoda państwa, które przyjęło zastrzeżenie, nie jest wymagana.

2. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, sprzeciw wobec zastrzeżenia może być w każdej chwili wycofany.

3. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej ani inaczej nie uzgodniono:

a) wycofanie zastrzeżenia staje się skuteczne w stosunku do innego umawiającego się państwa jedynie wówczas, gdy państwo to otrzymało o tym zawiadomienie;

b) wycofanie sprzeciwu wobec zastrzeżenia staje się skuteczne jedynie wówczas, gdy państwo, które zgłosiło zastrzeżenie, otrzymało o tym zawiadomienie.

Artykuł 23***Procedura dotycząca zastrzeżeń***

1. Zastrzeżenie, wyraźne przyjęcie zastrzeżenia oraz sprzeciw wobec zastrzeżenia muszą być sformułowane na piśmie i zakomunikowane

wane umawiającym się państwom oraz innym państwom uprawnionym do stania się stronami traktatu.

2. Jeżeli zastrzeżenie zostało zgłoszone przy podpisaniu traktatu podlegającego ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu, musi ono zostać formalnie potwierdzone przez państwo czyniące zastrzeżenie w chwili wyrażania zgody na związanie się tym traktatem. W takim przypadku zastrzeżenie uważa się za złożone w dniu jego potwierdzenia.

3. Wyraźne przyjęcie zastrzeżenia lub sprzeciw wobec zastrzeżenia, uczynione przed potwierdzeniem zastrzeżenia, nie wymagają potwierdzenia.

4. Wycofanie zastrzeżenia lub sprzeciwu wobec zastrzeżenia musi być sformułowane na piśmie.

Dział 3. Wejście w życie oraz prowizoryczne stosowanie traktatów

Artykuł 24

Wejście w życie

1. Traktat wchodzi w życie w trybie i w dniu przewidzianym w traktacie bądź uzgodnionym przez państwa negocjujące.

2. W braku takiego postanowienia lub porozumienia traktat wchodzi w życie, gdy zgoda na związanie się traktatem zostanie wyrażona przez wszystkie państwa negocjujące.

3. Gdy zgoda państwa na związanie się traktatem zostanie wyrażona w dniu późniejszym od jego wejścia w życie, traktat wchodzi w życie dla tego państwa w tym dniu, chyba że traktat postanawia inaczej.

4. Postanowienia traktatu regulujące ustalenie autentyczności jego tekstu, wyrażenie zgody państw na związanie się traktatem, tryb lub dzień jego wejścia w życie, zastrzeżenia, funkcje depozytariusza oraz inne sprawy nie dające się uniknąć przed wejściem traktatu w życie mają zastosowanie od chwili przyjęcia jego tekstu.

Artykuł 25

Stosowanie tymczasowe

1. Traktat lub część traktatu stosuje się tymczasowo przed jego wejściem w życie, jeżeli:

- a) sam traktat tak postanawia lub
 - b) państwa negocjujące w jakikolwiek inny sposób tak uzgodniły.
2. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej lub jeżeli państwa negocjujące inaczej nie uzgodniły, tymczasowe stosowanie traktatu lub części traktatu w odniesieniu do danego państwa powinno ustać, gdy państwo to notyfikuje innym państwom, między którymi traktat jest stosowany prowizorycznie, że nie zamierza zostać stroną traktatu.

CZĘŚĆ III.

PRZESTRZEGANIE, STOSOWANIE I INTERPRETACJA TRAKTATÓW

Dział 1. Przestrzeganie traktatów

Artykuł 26

Pacta sunt servanda

Każdy będący w mocy traktat wiąże jego strony i powinien być przez nie wykonywany w dobrej wierze.

Artykuł 27

Prawo wewnętrzne a przestrzeganie traktatów

Strona nie może powoływać się na postanowienia swojego prawa wewnętrznego dla usprawiedliwienia niewykonywania przez nią traktatu. Reguła ta nie narusza w niczym artykułu 46.

Dział 2. Stosowanie traktatów

Artykuł 28

Traktaty nie utają mocy wstecznej

Jeżeli odmienny zamiar nie wynika z traktatu ani nie jest ustalony w inny sposób, jego postanowienia nie wiążą strony w odniesieniu do żadnej czynności lub zdarzenia, które miały miejsce, ani w odniesieniu do żadnej sytuacji, która przestała istnieć przed dniem wejścia w życie traktatu w stosunku do tej strony.

Artykuł 29

Terytorialny zasięg traktatów

Jeżeli odmienny zamiar nie wynika z traktatu ani nie zostaje ustalo-

ny w inny sposób, traktat wiąże każdą stronę w odniesieniu do całego jej terytorium.

Artykuł 30

Stosowanie kolejnych traktatów dotyczących tego samego przedmiotu

1. Z zastrzeżeniem artykułu 103 Karty Narodów Zjednoczonych, prawa i obowiązki państw będących stronami kolejnych traktatów dotyczących tego samego przedmiotu będą określane zgodnie z poniższymi ustępami.
2. Jeżeli traktat precyzuje, że jest podporządkowany traktatowi wcześniejszemu lub późniejszemu bądź, że nie należy uważać go za niezgodny z takim traktatem, postanowienia tego traktatu mają przewagę.
3. Jeżeli wszystkie strony traktatu wcześniejszego są zarazem stronami traktatu późniejszego, lecz traktat wcześniejszy nie wygasł ani stosowanie jego nie zostało zawieszone na mocy artykułu 59, traktat wcześniejszy ma zastosowanie tylko w takim zakresie, w jakim jego postanowienia można pogodzić z postanowieniami traktatu późniejszego.
4. Jeżeli strony traktatu późniejszego nie obejmują wszystkich stron traktatu wcześniejszego:

a) w stosunkach między państwami będącymi stronami obu traktatów ma zastosowanie ta sama reguła, co w ustępie 3;

b) w stosunkach między państwem będącym stroną obu traktatów a państwem będącym stroną jedynie jednego traktatu ich wzajemne prawa i obowiązki reguluje traktat, którego stronami są oba państwa.

5. Ustęp 4 w niczym nie narusza artykułu 41 ani jakiegokolwiek kwestii wygaśnięcia lub zawieszenia działania traktatu na mocy artykułu 60, ani jakiegokolwiek kwestii odpowiedzialności, jaka może wyniknąć dla państwa z zawarcia lub stosowania traktatu, którego postanowienia nie dadzą się pogodzić z obowiązkami tego państwa względem innego państwa na mocy innego traktatu.

Dział 3. Interpretacja traktatów

Artykuł 31

Ogólna reguła interpretacji

1. Traktat należy interpretować w dobrej wierze, zgodnie ze zwykłym znaczeniem, jakie należy przypisywać użytym w nim wyrazom w ich kontekście, oraz w świetle jego przedmiotu i celu.
2. Dla celów interpretacji traktatu kontekst obejmuje, oprócz tekstu, łącznie z jego wstępem i załącznikami:
 - a) każde porozumienie dotyczące traktatu, osiągnięte między wszystkimi stronami w związku z zawarciem traktatu;
 - b) każdy dokument sporządzony przez jedną lub więcej stron w związku z zawarciem traktatu, przyjęty przez inne strony jako dokument odnoszący się do traktatu.
3. Łącznie z kontekstem należy brać pod uwagę:
 - a) każde późniejsze porozumienie między stronami, dotyczące interpretacji traktatu lub stosowania jego postanowień;
 - b) każdą późniejszą praktykę stosowania traktatu, ustanawiającą porozumienie stron co do jego interpretacji;
 - c) wszelkie odpowiednie normy prawa międzynarodowego, mające zastosowanie w stosunkach między stronami.
4. Specjalne znaczenie należy przypisywać wyrazowi wówczas, gdy ustalono, że taki był zamiar stron.

Artykuł 32

Uzupełniające środki interpretacji

Można odwoływać się do uzupełniających środków interpretacji, łącznie z pracami przygotowawczymi do traktatu oraz okolicznościami jego zawarcia, aby potwierdzić znaczenie wynikające z zastosowania artykułu 31 lub aby ustalić znaczenie, gdy interpretacja oparta na artykule 31:

- a) pozostawia znaczenie dwuznacznym lub niejasnym albo
- b) prowadzi do rezultatu wyrażnie absurdalnego lub nierozsądnego.

Artykuł 33***Interpretacja traktatów, których autentyczny tekst został ustalony w dwóch lub więcej językach***

1. Jeżeli tekst traktatu został ustalony jako autentyczny w dwóch lub więcej językach, ma jednakową moc w każdym z nich, chyba że traktat postanawia lub strony uzgodniły, iż w przypadku rozbieżności określony tekst jest rozstrzygający.
2. Wersja traktatu w języku innym niż jeden z tych, w których tekst został ustalony jako autentyczny, będzie uważana za autentyczną tylko wówczas, gdy traktat tak postanawia lub strony tak uzgodnią.
3. Przyjmuje się domniemanie, że wyrazy użyte w traktacie mają to samo znaczenie w każdym z tekstów autentycznych.
4. Z wyjątkiem wypadków, w których określony tekst zgodnie z ustępem 1 jest rozstrzygający, gdy porównanie tekstów autentycznych wykazuje różnicę w znaczeniu, której nie usuwa zastosowanie artykułów 31 i 32, należy przyjąć znaczenie, które przy uwzględnieniu przedmiotu i celu traktatu najlepiej godzi te teksty.

Dział 4. Traktaty a państwa trzecie**Artykuł 34*****Ogólna reguła dotycząca państw trzecich***

Traktat nie tworzy obowiązków ani praw dla państwa trzeciego bez jego zgody.

Artykuł 35***Traktaty przewidujące obowiązki dla państw trzecich***

Obowiązek powstaje dla państwa trzeciego z postanowienia traktatu, jeżeli strony traktatu mają zamiar, aby postanowienie było środkiem ustanowienia obowiązku, a państwo trzecie wyraźnie na piśmie ten obowiązek przyjmuje.

Artykuł 36***Traktaty przewidujące prawa dla państw trzecich***

1. Z postanowienia traktatu powstaje prawo dla państwa trzeciego, jeżeli strony traktatu zamierzają przez to postanowienie przyznać prawo państwu trzeciemu bądź grupie państw, do której ono należy,

bądź wszystkim państwom, a państwo trzecie na to się zgadza. Zgody jego domniemywa się tak długo, jak długo nie zostanie wykazane co innego, chyba że traktat postanawia inaczej.

2. Państwo korzystające z prawa zgodnie z ustępem 1 zobowiązane jest stosować się do warunków korzystania z tego prawa, przewidzianych w traktacie lub ustanowionych zgodnie z traktatem.

Artykuł 37

Odwołanie lub modyfikacja obowiązków albo praw państw trzecich

1. Jeżeli dla państwa trzeciego powstał obowiązek zgodnie z artykułem 35, obowiązek ten może być odwołany lub zmodyfikowany tylko za zgodą stron traktatu oraz państwa trzeciego, chyba że ustalono, iż uzgodniły one inaczej.

2. Jeżeli dla państwa trzeciego powstało prawo zgodnie z artykułem 36, prawo to nie może być przez strony odwołane ani zmodyfikowane, gdy zostanie ustalone, że prawo to zamierzano uważać za nie podlegające odwołaniu ani modyfikacji bez zgody tego państwa trzeciego.

Artykuł 38

Normy traktatu, które stają się wiążące dla państw trzecich w drodze zwyczaju międzynarodowego

Żadne z postanowień artykułów 34-37 nie stoi na przeszkodzie, aby norma zamieszczona w traktacie stała się wiążąca dla państwa trzeciego jako norma zwyczajowa prawa międzynarodowego, za taką uznana.

CZĘŚĆ IV.

POPRAWKI I MODYFIKACJA TRAKTATÓW

Artykuł 39

Reguła ogólna dotycząca poprawek do traktatów

Do traktatu można wnieść poprawki w drodze porozumienia między stronami. Normy sformułowane w części II mają zastosowanie do takiego porozumienia w stopniu, w jakim traktat nie postanawia inaczej.

Artykuł 40***Poprawki do traktatów wielostronnych***

1. Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, poprawki do traktatów wielostronnych są regulowane przez następujące ustępy.
2. Każda propozycja wprowadzenia poprawek do traktatu wielostronnego w odniesieniu do wszystkich stron musi być notyfikowana wszystkim umawiającym się państwom, z których każde ma prawo do wzięcia udziału w:
 - a) decyzji co do czynności, jakie należy podjąć względem takiej propozycji;
 - b) negocjowaniu i zawarciu jakiegokolwiek porozumienia w kwestii poprawek do traktatu.
3. Każde państwo uprawnione do stania się stroną traktatu jest zarazem uprawnione do stania się stroną traktatu zmienionego.
4. Porozumienie dotyczące poprawek nie wiąże żadnego państwa będącego już stroną traktatu, które nie stało się stroną porozumienia dotyczącego poprawek; do takiego państwa stosuje się artykuł 30 ustęp 4 litera b).
5. Każde państwo, które staje się stroną traktatu po wejściu w życie porozumienia dotyczącego poprawek, i które nie wyraża odmiennego zamiaru, powinno:

- a) być uważane za stronę traktatu zmienionego oraz
- b) być uważane za stronę traktatu bez poprawek w stosunku do każdej strony traktatu, nie związanej porozumieniem dotyczącym poprawek.

Artykuł 41***Porozumienia modyfikujące umowy wielostronne tylko między niektórymi ze stron***

1. Dwie lub więcej stron traktatu mogą zawrzeć porozumienie modyfikujące traktat jedynie w swoich wzajemnych stosunkach, jeżeli:
 - a) możliwość takiej modyfikacji jest przewidziana w traktacie lub
 - b) dana modyfikacja nie jest zakazana przez traktat, a zarazem
 - (i) nie wpływa na korzystanie przez pozostałe strony z ich praw wynikających z traktatu ani na wypełnianie ich obowiązków;

(ii) nie dotyczy postanowienia, którego uchylenie jest nie do pogodzenia z efektywną realizacją przedmiotu i celu traktatu jako całości.

2. Jeżeli w przypadku przewidzianym w ustępie 1 pod literą a) traktat nie postanawia inaczej, odnośne strony notyfikują pozostałym stronom swój zamiar zawarcia porozumienia i modyfikację w traktacie, jaką porozumienie to przewiduje.

CZĘŚĆ V. NIEWAŻNOŚĆ, WYGAŚNIĘCIE ZAWIESZENIE DZIAŁANIA TRAKTATÓW

Dział 1. Postanowienia ogólne

Artykuł 42

Ważność i trwanie mocy wiążącej traktatów

1. Ważność traktatu lub zgody państwa na związanie się traktatem może być zakwestionowana jedynie przez zastosowanie niniejszej Konwencji.

2. Wygaśnięcie traktatu, jego wypowiedzenie lub wycofanie się jednej ze stron mogą mieć miejsce jedynie w wyniku zastosowania postanowień samego traktatu lub niniejszej Konwencji. Tę samą regułę stosuje się także do zawieszenia działania traktatu.

Artykuł 43

Obowiązki wynikające z prawa międzynarodowego niezależnie od traktatu

Nieważność, wygaśnięcie lub wypowiedzenie traktatu, wycofanie się z niego strony lub zawieszenie jego działania w wyniku zastosowania niniejszej Konwencji lub postanowień traktatu nie wpływają w niczym na obowiązek jakiegokolwiek państwa wypełniania jakiegokolwiek zobowiązania zawartego w traktacie, któremu ono podlega na mocy prawa międzynarodowego, niezależnie od traktatu.

Artykuł 44***Podzielność postanowień traktatowych***

1. Przewidziane w traktacie lub wynikające z artykułu 56 prawo strony do wypowiedzenia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu może być wykonywane jedynie w odniesieniu do całego traktatu, chyba że traktat postanawia inaczej lub strony inaczej to uzgodnią.

2. Podstawa do unieważnienia, wygaśnięcia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu, uznana w niniejszej Konwencji, może być powołana tylko w odniesieniu do całego traktatu, z wyjątkiem tego, co przewidziano w następujących ustępach lub w artykule 60.

3. Jeżeli podstawa ta dotyczy wyłącznie określonych postanowień, można się na nią powołać wyłącznie w odniesieniu do tych postanowień, gdy:

a) wspomniane postanowienia, jeśli chodzi o ich stosowanie, dają się oddzielić od reszty traktatu;

b) wynika z traktatu lub w inny sposób ustalono, że przyjęcie tych postanowień nie stanowiło istotnej podstawy zgody innej strony lub stron na związanie się traktatem jako całością, oraz

c) dalsze wypełnianie pozostałej części traktatu nie byłoby niesprawiedliwe.

4. W przypadkach przewidzianych w artykułach 49 i 50 państwo uprawnione do powołania się na oszustwo lub przekupstwo może uczynić to w odniesieniu do całości traktatu bądź - w przypadkach wskazanych w ustępie 3 - tylko do poszczególnych postanowień.

5. W przypadkach przewidzianych w artykułach 51, 52 i 53 nie jest dozwolone żadne wydzielenie postanowień traktatu.

Artykuł 45***Utrata prawa do powoływania się na podstawę unieważnienia, wygaśnięcia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu***

Państwo nie może powoływać się na podstawę unieważnienia, wygaśnięcia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu według artykułów 46-50 lub artykułów 60 i 62, jeżeli po uzyskaniu wiadomości o tych faktach:

a) wyraźnie zgodziło się, że traktat - zależnie od przypadku - jest ważny, pozostaje w mocy lub ma nadal działać, albo

b) z jego zachowania się należy sądzić, że uznało - zależnie od przypadku - ważność traktatu, jego utrzymanie w mocy lub w działaniu.

Dział 2. Nieważność traktatów

Artykuł 46

Postanowienia prawa wewnętrznego dotyczące kompetencji do zawierania traktatów

1. Państwo nie może powoływać się na to, że jego zgoda na związanie się traktatem jest nieważna, ponieważ została wyrażona z pogwałceniem postanowienia jego prawa wewnętrznego dotyczącego kompetencji do zawierania traktatów, chyba że to pogwałcenie było oczywiste i dotyczyło normy jego prawa wewnętrznego o zasadniczym znaczeniu.

2. Pogwałcenie jest oczywiste, jeżeli jest obiektywnie widoczne dla każdego państwa postępującego w danej sprawie zgodnie z normalną praktyką i w dobrej wierze.

Artykuł 47

Szczególne ograniczenia upoważnienia do wyrażania zgody państwa

Jeżeli upoważnienie przedstawiciela do wyrażenia zgody państwa na związanie się określonym traktatem zostało poddane szczególnemu ograniczeniu, to zaniechanie przez przedstawiciela przestrzegania tego ograniczenia nie może być powołane jako unieważniające zgodę przez niego wyrażoną, chyba że ograniczenie to zostało notyfikowane pozostałym państwom negocjującym przed wyrażeniem przez niego takiej zgody.

Artykuł 48

Błąd

1. Państwo może powoływać się na błąd w traktacie dla unieważnienia swojej zgody na związanie się traktatem, jeżeli błąd ten dotyczy faktu lub sytuacji, które państwo to przyjęło za istniejące w czasie, gdy traktat był zawierany, i które stanowiły zarazem istotną podstawę jego zgody na związanie się traktatem.

2. Ustęp 1 nie ma zastosowania, jeżeli dane państwo swoim własnym zachowaniem przyczyniło się do powstania błędu lub jeżeli okoliczności były tego rodzaju, że zwracały uwagę tego państwa na możliwość błędu.

3. Błąd dotyczący tylko sformułowań tekstu traktatu nie wpływa na jego ważność; wówczas stosuje się artykuł 79.

Artykuł 49

Oszustwo

Jeżeli państwo zostało nakłonione do zawarcia traktatu drogą oszukańczego postępowania innego państwa negocjującego, państwo to może powołać się na oszustwo jako unieważniające jego zgodę na związanie się traktatem.

Artykuł 50

Przekupstwo przedstawiciela państwa

Jeżeli wyrażenie zgody państwa na związanie się traktatem zostało spowodowane w drodze przekupienia jego przedstawiciela - bezpośrednio lub pośrednio - przez inne państwo negocjujące, państwo to może powołać się na takie przekupstwo jako na czynnik unieważniający jego zgodę na związanie się traktatem.

Artykuł 51

Przymus wobec przedstawiciela państwa

Wyrażenie zgody państwa na związanie się traktatem, które zostało spowodowane w drodze przymusu wobec jego przedstawiciela przez czyny lub groźby skierowane przeciwko niemu, nie ma żadnego skutku prawnego.

Artykuł 52

Przymus wobec państw'a w postaci groźby lub użycia siły

Traktat jest nieważny, jeżeli jego zawarcie zostało spowodowane przez groźbę lub użycie siły z pogwałceniem zasad prawa międzynarodowego, wyrażonych w Karcie Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 53

Traktaty sprzeczne z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego (ius cogens)

Traktat jest nieważny, jeżeli w chwili jego zawarcia jest sprzeczny z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego.

W rozumieniu niniejszej Konwencji imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego jest norma przyjęta i uznana przez międzynarodową społeczność państw jako całość za normę, od której żadne odstępstwo nie jest dozwolone i która może być zmieniona jedynie przez późniejszą normę powszechnego prawa międzynarodowego o tym samym charakterze.

Dział 3. Wygaśnięcie i zawieszenie działania traktatów

Artykuł 54

Wygaśnięcie traktatu lub wycofanie się z niego na podstawie jego postanowień lub za zgodą stron

Wygaśnięcie traktatu lub wycofanie się strony z niego może mieć miejsce:

- a) zgodnie z postanowieniami traktatu lub
- b) w każdym czasie za zgodą wszystkich stron po konsultacji z pozostałymi umawiającymi się państwami.

Artykuł 55

Zmniejszenie się liczby stron traktatu wielostronnego poniżej liczby niezbędnej do jego wejścia w życie

Jeżeli traktat nie postanawia inaczej, traktat wielostronny nie wygasa jedynie z powodu faktu, że liczba stron spadnie poniżej liczby niezbędnej do jego wejścia w życie.

Artykuł 56

Wypowiedzenie lub wycofanie się z traktatu nie zawierającego postanowienia dotyczącego wygaśnięcia, wypowiedzenia lub wycofania się

1. Traktat, który nie zawiera postanowienia dotyczącego jego wygaśnięcia i nie przewiduje wypowiedzenia ani wycofania się z niego, nie podlega wypowiedzeniu ani wycofaniu się z niego, chyba że:

- a) ustalono, że strony miały zamiar dopuścić możliwość wypowiedzenia lub wycofania się, bądź
- b) prawa do wypowiedzenia lub wycofania się można domniemywać się z charakteru traktatu.

2. Strona powinna notyfikować co najmniej na dwanaście miesięcy

naprzód swój zamiar wypowiedzenia traktatu lub wycofania się z niego na podstawie ustępu 1.

Artykuł 57

Zawieszenie działania traktatu na podstawie jego postanowień lub za zgodą stron

Działanie traktatu względem wszystkich stron lub określonej strony może być zawieszone:

a) zgodnie z postanowieniami traktatu lub

b) w każdym czasie za zgodą wszystkich stron po konsultacji z innymi umawiającymi się państwami.

Artykuł 58

Zawieszenie działania traktatu wielostronnego w drodze porozumienia tylko między niektórymi stronami

1. Dwie lub więcej stron traktatu wielostronnego mogą zawrzeć porozumienie o czasowym zawieszeniu działania postanowień traktatu jedynie między sobą, jeżeli:

a) możliwość takiego zawieszenia jest przewidziana w traktacie lub

b) zawieszenie takie nie jest zakazane przez traktat, a zarazem:

(i) nie wpływa na korzystanie przez pozostałe strony z ich praw wynikających z traktatu ani na wypełnianie ich obowiązków,

(ii) nie jest niezgodne z przedmiotem i celem traktatu.

2. Jeśli w przypadku przewidzianym w ustępie 1 pod literą a) traktat nie postanawia inaczej, odnośne strony notyfikują pozostałym stronom swój zamiar zawarcia porozumienia i te postanowienia traktatu, których działanie zamierzają zawiesić.

Artykuł 59

Wygaśnięcie lub zawieszenie działania traktatu wskutek zawarcia traktatu późniejszego

1. Traktat uważa się za wygasły, jeżeli wszystkie jego strony zawrą późniejszy traktat dotyczący tego samego przedmiotu oraz:

a) z późniejszego traktatu wynika - lub jest w inny sposób ustalone - że strony zamierzały, aby dane zagadnienie było regulowane przez ten traktat, lub

b) postanowienia późniejszego traktatu są do tego stopnia nie do pogodzenia z postanowieniami wcześniejszego, że te dwa traktaty nie nadają się do równoczesnego stosowania.

2. Wcześniejszy traktat będzie się uważać jedynie za zawieszony w działaniu, jeżeli z późniejszego traktatu wynika - lub inaczej jest ustalone - że taki był zamiar stron.

Artykuł 60

Wygaśnięcie lub zawieszenie działania traktatu w następstwie jego naruszenia

1. Istotne naruszenie traktatu dwustronnego przez jedną ze stron upoważnia drugą stronę do powołania tego naruszenia jako podstawy wygaśnięcia traktatu bądź zawieszenia jego działania w całości lub w części.

2. Istotne naruszenie traktatu wielostronnego przez jedną ze stron upoważnia:

a) pozostałe strony, w drodze jednomyślnego porozumienia, do zawieszenia działania tego traktatu w całości lub w części albo też do spowodowania jego wygaśnięcia:

(i) bądź w stosunkach między nimi a państwem winnym naruszenia,

(ii) bądź między wszystkimi stronami;

b) stronę szczególnie dotkniętą naruszeniem do powołania się na to naruszenie jako podstawę zawieszenia działania traktatu w całości lub w części w stosunkach między nią a państwem winnym naruszenia;

c) każdą stronę, inną niż winne naruszenia państwo, do powołania naruszenia jako podstawy zawieszenia działania traktatu w całości lub w części w stosunku do niej, jeżeli traktat jest tego rodzaju, że istotne naruszenie jego postanowień przez jedną stronę radykalnie zmienia sytuację każdej innej strony w odniesieniu do dalszego wypełniania jej obowiązków wynikających z traktatu.

3. W rozumieniu niniejszego artykułu istotne naruszenie traktatu polega na:

a) nie przewidzianym w niniejszej Konwencji odrzuceniu traktatu lub

b) pogwałceniu postanowienia istotnego dla osiągnięcia przedmiotu i celu traktatu.

4. Poprzednie ustępy nie uchylają żadnego postanowienia samego traktatu, mającego zastosowanie w wypadku jego naruszenia.

5. Ustępy 1-3 nie mają zastosowania do postanowień dotyczących ochrony osoby ludzkiej, zawartych w traktatach o charakterze humanitarnym, w szczególności do postanowień zakazujących stosowania wszelkiego rodzaju represaliów przeciwko osobom chronionym przez takie traktaty.

Artykuł 61

Powstanie sytuacji uniemożliwiającej wykonywanie traktatu

1. Strona może powołać się na niemożność wykonywania traktatu jako podstawę jego wygaśnięcia lub wycofania się z niego, jeżeli ta niemożność wynika z trwałego zniknięcia lub zniszczenia przedmiotu niezbędnego do wykonania traktatu. Jeżeli niemożność jest czasowa, może ona być powołana jedynie jako podstawa do zawieszenia działania traktatu.

2. Niemożność wykonania nie może być powołana przez stronę jako podstawa wygaśnięcia, wycofania się lub zawieszenia działania traktatu, jeżeli niemożność ta jest wynikiem naruszenia przez tę stronę obowiązku wynikającego z traktatu bądź jakiegokolwiek innego międzynarodowego obowiązku wobec którejkolwiek innej strony traktatu.

Art}’kuł 62

Zasadnicza zmiana okoliczności

1. Zasadnicza zmiana okoliczności, jaka nastąpiła w stosunku do tych, które istniały w czasie zawarcia traktatu, i jaka nie była przewidziana przez strony, nie może być powołana jako podstawa wygaśnięcia lub wycofania się z traktatu, chyba że:

a) istnienie tych okoliczności stanowiło istotną podstawę zgody stron na związanie się traktatem oraz

b) skutek tej zmiany radykalnie przekształcił się zakres obowiązków pozostałych jeszcze do wykonania na podstawie traktatu.

2. Zasadnicza zmiana okoliczności nie może być powoływana jako podstawa do wygaśnięcia traktatu lub wycofania się z niego:

a) jeżeli traktat ustanawia granicę lub

b) jeżeli zasadnicza zmiana jest wynikiem naruszenia przez stronę, która się na nią powołuje, obowiązku wynikającego z traktatu bądź jakiegokolwiek innego międzynarodowego obowiązku wobec którejkolwiek innej strony traktatu.

3. Jeżeli na podstawie poprzednich ustępów strona może powołać się na zasadniczą zmianę okoliczności jako podstawę wygaśnięcia lub wycofania się z traktatu, może ona także powołać się na tę zmianę jako na podstawę zawieszenia działania traktatu.

Artykuł 63

Zerwanie stosunków dyplomatycznych lub konsularnych

Zerwanie stosunków dyplomatycznych lub konsularnych między stronami traktatu nie wpływa na stosunki prawne ustanowione między nimi przez traktat, chyba że istnienie stosunków dyplomatycznych i konsularnych jest niezbędne w odpowiednim stopniu do stosowania traktatu.

Artykuł 64

Powstanie nowej imperatywnej normy powszechnego prawa międzynarodowego (ius cogens)

Jeżeli powstanie nowa imperatywna norma powszechnego prawa międzynarodowego, jakkolwiek istniejący traktat sprzeczny z tą normą staje się nieważny i wygasa.

Dział 4. Procedura

Artykuł 65

Procedura, jaką należy stosować w związku z nieważnością, wygaśnięciem, wycofaniem się lub zawieszeniem działania traktatu

1. Strona, która na podstawie postanowień niniejszej Konwencji powołuje się na wadę swojej zgody na związanie się traktatem bądź na podstawę zakwestionowania ważności traktatu, jego wygaśnięcia, wycofania się z niego lub zawieszenia jego działania, musi

notyfikować pozostałym stronom swoje roszczenie. Notyfikacja powinna wskazywać środki, jakie proponuje się podjąć w odniesieniu do traktatu, oraz ich uzasadnienie.

2. Jeżeli po upływie okresu, który - z wyjątkiem przypadków szczególnie pilnych - nie powinien być krótszy niż trzy miesiące od otrzymania notyfikacji, żadna ze stron nie wniesie żadnego sprzeciwu, strona dokonująca notyfikacji może podjąć proponowane przez siebie środki w sposób przewidziany w artykule 67.

3. Jeżeli jednak sprzeciw zostanie wniesiony przez którąkolwiek z pozostałych stron, strony powinny szukać rozwiązania za pomocą środków wskazanych w artykule 33 Karty Narodów Zjednoczonych.

4. Żadne z postanowień poprzednich ustępów nie wpływa na prawa lub obowiązki stron, wynikające z jakichkolwiek postanowień będących w mocy, wiążących strony w przedmiocie załatwiania sporów.

5. Bez uszczerbku dla artykułu 45 fakt, że państwo nie dokonało uprzednio notyfikacji przewidzianej w ustępie 1, nie stoi na przeszkodzie, aby dokonało jej w odpowiedzi innej stronie żądającej wykonania traktatu lub zarzucającej jego pogwałcenie.

Artykuł 66

Postępowanie sądowe, rozjemcze i pojednawcze

Jeżeli w ciągu dwunastu miesięcy od dnia wniesienia sprzeciwu nie osiągnięto żadnego rozwiązania zgodnie z ustępem 3 artykułu 65, stosuje się następującą procedurę:

a) każda ze stron sporu dotyczącego stosowania lub interpretacji artykułu 53 lub 64 może, w drodze pisemnej skargi, przedłożyć go do rozstrzygnięcia Międzynarodowemu Trybunałowi Sprawiedliwości, chyba że strony, za wspólnym porozumieniem, zgodzą się poddać spór arbitrażowi;

b) każda ze stron sporu dotyczącego stosowania lub interpretacji któregośkolwiek z pozostałych artykułów części V niniejszej Konwencji może wszcząć procedurę przewidzianą w załączniku do Konwencji przez wniesienie odpowiedniego żądania do Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 67***Dokumenty dotyczące uznaniu traktatu za nieważny, wygaśnięcie lub wycofania się z niego albo zawieszenia jego działania***

1. Notyfikacja przewidziana w ustępie 1 artykułu 65 musi być dokonana na piśmie.
2. Każdy akt stwierdzający nieważność traktatu, jego wygaśnięcie, wycofanie się lub zawieszenie jego działania, zgodnie z postanowieniami tego traktatu lub ustępów 2 albo 3 artykułu 65, powinien być dokonany w formie dokumentu przekazanego pozostałym stronom. Jeżeli dokument ten nie jest podpisany przez głowę państwa, szefa rządu lub ministra spraw zagranicznych, przedstawiciel państwa przekazujący go może być wezwany do okazania pełnomocnictwa.

Artykuł 68***Odwołanie notyfikacji oraz dokumentów przewidzianych w artykułach 65 i 67***

Notyfikacja lub dokument przewidziany w artykułach 65 lub 67 mogą być odwołane w każdym czasie, zanim wywołają skutki prawne.

Dział 5. Następstwa nieważności, wygaśnięcia lub zawieszenia działania traktatu**Artykuł 69*****Następstwa nieważności traktatu***

1. Nieważny jest traktat, którego nieważność została ustalona zgodnie z niniejszą Konwencją. Postanowienia traktatu nieważnego nie mają mocy prawnej.
2. Jeżeli jednak na podstawie takiego traktatu zostały już dokonane jakieś czynności prawne:
 - a) każda ze stron może zażądać od każdej pozostałej strony, aby w miarę możliwości przywróciła w ich wzajemnych stosunkach sytuację, jaka by istniała, gdyby te czynności nie zostały dokonane;
 - b) czynności dokonane w dobrej wierze, zanim powołano się na nieważność, nie stają się bezprawne z powodu samej nieważności traktatu.

3. W przypadkach odnoszących się do artykułów 49, 50, 51 lub 52, ustępu 2 nie stosuje się do strony, której można zarzucić oszustwo, przekupstwo lub przymus.

4. W przypadku nieważności zgody określonego państwa na związanie się traktatem wielostronnym, powyższe zasady mają zastosowanie w stosunkach między tym państwem i stronami traktatu.

Artykuł 70

Następstwa wygaśnięcia traktatu

1. Jeżeli traktat inaczej nie postanawia lub strony inaczej się nie umówią, wygaśnięcie traktatu na podstawie jego postanowień lub zgodnie z niniejszą Konwencją:

a) zwalnia strony z obowiązku dalszego wypełniania traktatu,

b) nie wpływa na żadne prawa lub obowiązki ani na sytuację prawną stron, powstałe wskutek wykonywania traktatu przed jego wygaśnięciem.

2. Jeżeli państwo wypowie traktat wielostronny lub wycofa się z niego, ustęp 1 stosuje się do stosunków między tym państwem a każdą z pozostałych stron traktatu poczynwszy od dnia, w którym takie wypowiedzenie lub wycofanie się nabiera mocy prawnej.

Artykuł 71

Następstwa nieważności traktatu sprzecznego z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego

1. W przypadku traktatu, który jest nieważny na podstawie artykułu 53, strony powinny:

a) usunąć w miarę możliwości następstwa wszelkich czynności dokonanych w oparciu o jakiekolwiek postanowienie sprzeczne z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego oraz

b) doprowadzić swoje wzajemne stosunki do zgodności z imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego.

2. W przypadku traktatu, który staje się nieważny i wygasa na podstawie artykułu 64, wygaśnięcie traktatu:

a) zwalnia strony od jakiegokolwiek obowiązku dalszego wykonywania traktatu,

b) nie narusza żadnego prawa, obowiązku lub sytuacji praw-

nej stron stworzonej wskutek wykonywania traktatu przed jego wygaśnięciem pod warunkiem, że te prawa, obowiązki lub sytuacje prawne mogą odtąd być utrzymane tylko w zakresie, w jakim ich utrzymanie nie jest samo przez się sprzeczne z nową imperatywną normą powszechnego prawa międzynarodowego.

Artykuł 72

Następstwa zawieszenia działania traktatu

1. Jeżeli traktat inaczej nie postanawia lub strony inaczej tego nie uzgodnią, zawieszenie działania traktatu na podstawie jego postanowień lub zgodnie z niniejszą Konwencją:

a) zwalnia strony, między którymi działanie traktatu zostało zawieszone, z obowiązku wypełniania traktatu w ich wzajemnych stosunkach w okresie zawieszenia,

b) nie wpływa, poza tym, na stosunki prawne ustanowione przez traktat między stronami.

2. W czasie zawieszenia traktatu strony powinny powstrzymać się od czynności mogących przeszkodzić przywróceniu jego działania.

CZĘŚĆ VI. POSTANOWIENIA RÓŻNE

Artykuł 73

Przypadki sukcesji państw, odpowiedzialności państw oraz wszczęcia kroków nieprzyjacielskich

Postanowienia niniejszej Konwencji nie przesądzają żadnej kwestii, jaka w stosunku do traktatu może wyniknąć z sukcesji państw, z międzynarodowej odpowiedzialności państwa lub z wszczęcia kroków nieprzyjacielskich między państwami.

Artykuł 74

Stosunki dyplomatyczne i konsularne a zawieranie traktatów

Zerwanie lub brak stosunków dyplomatycznych lub konsularnych między dwoma lub więcej państwami nie stoi na przeszkodzie w zawieraniu traktatów między tymi państwami. Zawarcie traktatu nie wpływa samo przez się na sytuację w dziedzinie stosunków dyplomatycznych lub konsularnych.

Artykuł 75***Przypadek państwa-agresora***

Postanowienia niniejszej Konwencji nie naruszają żadnych obowiązków w stosunku do traktatu, które mogą powstać dla państwa-agresora w następstwie środków podjętych zgodnie z Kartą Narodów Zjednoczonych w związku z agresją dokonaną przez to państwo.

CZĘŚĆ VII.**DEPOZYTARIUSZE, NOTYFIKACJE,
POPRAWIANIE BŁĘDÓW, REJESTRACJA****Artykuł 76*****Depozytariusze traktatów***

1. Wyznaczenia depozytariusza traktatu mogą dokonać państwa negocjujące w samym trakcie bądź w jakikolwiek inny sposób. Depozytariuszem może być jedno lub więcej państw, organizacja międzynarodowa lub główny funkcjonariusz administracyjny organizacji.
2. Funkcje depozytariusza traktatu mają charakter międzynarodowy i obowiązkiem depozytariusza jest działać bezstronnie przy ich wykonywaniu. W szczególności fakt, że traktat nie wszedł w życie między pewnymi stronami lub że rozbieżności pojawiły się między państwem i depozytariuszem co do wykonywania funkcji przez tego ostatniego, nie wpływa na ten obowiązek.

Artykuł 77***Funkcje depozytariuszy***

1. Jeżeli to nie jest inaczej przewidziane w traktacie lub uzgodnione przez umawiające się strony, funkcje depozytariusza obejmują w szczególności:

a) sprawowanie pieczy nad oryginalnym tekstem traktatu oraz nad wszelkimi pełnomocnictwami złożonymi u depozytariusza;

b) sporządzanie uwierzytelnionych odpisów oryginalnego tekstu oraz przygotowanie każdego następnego tekstu traktatu w takich dodatkowych językach, jak tego może wymagać traktat i przesyłanie ich zarówno stronom, jak i państwom uprawnionym do stania się stronami traktatu;

c) przyjmowanie wszelkich podpisów pod traktatem oraz przyjmowanie i sprawowanie pieczy nad wszelkimi dokumentami, notyfikacjami i zawiadomieniami odnoszącymi się do niego;

d) badanie, czy podpis lub jakikolwiek dokument, notyfikacja lub zawiadomienie odnoszące się do traktatu jest w należytej i właściwej formie, i w razie potrzeby, zwracanie uwagi zainteresowanemu państwu na daną sprawę;

e) informowanie stron i państw uprawnionych do stania się stronami traktatu o czynnościach, notyfikacjach i zawiadomieniach dotyczących traktatu;

f) informowanie państw uprawnionych do stania się stronami traktatu o dacie otrzymania lub zdeponowania takiej liczby podpisów lub dokumentów ratyfikacyjnych, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, jaka jest wymagana dla wejścia traktatu w życie;

g) zarejestrowanie traktatu w Sekretariacie Organizacji Narodów Zjednoczonych;

h) wypełnianie funkcji określonych w innych postanowieniach niniejszej Konwencji.

2. W przypadku jakichkolwiek rozbieżności powstałych między państwem a depozytariuszem co do wykonywania funkcji tego ostatniego, depozytariusz zwróci na tę sprawę uwagę państwom - sygnatariuszom i państwu umawiającym się lub, odpowiednio do okoliczności, właściwemu organowi zainteresowanej organizacji międzynarodowej.

Artykuł 78

Notyfikacje i zawiadomienia

Jeśli traktat lub niniejsza Konwencja nie postanawiają inaczej, jakakolwiek notyfikacja lub zawiadomienie, które ma być dokonane przez którekolwiek państwo na podstawie niniejszej Konwencji, będzie:

a) jeżeli nie ma depozytariusza - przesłane wprost do państw, dla których jest ono przeznaczone, lub gdy jest depozytariusz - do tego ostatniego;

b) uważane za dokonane przez dane państwo jedynie po jego

otrzymaniu przez państwo, do którego zostało przesłane, lub, w zależności od przypadku, po jego otrzymaniu przez depozytariusza;

c) w razie przesłania depozytariuszowi - uważane za otrzymane przez państwo, dla którego było ono przeznaczone, dopiero z chwilą, gdy państwo to zostało poinformowane przez depozytariusza zgodnie z artykułem 77 ustępem 1 literą e).

Artykuł 79

Poprawianie błędów w tekstach traktatów lub w ich uwierzytelnionych odpisach

1. Gdy po ustaleniu autentycznego tekstu traktatu państwa, które go podpisały, i umawiające się państwa zgodnie stwierdzają, że zawiera on błąd, to błąd ten, jeżeli nie postanowiły one poprawić go w inny sposób, będzie poprawiony:

a) przez dokonanie odpowiedniej poprawki w tekście i parafowanie jej przez należycie upoważnionych przedstawicieli;

b) przez sporządzenie lub wymianę dokumentu bądź dokumentów formułujących poprawkę, której dokonanie zostało uzgodnione, bądź

c) przez sporządzenie poprawionego tekstu całego traktatu w takim samym trybie, w jakim był sporządzony tekst oryginalny.

2. Jeżeli chodzi o traktat, dla którego powołano depozytariusza, ten ostatni powiadomi państwa, które umowę podpisały, i umawiające się państwa o błędzie i o propozycji jego poprawienia, oraz określi odpowiedni termin, w ciągu którego można wnosić sprzeciw wobec proponowanej poprawki. Jeżeli po upływie tego terminu:

a) nie wniesiono żadnego sprzeciwu, depozytariusz dokonuje i parafuje poprawkę w tekście i sporządza protokół o poprawieniu tekstu oraz przekazuje jego odpis stronom i państwom uprawnionym do stania się stronami traktatu;

b) sprzeciw został wniesiony, depozytariusz komunikuje sprzeciw państwom, które traktat podpisały, i państwom umawiającym się.

3. Zasady wyrażone w ustępach 1 i 2 mają zastosowanie także wtedy, gdy autentyczny tekst został sporządzony w dwóch lub więcej językach i okaże się, że między poszczególnymi tekstami zacho-

dzi różnica, jaką państwa, które traktat podpisały, oraz umawiające się państwa zgodnie postanawiają usunąć.

4. Poprawiony tekst zastępuje tekst wadliwy *ab initio*, chyba że państwa, które traktat podpisały, i umawiające się państwa postanowią inaczej.

5. Poprawienie tekstu traktatu, który został zarejestrowany, notyfikuje się Sekretariatowi Organizacji Narodów Zjednoczonych.

6. Gdy błąd został wykryty w uwierzytelnionym odpisie traktatu, depozytariusz sporządzi protokół wprowadzający poprawkę i przekaze jego kopię państwom, które traktat podpisały, i umawiającym się państwom.

Artykuł 80

Rejestracja i publikacja traktatów

1. Traktaty po ich wejściu w życie będą przesyłane do Sekretariatu Organizacji Narodów Zjednoczonych celem - zależnie od okoliczności - zarejestrowania ich lub wciągnięcia do ewidencji i wykazu oraz opublikowania.

2. Wyznaczenie depozytariusza stanowi upoważnienie dla niego do wykonywania czynności wymienionych w ustępie poprzednim.

CZĘŚĆ VIII.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

Artykuł 81

Podpisanie

Niniejsza Konwencja będzie otwarta do podpisania dla wszystkich państw będących członkami Organizacji Narodów Zjednoczonych albo jakiegokolwiek organizacji wyspecjalizowanej lub Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej albo będących stronami Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości oraz dla jakiegokolwiek innego państwa zaproszonego przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych do stania się stroną Konwencji, w następujący sposób: do 30 listopada 1969 roku w Federalnym Ministerstwie Spraw Zagranicznych Republiki Austriackiej, a na-

stępnie do 30 kwietnia 1970 roku w Głównej Siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku.

Artykuł 82

Ratyfikacja

Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji. Dokumenty ratyfikacyjne będą składane u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 83

Przystąpienie

Niniejsza Konwencja będzie otwarta do przystąpienia przez jakiekolwiek państwo należące do którejkolwiek z kategorii wymienionych w artykule 81. Dokumenty przystąpienia będą składane u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 84

Wejście w życie

1. Niniejsza Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po dniu złożenia trzydziestego piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

2. Dla każdego państwa ratyfikującego Konwencję lub przystępującego do niej po złożeniu trzydziestego piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia, Konwencja wejdzie w życie trzydziestego dnia po złożeniu przez to państwo swego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia.

Artykuł 85

Teksty autentyczne

Oryginał niniejszej Konwencji, której teksty: angielski, chiński, francuski, hiszpański i rosyjski są jednakowo autentyczne, będzie złożony u Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych.

Na dowód powyższego niżej podpisani pełnomocnicy, należycie upoważnieni przez swoje rządy, podpisali niniejszą Konwencję. Sporządzono w Wiedniu dnia dwudziestego trzeciego maja tysiąc dziewięćset sześćdziesiątego dziewiątego roku.

ANEKS

1.

Ustawa o umowach międzynarodowych

z dnia 14 kwietnia 2000 roku, (Dz.U. z 20002 r., nr 39, poz. 443)¹

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa zasady oraz tryb zawierania, ratyfikowania, zatwierdzania, ogłaszania, wykonywania, wypowiedzania i zmian zakresu obowiązywania umów międzynarodowych.

Art. 2. W rozumieniu niniejszej ustawy:

1) umowa międzynarodowa oznacza porozumienie między Rzeczpospolitą Polską a innym podmiotem lub podmiotami prawa międzynarodowego, regulowane przez prawo międzynarodowe, niezależnie od tego, czy jest ujęte w jednym dokumencie czy w większej liczbie dokumentów, bez względu na jego nazwę oraz bez względu na to, czy jest zawierane w imieniu państwa, rządu czy ministra kierującego działem administracji rządowej właściwego do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa,

2) zawieranie umowy międzynarodowej obejmuje rozpoczęcie i prowadzenie negocjacji, przyjęcie tekstu umowy, wyrażenie zgody na podpisanie umowy oraz podpisanie umowy, jeżeli jego skutkiem nie jest związanie Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową,

3) związanie umową międzynarodową obejmuje wszelkie czynności przewidziane w prawie międzynarodowym, a w szczególności w Konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, sporządzonej w Wiedniu dnia 23 maja 1969 r. (Dz.U. z 1990 r., nr 74, poz. 439), w wyniku których Rzeczpospolita Polska staje się stroną tej umowy.

¹ Ustawa weszła w życie po upływie 30 dni od dnia jej ogłoszenia czyli w dniu 17 czerwca 2000 roku.

Art. 3. Z zastrzeżeniem przepisów ustawy, czynności w stosunkach międzynarodowych dotyczących zawierania umów międzynarodowych, związania Rzeczypospolitej Polskiej takimi umowami oraz obowiązywania i wypowiedzania umów międzynarodowych dokonuje minister właściwy do spraw zagranicznych.

Art. 4. Przepisy niniejszej ustawy odnoszące się do ministra stosuje się odpowiednio do kierownika centralnego organu administracji rządowej.

Rozdział 2

Zawieranie umowy międzynarodowej

Art. 5. 1. Minister kierujący działem administracji rządowej właściwy do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa, po uzgodnieniu projektu umowy i instrukcji negocjacyjnej z ministrem właściwym do spraw zagranicznych oraz innymi zainteresowanymi ministrami, składa Prezesowi Rady Ministrów wniosek o udzielenie zgody na rozpoczęcie negocjacji umowy międzynarodowej.

2. Prezes Rady Ministrów wyznacza organ właściwy do prowadzenia negocjacji oraz określa zakres jego upoważnienia.

Art. 6. 1. Organ właściwy do prowadzenia negocjacji składa Radzie Ministrów, po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych oraz innymi właściwymi ministrami, wniosek o udzielenie zgody na podpisanie umowy międzynarodowej i proponuje, w uzasadnionych przypadkach, treść zastrzeżeń strony polskiej do umowy wielostronnej.

2. Wniosek o którym mowa w ust. 1, określa tryb związania umową międzynarodową Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Rada Ministrów, w drodze uchwały, udziela zgody na podpisanie umowy międzynarodowej.

4. Przepisy ust. 1 - 3 stosuje się odpowiednio do umów międzynarodowych, o których mowa w art. 13 ust 1.

Art. 7. Rada Ministrów, na wniosek organu właściwego do prowadzenia negocjacji, podejmuje uchwałę w sprawie sprzeciwu wobec

zastrzeżenia innej umawiającej się strony złożonego do umowy wielostronnej.

Art. 8. Rada Ministrów mając na uwadze specyfikę stosunków międzynarodowych, określi, w drodze rozporządzenia, tryb opracowania projektu umowy międzynarodowej i instrukcji negocjacyjnej, uwzględniając przypadki, w których organ właściwy do prowadzenia negocjacji może je prowadzić bez projektu umowy międzynarodowej lub pisemnej instrukcji negocjacyjnej, oraz określi wzory wniosków, o których mowa w art. 5-7. Rozporządzenie określi w szczególności sposób uzasadniania projektów umów międzynarodowych.

Rozdział 3

Pełnomocnictwa

Art. 9. W przypadku gdy jest wymagane pełnomocnictwo do prowadzenia negocjacji oraz przyjęcia tekstu umowy międzynarodowej, pełnomocnictwa udziela minister właściwy do spraw zagranicznych na wniosek organu właściwego do prowadzenia negocjacji.

Art. 10. W przypadku gdy jest wymagane pełnomocnictwo do podpisania umowy międzynarodowej, pełnomocnictwa udziela Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw zagranicznych.

Art. 11. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wzory i terminy składania wniosków w sprawach, o których mowa w art. 9 i 10.

Rozdział 4

Ratyfikacja i zatwierdzenie umowy międzynarodowej

Art. 12. 1. Związanie Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową wymaga zgody wyrażonej w drodze ratyfikacji lub przez zatwierdzenie.

2. Ratyfikacji podlegają umowy międzynarodowe, o których

mowa w art. 89 ust 1 i art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej², oraz inne umowy międzynarodowe, które przewidują wymóg ratyfikacji albo ją dopuszczają, a w szczególności okoliczności te uzasadniają.

3. Umowa międzynarodowa, które nie podlega ratyfikacji, wymaga zatwierdzenia przez Radę Ministrów.

Art. 13. 1. Związanie Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową może nastąpić również w drodze podpisania, wymiany not lub w inny sposób dopuszczony przez prawo międzynarodowe. W takim przypadku zatwierdzenie w rozumieniu art. 12 ust 3 jest dokonywane przez udzielenie zgody* o której mowa w art. 6.

2. Związanie Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową, w sposób określony w ust. 1, może nastąpić w szczególności, gdy:

I) ustawa upoważnia do zawarcia umowy międzynarodowej w ten sposób, a zawarta umowa międzynarodowa nie narusza przepisów ustawy upoważniającej, lub

² Tekst art. 89 ust. 1 i art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

„Art. 89. 1. Ratyfikacja przez Rzeczpospolitą Polską umowy międzynarodowej i jej wypowiedzenie wymaga uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie, jeżeli umowa dotyczy:

- 1) pokoju, sojuszy, układów politycznych lub układów wojskowych,
- 2) wolności, praw lub obowiązków obywatelskich określonych w Konstytucji,
- 3) członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w organizacjach międzynarodowej,
- 4) znacznego obciążenia państwa pod względem finansowym,
- 5) spraw uregulowanych w ustawie lub, w których Konstytucja wymaga ustawy.”

„Art. 90. 1. Rzeczpospolita Polska może na podstawie umowy międzynarodowej przekazać organizacji międzynarodowej lub organowi międzynarodowemu kompetencje organów władzy państwowej w niektórych sprawach.

2. Ustawa, wyrażająca zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, jest uchwalana przez Sejm większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów oraz przez Senat większością 2/3 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby senatorów.

3. Wyrażenie zgody na ratyfikację takiej umowy może być uchwalone w referendum ogólnokrajowym zgodnie z przepisem art. 125.

4. Uchwałę w sprawie wyboru trybu wyrażenia zgody na ratyfikację podejmuje Sejm bezwzględna większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów.”

2) umowa międzynarodowa ma charakter wykonawczy w stosunku do obowiązującej umowy międzynarodowej i nie wypełnia przesłanek określonych w art. 89 ust 1 lub art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, lub

3) celem umowy międzynarodowej jest zmiana obowiązującej umowy, w tym załącznika do niej, a zmiana umowy międzynarodowej lub załącznika nie wypełnia przesłanek określonych w art. 89 ust. 1 lub art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, lub

4) wymagają tego inne szczególne okoliczności, a umowa międzynarodowa nie wypełnia przesłanek określonych w art. 89 ust 1 lub art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 14. Organ właściwy do prowadzenia negocjacji lub minister kierujący działem administracji rządowej właściwy do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa, po uzgodnieniu z zainteresowanymi ministrami, składa Radzie Ministrów, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw zagranicznych, wniosek o ratyfikację lub zatwierdzenie umowy międzynarodowej.

Art. 15.1. Rada Ministrów podejmuje uchwałę o przedłożeniu umowy międzynarodowej Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej do ratyfikacji lub o jej zatwierdzeniu.

2. Minister właściwy do spraw zagranicznych przedkłada Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej do ratyfikacji umowę międzynarodową wraz z uzasadnieniem oraz projektem dokumentu ratyfikacyjnego.

3. Przedłożenie umowy międzynarodowej Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej do ratyfikacji jest dokonywane po uzyskaniu zgody, o której mowa w art. 89 ust. 1 i art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zgodnie z art. 89 ust. 2³ Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

³ Tekst art. 89 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polski:

„2. O zamiarze przedłożenia Prezydentowi Rzeczypospolitej do ratyfikacji umów międzynarodowych, których ratyfikacja nie wymaga zgody wyrażonej w ustawie, Prezes Rady Ministrów zawiadamia Sejm.”

4. W przypadku wyrażenia przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej negatywnej opinii, w terminie 30 dni od dnia zawiadomienia, co do zasadności wyboru trybu ratyfikacji umowy międzynarodowej, o którym mowa w art. 89 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Rada Ministrów zajmuje ponownie stanowisko w tej sprawie.

Art. 16. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wzory wniosków, o których mowa w art. 14, oraz rodzaje dokumentów, które przygotowuje i dołącza do tych wniosków minister właściwy do spraw zagranicznych, uwzględniając w szczególności, aby wnioski zawierały proponowany tekst zastrzeżeń lub deklaracji interpretacyjnych formułowanych przez Rzeczpospolitą Polską lub sprzeciwów Rzeczypospolitej Polskiej wobec zastrzeżeń innych umawiających się stron.

Art. 17. Przepisy niniejszej ustawy dotyczące ratyfikacji lub zatwierdzenia umowy międzynarodowej stosuje się odpowiednio do przystąpienia do takiej umowy.

Rozdział 5

Ogłaszanie umowy międzynarodowej

Art. 18. 1. Ratyfikowana umowa międzynarodowa wraz z dotyczącymi ją oświadczeniami rządowymi oraz umowa międzynarodowa o której mowa w art. 13 ust. 2 pkt 1 oraz pkt 2 i 3, o ile stanowi umowę wykonawczą w stosunku do ratyfikowanej umowy międzynarodowej lub zmienia ratyfikowaną umowę międzynarodową, jest ogłaszana niezwłocznie, wraz z dotyczącymi jej oświadczeniami rządowymi, w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, zwanym dalej „Dziennikiem Ustaw”.

2. Ogłoszenie innej niż ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie umowy międzynarodowej, o której mowa w ust. 1, zarządza Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek ministra właściwego do spraw zagranicznych.

3. Umowa międzynarodowa, inna niż wymieniona w ust. 1, jest ogłaszana w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Mo-

nitor Polski”, zwanym dalej „Monitorem Polskim”. Ogłoszenie zarządza Prezes Rady Ministrów na wniosek ministra kierującego działem administracji rządowej właściwego do spraw, których dotyczy ta umowa.

4. Prezes Rady Ministrów, na wniosek ministra kierującego działem administracji rządowej właściwego do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa, może w wyjątkowych przypadkach, ze względu na istotny interes państwa, w szczególności interes obronności, bezpieczeństwa państwa i obywateli, odstąpić od obowiązku ogłoszenia tej umowy w Monitorze Polskim.

- 5. W uzasadnionych przypadkach, odpowiednio, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej lub Prezes Rady Ministrów mogą odstąpić od ogłoszenia w Dzienniku Ustaw lub Monitorze Polskim dołączonego do umowy międzynarodowej aneksu lub załącznika, jeżeli zawierają one szczególne przepisy o charakterze specjalistycznym, niezastrzeżone do regulacji ustawowej, dotyczącej niewielkiej liczby podmiotów i nieodnoszące się do praw obywateli. W takim przypadku oświadczenie rządowe, ogłoszone wraz z umową międzynarodową w Dzienniku Ustaw lub Monitorze Polskim, zawiera informację o miejscu udostępniania lub publikacji tekstu aneksu lub załącznika.

Art. 19. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowe zasady ogłaszania i przechowywania umów międzynarodowych, mając w szczególności na uwadze udostępnienie umowy międzynarodowej w języku polskim oraz w jednym z języków, w których został sporządzony tekst autentyczny.

Rozdział 6

Wykonywanie umowy międzynarodowej

Art. 20. 1. Minister kierujący działem administracji rządowej właściwy do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa, jest odpowiedzialny za wykonywanie obowiązków i korzystanie z praw wynikających dla Rzeczypospolitej Polskiej z tej umowy.

2. Minister, o którym mowa w ust. 1, zawiadamia ministra właściwego do spraw zagranicznych o przypadkach niewykonywania lub nieprawidłowego wykonywania umowy międzynarodowej.

Art. 21. W przypadku powstania sporu ze strony lub stronami umowy międzynarodowej, o poddaniu sporu sądowi, arbitrażowi lub koncyliacji decyduje Rada Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw, których dotyczy ta umowa, uzgodniony z ministrem właściwym do spraw zagranicznych.

Rozdział 7

Wypowiedzenie i zmiana zakresu obowiązywania umowy międzynarodowej

Art. 22. 1. Do wypowiedzenia umowy międzynarodowej stosuje się odpowiednio przepisy art. 14 i art. 15 ust. 1 i 2.

2. Przedłożenie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej do wypowiedzenia umowy międzynarodowej ratyfikowanej za zgodą, o której mowa w art. 89 ust. 1 i art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, jest dokonywane po uzyskaniu zgody wyrażonej w ustawie.

3. Oświadczenie rządowe o wypowiedzeniu umowy międzynarodowej ogłasza się w trybie, w jakim została ogłoszona umowa międzynarodowa.

Art. 23. Minister kierujący działem administracji rządowej właściwy do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa, po uzgodnieniu z zainteresowanymi ministrami, składa Radzie Ministrów, za pośrednictwem ministra właściwego do spraw zagranicznych, wniosek o:

1) przedłużenie obowiązywania umowy międzynarodowej, która nie zawiera klauzuli o automatycznym przedłużeniu mocy obowiązującej,

2) zmianę, która nie polega na zawarciu nowej umowy międzynarodowej, w tym wycofanie zastrzeżenia zgłoszonego przez Rzeczpospolitą Polską,

3) zawieszenie lub przywrócenie stosowania umowy międzynarodowej .

Art. 24. Rada Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, wzór wniosku o wypowiedzenie umowy międzynarodowej oraz wzory wniosków, o których mowa w art. 23, a także rodzaje dokumentów, które przygotowuje i dołącza do wniosku minister właściwy do spraw zagranicznych. Rozporządzenie określi w szczególności sposób uzasadniania wniosków.

Art. 25. 1. Decyzje w sprawie zmiany zakresu obowiązywania umowy międzynarodowej, o której mowa w art. 23, podejmuje:

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Rady Ministrów - w przypadku ratyfikacji umowy międzynarodowej,
- 2) Rada Ministrów - w przypadku innych umów międzynarodowych.

2. Zmiana zakresu obowiązywania umowy międzynarodowej dotycząca umowy ratyfikowanej za zgodą, o której mowa w art. 89 ust. 1 i art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wymaga uprzedniej zgody wyrażonej w ustawie.

3. Przedłożenie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosku dotyczącego umowy, o której mowa w ust. 2, dokonywane jest po uzyskaniu zgody wyrażonej w ustawie.

4. O dokonaniu czynności, o których mowa w ust. 1, dotyczących ratyfikowanej umowy międzynarodowej Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zawiadamia Sejm i Senat Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Oświadczenie rządowe o zmianie zakresu obowiązywania umowy międzynarodowej, o której mowa w art. 23, ogłasza się w trybie, w jakim została ogłoszona umowa międzynarodowa.

Rozdział 8

Przepisy przejściowe i końcowe

Art. 26. Do czynności dotyczących umów międzynarodowych, które zostały rozpoczęte, a niezakończone przed dniem wejścia w życie ustawy, stosuje się przepisy niniejszej ustawy.

Art. 27. Ustawa wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

2.

Rozporządzenie Rady Ministrów**w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy****o umowach międzynarodowych, z dnia 28 sierpnia 2000 roku**
(Dz.U. z 2000 r., nr 79, poz. 891)

Na podstawie art. 8, 11, 16, 19 i 24 ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 roku o umowach międzynarodowych (Dz.U. nr 39, poz. 443) zarządza się co następuje:

Rozdział 1
Przepis ogólny

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) tryb opracowania projektu umowy międzynarodowej i instrukcji negocjacyjnej,
- 2) sposób uzasadniania projektów umów międzynarodowych,
- 3) wzór wniosku o udzielenie zgody na rozpoczęcie negocjacji umowy międzynarodowej,
- 4) wzór wniosku o udzielenie zgody na podpisanie umowy międzynarodowej,
- 5) wzór wniosku w sprawie sprzeciwu wobec zastrzeżenia innej umawiającej się strony, złożonego do międzynarodowej umowy wielostronnej,
- 6) wzory i terminy składania wniosków o udzielenie pełnomocnictwa do prowadzenia negocjacji, przyjęcia tekstu oraz podpisania umowy międzynarodowej,
- 7) wzory wniosków o ratyfikację lub zatwierdzenie umowy międzynarodowej oraz rodzaje dokumentów, które dołącza do tych wniosków minister właściwy do spraw zagranicznych,
- 8) szczegółowe zasady ogłaszania i przechowywania umów międzynarodowych,
- 9) wzór wniosku o wypowiedzenie umowy międzynarodowej oraz rodzaje dokumentów, które przygotowuje i dołącza do wniosku minister właściwy do spraw zagranicznych,

a) przedłużenia obowiązywania umowy międzynarodowej, która nie zawiera klauzuli o automatycznym przedłużeniu mocy obowiązującej,

b) zmiany, która nie polega na zawarciu nowej umowy międzynarodowej, w tym wycofanie zastrzeżenia złożonego przez Rzeczpospolitą Polską,

c) zawieszenia lub przywrócenia stosowania umowy międzynarodowej.

Rozdział 2

Tryb opracowania projektu umowy międzynarodowej i instrukcji negocjacyjnej oraz sposób uzasadniania projektu umowy międzynarodowej

§ 2. 1. Minister kierujący działem administracji rządowej właściwy do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa, opracowuje:

1) projekt umowy międzynarodowej, chyba że podstawą negocjacji będzie obcy projekt umowy międzynarodowej, w tym umowy wielostronnej przyjmowanej w ramach organizacji międzynarodowej lub na konferencji dyplomatycznej,

2) instrukcję negocjacyjną, chyba że szczególne okoliczności uzasadniają brak pisemnej instrukcji negocjacyjnej,

3) uzasadnienie,

2. Jeżeli przedmiot umowy międzynarodowej należy do właściwości dwu lub więcej ministrów, uzgadniają oni sposób opracowania projektu umowy międzynarodowej, wraz z uzasadnieniem oraz instrukcją negocjacyjną.

3. Instrukcja negocjacyjna zawiera wytyczne o charakterze wiążącym i o charakterze zaleceń. Odstąpienie od wytycznych o charakterze wiążącym wymaga zgody organu, który zatwierdził instrukcję.

4. Instrukcja negocjacyjna zawiera wytyczne co do rangi umowy międzynarodowej oraz trybu związania nią Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Uzasadnienie, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, obejmuje:

1) wyjaśnienie potrzeby i celu związania Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową,

2) wskazanie różnic między dotychczasowym i projektowanym stanem prawnym,

3) wskazanie przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych, politycznych i prawnych, związanych z wejściem w życie umowy międzynarodowej, wraz z określeniem źródeł finansowania.

§ 3.1. Projekt umowy międzynarodowej wraz z uzasadnieniem oraz instrukcją negocjacyjną są uzgadniane z ministrem właściwym do spraw zagranicznych, z innymi zainteresowanymi ministrami oraz Prezesem Rządowego Centrum Legislacji.

2. Uwagi do projektu są zgłaszane na piśmie w terminie określonym przez wnioskodawcę, nie krótszym niż 14 dni, licząc od daty doręczenia projektu. Wyznaczenie terminu krótszego niż 14 dni może nastąpić tylko w wyjątkowych przypadkach i wymaga szczegółowego uzasadnienia.

3. Do uzgodnienia stanowiska wobec obcego projektu umowy międzynarodowej ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio.

Rozdział 3

Wnioski o udzielenie zgody na rozpoczęcie negocjacji, podpisanie umowy międzynarodowej oraz w sprawie sprzeciwu wobec zastrzeżenia innej umawiającej się strony

§ 4. 1. Do wniosku o udzielenie zgody na rozpoczęcie negocjacji umowy międzynarodowej dołącza się dokumenty, o których mowa w § 2 ust. 1.

2. We wniosku proponuje się organ właściwy do prowadzenia negocjacji oraz organy lub instytucje uczestniczące w negocjacjach.

3. Wniosek wskazuje, z którymi ministrami projekt uzgodniono, i omawia istotne uwagi zgłoszone do projektu, które nie zostały uwzględnione.

4. Wzór wniosku o udzielenie zgody na rozpoczęcie negocjacji umowy międzynarodowej stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia.

§5. 1. Do wniosku o udzielenie zgody na podpisanie umowy międzynarodowej dołącza się:

1) projekt uchwały Radu Ministrów,

2) polski tekst umowy międzynarodowej albo tekst jej tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”,

3) tekst umowy międzynarodowej przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,

4) tekst proponowanych zastrzeżeń, deklaracji lub sprzeciwów, które zamierza złożyć strona polska, w języku polskim i przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,

5) tekst zastrzeżeń, deklaracji lub sprzeciwów innej umawiającej się strony, przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono, oraz tekst ich tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”,

6) uzasadnienie zawierające elementy, o których mowa w § 2 ust. 5, oraz wyjaśnienie wyboru trybu związania Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową, określające:

a) podmioty prawa krajowego, których dotyczy umowa międzynarodowa, w tym zakres, w jakim umowa międzynarodowa dotyczy osób fizycznych i prawnych,

b) sposób, w jaki umowa dotyczy spraw uregulowanych w prawie wewnętrznym,

c) środki prawne, jakie powinny być przyjęte w celu wykonania umowy międzynarodowej,

7) opinię zgodności umowy międzynarodowej z prawem Unii Europejskiej.

2. W uzasadnionych przypadkach, jeżeli złożono dużą ilość zastrzeżeń, deklaracji lub sprzeciwów oraz jeżeli udzielenie zgody na podpisanie umowy międzynarodowej nie stanowi wyrażenia zgody na związanie Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową, do wniosku dołącza się wykaz tych aktów.

3. Wzór wniosku o udzielenie zgody na podpisanie umowy międzynarodowej stanowi załącznik nr 2 do rozporządzenia.

§ 6. 1. Do wniosku w sprawie sprzeciwu wobec zastrzeżenia innej umawiającej się strony, złożonego do wielostronnej umowy międzynarodowej, dołącza się:

1) projekt uchwały Rady Ministrów,

2) tekst proponowanego sprzeciwu, który zamierza złożyć strona polska, w języku polskim i przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,

3) polski tekst umowy międzynarodowej albo tekst jej tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”,

4) tekst umowy międzynarodowej przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,

5) tekst zastrzeżenia, do którego złożony ma być sprzeciw, przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono, oraz tekst jego tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”,

6) teksty sprzeciwów wobec tego zastrzeżenia złożone przez inne umawiające się strony, przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono, oraz tekst ich tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”,

7) uzasadnienie obejmujące:

a) wyjaśnienie potrzeby i celu złożenia sprzeciwu,

b) wskazanie różnic między dotychczasowym i projektowanym stanem prawnym,

c) wskazanie przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych, politycznych i prawnych, związanych ze złożeniem sprzeciwu.

2. Wzór wniosku w sprawie sprzeciwu wobec zastrzeżenia innej umawiającej się strony, złożonego do wielostronnej umowy międzynarodowej, stanowi załącznik nr 3 do rozporządzenia.

Rozdział 4

Wnioski o udzielenie pełnomocnictwa

§ 7.1. Wniosek o udzielenie pełnomocnictwa do prowadzenia negocjacji, przyjęcia tekstu umowy międzynarodowej lub jej podpisania organ właściwy do prowadzenia negocjacji składa ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych, co najmniej na 14 dni przed rozpoczęciem negocjacji, zamierzonym przyjęciem tekstu umowy międzynarodowej lub jej podpisaniem. Skierowanie wniosku w terminie późniejszym może nastąpić tylko w wyjątkowych przypadkach i wymaga szczegółowego uzasadnienia.

2. Minister właściwy do spraw zagranicznych składa wniosek o udzielenie pełnomocnictwa do podpisania umowy międzynarodowej Prezesowi Rady Ministrów w terminie 7 dni od otrzymania wniosku w tej sprawie od organu właściwego do przeprowadzania negocjacji. Skierowanie wniosku w terminie późniejszym może nastąpić tylko w wyjątkowych przypadkach i wymaga szczegółowego uzasadnienia.

3. Wnioski, o których mowa w ust. 1 i 2, wskazują w szczególności tytuł umowy międzynarodowej, strony negocjujące w przypadku wniosku o udzielenie pełnomocnictwa do prowadzenia negocjacji lub przyjęcia tekstu umowy międzynarodowej, uzyskanie zgody na prowadzenie negocjacji, przyjęcie tekstu umowy międzynarodowej lub jej podpisanie, jak również imię, nazwisko i urzędową nazwę stanowiska lub funkcję osoby mającej być pełnomocnikiem.

4. Do wniosków, o których mowa w ust. 1 i 2, dołącza się dokument potwierdzający uzyskanie zgody na prowadzenie negocjacji, przyjęcie tekstu umowy międzynarodowej lub jej podpisanie, polski tekst umowy międzynarodowej albo tekst jej tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ właściwy do prowadzenia negocjacji przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”, uzasadnienie oraz instrukcję negocjacyjną, chyba że przepis szczególny zwalnia z obowiązku ich sporządzenia.

5. Wzór wniosku o udzielenie pełnomocnictwa do prowadzenia negocjacji lub przyjęcia tekstu umowy międzynarodowej stanowi załącznik nr 4 do rozporządzenia.

6. Wzór wniosku o udzielenie pełnomocnictwa do podpisania umowy międzynarodowej stanowi załącznik nr 5 do rozporządzenia.

Rozdział 5

Wnioski o ratyfikację lub zatwierdzenie umowy międzynarodowej

§ 8.1. Wniosek o ratyfikację lub zatwierdzenie umowy międzynarodowej wskazuje:

- 1) przedmiot proponowanego rozstrzygnięcia,
- 2) osobę, która podpisała umowę międzynarodową w imieniu strony polskiej,
- 3) sygnatariuszy umowy międzynarodowej,
- 4) strony umowy międzynarodowej.

2. Do wniosku dołącza się:

- 1) uzasadnienie zawierające elementy, o których mowa w § 5 ust. 1 pkt 6,
- 2) informację o zakresie i wynikach przeprowadzonego postępowania uzgadniającego,
- 3) polski tekst umowy międzynarodowej albo tekst jej tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”,

4) tekst umowy międzynarodowej przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,

5) dokumenty uzupełniające do umowy międzynarodowej przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono, oraz tekst ich tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”,

6) tekst zastrzeżeń, deklaracji lub sprzeciwów, które złożyła lub zamierza złożyć strona polska, w języku polskim i przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,

7) teksty zastrzeżeń, deklaracji lub sprzeciwów złożonych przez inne umawiające się strony, przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono, oraz tekst ich tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”,

8) opinię o zgodności umowy międzynarodowej z prawem Unii Europejskiej.

3. Wzór wniosku o ratyfikację lub zatwierdzenie umowy międzynarodowej stanowi załącznik nr 6 do rozporządzenia.

§ 9. 1. Minister właściwy do spraw zagranicznych przygotowuje i przedstawia Radzie Ministrów wraz z wnioskiem, o którym mowa w § 8 ust. 1:

1) projekt uchwały Rady Ministrów,

2) projekt dokumentu ratyfikującego, w przypadku umowy międzynarodowej podlegającej ratyfikacji,

3) projekt ustawy wyrażającej zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, jeżeli umowa międzynarodowa wypełnia przesłanki określone w art. 89 ust. 1 lub art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Projekt dokumentu ratyfikacyjnego zawiera tekst zastrzeżeń, deklaracji lub sprzeciwów, które złożyła lub zamierza złożyć strona polska.

§ 10. Do projektu ustawy wyrażającej zgodę na ratyfikację umowy międzynarodowej, wnoszonego do Sejmu, dołącza się:

1) projekt dokumentu ratyfikacyjnego,

2) uzasadnienie obejmujące wyjaśnienie potrzeby i celu związania Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową, wskazanie różnic między dotychczasowym i projektowanym stanem prawnym, wskazanie przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych, politycznych i prawnych, związanych z wejściem w życie umowy międzynarodowej, wraz z określeniem źródeł finansowania, oraz wyjaśnienie wyboru trybu związania Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową, określające:

a) podmioty prawa krajowego, których dotyczy umowa międzynarodowa, w tym zakres, w jakim umowa międzynarodowa dotyczy osób fizycznych i prawnych,

b) sposób, w jaki umowa dotyczy spraw uregulowanych w prawie wewnętrznym,

c) środki prawne, jakie powinny zostać przyjęte w celu wykonania umowy międzynarodowej,

3) polski tekst umowy międzynarodowej albo tekst jej tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”,

4) tekst umowy międzynarodowej przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,

5) opinię o zgodności umowy międzynarodowej z prawem Unii Europejskiej.

Rozdział 6

Szczegółowe zasady ogłaszania i przechowywania umów międzynarodowych

§ 11. 1. Ogłoszenie ratyfikowanej umowy międzynarodowej obejmuje zamieszczenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) tekstu dokumentu ratyfikacyjnego,
- 2) polskiego tekstu umowy międzynarodowej albo tekstu tłumaczenia umowy międzynarodowej na język polski,
- 3) tekstu umowy międzynarodowej przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,
- 4) oświadczeń rządowych o mocy obowiązującej umowy międzynarodowej i uczestnictwie w niej innych stron, w tym tekstów zastrzeżeń, deklaracji lub sprzeciwów złożonych przez strony umowy międzynarodowej oraz innych dokumentów załączonych do umowy międzynarodowej lub ją uzupełniających, przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono, oraz tekst ich tłumaczenia na język polski.

2. W razie wypowiedzenia ratyfikowanej umowy międzynarodowej, jej ogłoszenie obejmuje zamieszczenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej dokumentu wypowiedzenia.

§ 12. Ogłoszenie umowy międzynarodowej zatwierdzanej obejmuje zamieszczenie w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej albo w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” oświadczenia rządowego:

- 1) o związaniu Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową, wskazującego sposób jej zawarcia i datę jej wejścia w życie w stosunku do Rzeczypospolitej Polskiej, wraz z:
 - a) polskim tekstem umowy międzynarodowej albo tekstem jej tłumaczenia na język polski,
 - b) tekstem umowy międzynarodowej przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,

c) tekstem zastrzeżeń, deklaracji lub sprzeciwów, które złożyła strona polska,

2) o mocy obowiązującej umowy międzynarodowej lub uczestnictwie w niej innych stron, w tym tekstów zastrzeżeń, deklaracji lub sprzeciwów złożonych przez strony umowy międzynarodowej oraz innych dokumentów załączonych do umowy międzynarodowej lub ją uzupełniających, przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono, oraz tekst ich tłumaczenia na język polski.

§ 13. 1. Minister kierujący działem administracji rządowej właściwy do spraw, których dotyczy umowa międzynarodowa, przekazuje, po podpisaniu umowy międzynarodowej, jej oryginał, a w przypadku umowy wielostronnej kopię uwierzytelnioną przez depozytariusza umowy międzynarodowej - ministrowi właściwemu do spraw zagranicznych.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do umów międzynarodowych nie podpisanych.

§ 14. Minister właściwy do spraw zagranicznych:

1) gromadzi, rejestruje i przechowuje oryginalne teksty umów międzynarodowych, a w przypadku umów wielostronnych - ich kopie uwierzytelnione przez depozytariusza umowy międzynarodowej oraz wszelkie dokumenty związane z umową międzynarodową,

2) udostępnia informacje dotyczące umów międzynarodowych, których depozytariuszem jest strona polska,

3) udostępnia teksty umów międzynarodowych wiążących Rzeczpospolitą Polską oraz informacje o stanie stosunków traktatowych Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozdział 7

Wnioski o wypowiedzenie lub zmianę zakresu obowiązywania umowy międzynarodowej

§ 15. 1. Wniosek o wypowiedzenie umowy międzynarodowej lub zmianę zakresu jej obowiązywania wskazuje:

- 1) przedmiot proponowanego rozstrzygnięcia,
- 2) tryb związania Rzeczypospolitej Polskiej umową międzynarodową,
- 3) strony umowy międzynarodowej.

2. Do wniosku dołącza się:

- 1) uzasadnienie zawierające:
 - a) wyjaśnienie potrzeby i celu wypowiedzenia umowy międzynarodowej lub zmiany zakresu jej obowiązywania,
 - b) wskazanie różnic między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym,
 - c) wskazanie przewidywanych skutków społecznych, gospodarczych, finansowych, politycznych i prawnych wypowiedzenia umowy międzynarodowej lub zmiany zakresu jej obowiązywania,
 - d) wyjaśnienie wyboru trybu wypowiedzenia umowy międzynarodowej lub zmiany zakresu jej obowiązywania,
- 2) informację o zakresie i wynikach przeprowadzonego postępowania uzgadniającego,
- 3) polski tekst umowy międzynarodowej albo tekst jej tłumaczenia na język polski, uwierzytelniony przez organ występujący z wnioskiem przez umieszczenie klauzuli „za zgodność tłumaczenia z oryginałem”, wraz z zastrzeżeniami lub deklaracjami złożonymi przez stronę polską,
- 4) opinię o zgodności wypowiedzenia umowy międzynarodowej lub zmiany zakresu jej obowiązywania z prawem Unii Europejskiej.

3. Wzór wniosku o wypowiedzenie umowy międzynarodowej stanowi załącznik nr 7 do rozporządzenia.

4. Wzór wniosku o zmianę zakresu obowiązywania umowy międzynarodowej stanowi załącznik nr 8 do rozporządzenia.

§ 16. Minister właściwy do spraw zagranicznych przygotowuje i przedstawia Radzie Ministrów wraz z wnioskiem, o którym mowa w § 15 ust. 1:

- 1) projekt uchwały Rady Ministrów,
- 2) projekt dokumentu wypowiedzenia umowy międzynarodowej albo dokumentu o zmianie zakresu jej obowiązywania, w przypadku umowy międzynarodowej podlegającej ratyfikacji,
- 3) projekt ustawy wyrażającej zgodę na wypowiedzenie umowy międzynarodowej albo zmianę zakresu jej obowiązywania, jeżeli umowa międzynarodowa wypełnia przesłanki określone w art. 89 ust. 1 lub art. 90 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 17. Do wnoszonego do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy wyrażającej zgodę na wypowiedzenie umowy międzynarodowej lub zmianę zakresu jej obowiązywania dołącza się:

- 1) projekt dokumentu wypowiedzenia umowy międzynarodowej lub dokumentu o zmianie zakresu jej obowiązywania,
- 2) uzasadnienie zawierające elementy, o których mowa w § 15 ust. 2 pkt 1,
- 3) polski tekst umowy międzynarodowej,
- 4) tekst umowy międzynarodowej przynajmniej w jednym z języków obcych, w których umowę międzynarodową sporządzono,
- 5) opinię o zgodności wypowiedzenia umowy międzynarodowej lub zmiany zakresu jej obowiązywania z prawem Unii Europejskiej.

Rozdział 8

Przepis końcowy

§ 18. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.⁴

⁴ Rozporządzenie zostało ogłoszone w dniu 22 września 2000 roku i zgodnie ze swym art. 18 w tym dniu weszło w życie.

